

รายงานผลการประชุม ทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21

THE 21st NATIONAL SYMPOSIUM ON JUSTICE ADMINISTRATION

ยกระดับการบริหารงานยุติธรรม ผ่านมาตรฐานสากล

ระหว่างวันที่ 28 - 29 มีนาคม 2567
จัดโดย สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

รายงานผลการประชุม

ทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21
THE 21st NATIONAL SYMPOSIUM ON JUSTICE ADMINISTRATION

ยกระดับการบริหารงานยุติธรรม
ผ่านมาตรฐานสากล
Advancing Thai Justice with Global Standards

คำนำ

สำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะ ให้ความเห็น ด้านกฎหมาย พัฒนาระบบการยุติธรรมในภาพรวมของประเทศ และผลักดันให้เป็นนโยบายระดับชาติ รวมทั้งศึกษา วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการยุติธรรมในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเผยแพร่ องค์ความรู้ต่อสาธารณชนผ่านเวทีทางวิชาการ โดยในปี พ.ศ. 2567 สกธ. ได้จัดการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วย งานยุติธรรม ครั้งที่ 21 (The 21st National Symposium on Justice Administration) หัวข้อเรื่อง “ยกระดับการบริหาร งานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล” (Advancing Thai Justice with Global Standards) ซึ่งการจัดการประชุมฯ ในครั้งนี้ จะเป็นการนำเสนอแนวคิดและองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบการยุติธรรมตามกรอบมาตรฐานในมิติสากล ผ่านนโยบาย ของรัฐบาลและนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งเสริมให้ความยุติธรรมเข้าถึงประชาชน รวมทั้ง การพัฒนาปรับปรุงกฎหมายและมุ่งฟื้นฟูหลักนิติธรรมในภาพรวมของประเทศ โดยมีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ จากหลากหลายองค์กร และมีเวทีในการนำเสนอองค์ความรู้ อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมีความมุ่งหวังให้เกิดการบูรณาการ ร่วมกันของกลไกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรม ที่นำไปสู่ การสร้างความเชื่อมั่นและลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ได้รับการ บริการที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม มีคุณภาพ และเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมจากภาครัฐต่อไป

รายงานผลการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21 ฉบับนี้ จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลข้อมูล ที่ได้จากการจัดประชุมในเวทีแลกเปลี่ยนทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมในครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แนวคิดนโยบายของผู้บริหารในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม ตลอดจนองค์ความรู้ด้านการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ที่จะสามารถนำไปปรับใช้ ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารจัดการ และพัฒนางานด้านกระบวนการยุติธรรมต่อไป

สารบัญ

ความเป็นมา และวัตถุประสงค์	5
กำหนดการ	6
การดำเนินกิจกรรม	

วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2567	8
--	----------

พิธีเปิดการประชุม

กล่าวเปิดการประชุม และการปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ความยุติธรรมนำประเทศ เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและถ้วนหน้า”	8
- การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “การยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยกับการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี”	11
- การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ฉันทกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีกว่าเดิม ด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”	13
- เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของกระบวนการยุติธรรม ต่ออาชญากรรมความรุนแรงที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ”	20
- เวทีเสวนา หัวข้อ “นวัตกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ”	27

วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม 2567	37
---	-----------

- เวทีเสวนา หัวข้อ “หลักนิติธรรม กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรม”	37
- การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “สิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม”	42
- เวทีเสวนา หัวข้อ “คิดเชิงธุรกิจ เพื่อสร้างความยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ตอบโจทย์สากล”	46

พิธีปิดการประชุม

สรุปผล และกล่าวปิดการประชุม	57
-----------------------------------	----

ภาคผนวก	60
----------------------	-----------

- รายนามคณะผู้จัดทำ	61
- รวมภาพบรรยากาศภายในงาน	64

การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21

“ยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล”

ระหว่างวันที่ 28 - 29 มีนาคม 2567

ณ ห้อง Auditorium อาคารปฏิบัติการ ชั้น 6 บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)

ในรูปแบบการประชุมผสมผสาน (Online และ Onsite)

ความเป็นมา

สำนักงานกิจการยุติธรรม (สจธ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีการถือสำคัญในการส่งเสริมบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะ ให้ความเห็น ด้านกฎหมาย พัฒนาระบบการยุติธรรมในภาพรวมของประเทศ และผลักดันให้เป็นนโยบายระดับชาติ รวมทั้งศึกษาวิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรมในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเผยแพร่ องค์ความรู้ต่อสาธารณชนผ่านเวทีทางวิชาการ ซึ่ง สจธ. ได้มีการจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม (The National Symposium on Justice Administration) อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา

การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 21 (The 21st National Symposium on Justice Administration) ในปี พ.ศ. 2567 ได้กำหนดหัวข้อเรื่อง “ยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล” (Advancing Thai Justice with Global Standards) เพื่อนำเสนอแนวคิดและองค์ความรู้ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามกรอบ มาตรฐานในมิติสากล ผ่านนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งเสริมให้มีความยุติธรรม เข้าถึงประชาชน รวมทั้งการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย และมุ่งฟื้นฟูหลักนิติธรรมในภาพรวมของประเทศ โดยมีเครือข่าย ความร่วมมือทางวิชาการจากหลากหลายองค์กร และมีเวทีในการนำเสนอองค์ความรู้ อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมี ความมุ่งหวังให้เกิดการบูรณาการร่วมกันของกลไกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างของ กระบวนการยุติธรรม ที่นำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นและลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ประชาชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย ได้รับการบริการที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม มีคุณภาพ และเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการ ยุติธรรมจากภาครัฐต่อไป

โดยการประชุมฯ ในปีนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิดนโยบายของผู้บริหาร ในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม ในการแสวงหาแนวทางการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมที่จะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนนำผลสรุปจากการประชุมเป็นกรอบทิศทางการปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ เพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการเสนอแนวทางการพัฒนางานด้านกระบวนการยุติธรรมตามกรอบมาตรฐานสากลเพื่อนำข้อเสนอต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาต่อยอด ศึกษาวิจัย และนำไปขับเคลื่อนให้เกิดนโยบายที่เป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นเวทีในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์ความรู้ระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ตัวแทนภาคประชาชน และสื่อมวลชน ที่จะเป็แนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอและถ่ายทอดแนวนโยบายของผู้บริหารระดับสูงแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมรับทราบและนำไปขับเคลื่อนในภาคปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มุ่งสู่เป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ ยุติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม และนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องไปสู่ภาคประชาชนผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

กำหนดการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21
หัวข้อ “ยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล”
ระหว่างวันพฤหัสบดีที่ 28 – วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม 2567

วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2567	
09.30 - 10.30 น.	พิธีเปิดการประชุม - กล่าวรายงานการประชุมในพิธี โดย พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม - การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ความยุติธรรมนำประเทศ เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและถ้วนหน้า” โดย พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
10.30 - 11.00 น.	การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “การยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยกับการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน ผู้อำนวยการศูนย์นิติศึกษาทางสังคม ประวัติศาสตร์และปรัชญาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11.00 - 12.00 น.	การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ฉันทกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีกว่าเดิม ด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย ดร.เนติธร ประดิษฐ์สาร เลขาธิการสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย และผู้ช่วยบริหารประธานคณะผู้บริหาร และรองกรรมการผู้จัดการอาวุโส สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความยั่งยืน และสื่อสารองค์กร บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด
13.00 - 14.30 น.	เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของกระบวนการยุติธรรม ต่ออาชญากรรมความรุนแรงที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ” วิทยากร : 1. ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2. รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร นักวิชาการอิสระผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศและความมั่นคง 3. นางสาวเอมอร เสี่ยงใหญ่ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้ดำเนินรายการ : โดย ดร.ชัตติยา รัตนติลก ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
14.30 - 16.30 น.	เวทีเสวนา หัวข้อ “นวัตกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” วิทยากร : 1. พันตำรวจโท มนต์รี บุญโยธิน รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ อดีตสมาชิกวุฒิสภา 3. ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ผู้ดำเนินรายการ : โดย ดร.วริศรา ศิริสุทธิเดชา ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์

วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม 2567	
09.00 - 11.00 น.	เวทีเสวนา หัวข้อ “หลักนิติธรรม กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรม” วิทยากร : 1. ดร.มานะ นิมิตรมงคล เลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) 2. ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย 3. ศาสตราจารย์พิเศษทอง ทองทรงสฤษดิ์ ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ผู้ดำเนินรายการ : โดย นางสาวนริลักษณ์ แพไชยภูมิ ผู้อำนวยการกองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ
11.00 - 12.00 น.	การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “สิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” โดย ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13.00 - 15.00 น.	เวทีเสวนา หัวข้อ “คิดเชิงธุรกิจ เพื่อสร้างความยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ตอบโจทย์สากล” วิทยากร : 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ พลวิชัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 2. นายวิรัตน์ ธีชศฤงคารสกุล รองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 3. รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนสัถ์ เจนการ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการนักศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ดำเนินรายการ : โดย นายกฤษณะพงศ์ พงศ์แสนยากร หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ สำนักข่าวไทย บมจ. อสมท
15.00 - 15.30 น.	พิธีปิดการประชุม : - สรุปผลการประชุม และกล่าวปิดการประชุม โดย พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ัญญศิริ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

การดำเนินกิจกรรม

วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2567

09.30 - 10.30 น. : พิธีเปิด และการปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ความยุติธรรมนำประเทศ เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึง และถ่วงน้ำหนัก” โดย พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

พิธีเปิด และการปาฐกถาพิเศษ :

พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

หัวข้อการจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 21 ในปีนี้ ถือว่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน คือเราจะต้องยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล คนทั่วไปอาจจะสับสนกับคำว่า “กระบวนการยุติธรรม” กับ “ระบบงานยุติธรรม” โดยกระบวนการยุติธรรมเป็นคำที่ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนระบบงานยุติธรรมเป็นงานที่ถูกกำหนดไว้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลากหลาย มีเป้าประสงค์ร่วมในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน โดยมีพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 เป็นแบบแผนสำคัญในการกำหนดทิศทาง

สำหรับเป้าประสงค์ในการประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ คือ การยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล โดยมาตรฐานสากลที่นำมาเชื่อมโยงการยกระดับการบริหารงานยุติธรรม คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 (SDG 16) และ ดัชนีหลักนิติธรรมของโครงการยุติธรรมโลก (World Justice Index : WJI) อย่างไรก็ตาม การกำหนดเป้าหมายในการยกระดับการบริหารงานยุติธรรมจากมาตรฐานสากลถือเป็นการดำเนินงานปลายเหตุ ที่สำคัญในการยกระดับการบริหารงานยุติธรรมควรเริ่มต้นจากการปฏิบัติงานตามหลักการพื้นฐาน ซึ่งได้แก่

1. หลักประชาธิปไตย ซึ่งก็คือการให้ความสำคัญกับประชาชนและความเสมอภาคของประชาชนเป็นหลัก
2. หลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานที่มีขอบเขตกว้างกว่ากฎหมาย เป็นการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่สามารถล่วงละเมิดได้ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
3. หลักนิติธรรม เป็นหลักการปกครองที่กฎหมายเป็นใหญ่และบังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของประชาชน ซึ่งหลักที่มีการนำมาปรับใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ดัชนีหลักนิติธรรมของโครงการยุติธรรมโลก (World Justice Index : WJI)

การจะก้าวไปสู่ระดับสากลควรเริ่มต้นจากการคำนึงถึงบริบทสังคมไทยเป็นหลัก เนื่องจากการให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบบริบทของต่างประเทศเป็นเรื่องที่ดำเนินการได้ยาก โดยประเทศไทยได้คะแนนตัวชี้วัดหลักนิติธรรม 0.49 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 82 ของโลก จาก 142 ประเทศ ในด้านความยุติธรรมทางอาญาได้คะแนน 0.41 จากคะแนนเต็ม 1 คะแนน โดยปัจจัยย่อยด้านระบบงานราชทัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาพฤตินิสัยมีค่าคะแนนต่ำ

ที่สุด คือ 0.25 จากคะแนนเต็ม 1 ซึ่งประเทศไทยยังอยู่ห่างจากมาตรฐานสากลอีกมาก อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินที่ผ่านมาถือว่าดีเป็นบทเรียน ปัจจุบันและอนาคตเป็นความรับผิดชอบ โดยความรับผิดชอบที่สำคัญของกระทรวงยุติธรรม คือ การนำความยุติธรรมให้กับประชาชนทุกคน ไม่ใช่ให้ประชาชนเข้าหาความยุติธรรม หรือที่เรียกว่า ความยุติธรรมถ้วนหน้า

หากพิจารณาค่าคะแนนของ WJP ด้านระบบงานราชทัณฑ์ในบริบทของสังคมไทย จะพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยได้รับคะแนนน้อยมีดังนี้

1. ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ สภาพความเป็นอยู่แออัด ซึ่งเกิดจากการขาดระบบการจำแนกผู้ต้องขังที่ดี และไม่ปฏิบัติตามหลักการสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ต้องสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างเคร่งครัด โดยมีการนำผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีไปขังรวมกับผู้ต้องขังที่คดีถึงที่สุดแล้ว ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ว่า “หากคดียังไม่ถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่คดีถึงที่สุดแล้วมิได้”

2. ปัญหาผู้ต้องขังขาดการศึกษา ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงรัฐบาลมีนโยบายเรียนฟรี 12 ปี แต่เมื่อพิจารณาตัวเลขผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พบว่า มีจำนวนผู้ต้องขังประมาณร้อยละ 75 ไม่ได้จบการศึกษาภาคบังคับ และมีเพียงประมาณร้อยละ 3 ที่จบการศึกษาระดับปริญญา ถือเป็นปัญหาสำคัญของระบบราชการที่ปล่อยให้ประชาชนไม่ได้รับการศึกษา เป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชน ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญว่าควรทำอย่างไรให้ผู้ต้องขังหรือนักโทษทุกคนมีการศึกษา โดยอย่างน้อยในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะเป็นการมอบความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างถ้วนหน้าอีกทางหนึ่ง

ความยุติธรรมที่กล่าวถึงไม่ใช่แค่ความยุติธรรมทางอาญาหรือความยุติธรรมทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเฉพาะกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ความยุติธรรมเกี่ยวข้องกับทุกคน โดยเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชาชนรวมเป็นสังคม เป็นประเทศชาติ หากสังคมใดที่ไร้ความยุติธรรมสังคมนั้นก็จะแตกแยก ทั้งนี้ คำว่าความยุติธรรมเป็นคำที่มีความเป็นนามธรรมสูง ในการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมนั้น กระทรวงยุติธรรมมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหอาชญากรรม

2. การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยในกระบวนการยุติธรรมนั้น คำว่าอาชญากร ไม่ควรหมายถึงผู้ก่ออาชญากรรมเท่านั้น แต่ควรรวมถึงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม และผู้บังคับใช้กฎหมายที่ใช้กฎหมายในทางที่ผิด โดยกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมนั้น เป็นกฎหมายที่มีความคลุมเครือ มีความหมายแอบแฝง เอื้อประโยชน์ให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เปิดโอกาสให้คนบางกลุ่มทุจริต อีกทั้งกฎหมายที่มีมากเกินไป บางฉบับล้าสมัย บางฉบับไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางกฎหมาย หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป้าประสงค์ของกฎหมายควรเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในสังคม

3. การป้องกันอาชญากรรม โดยเน้นการป้องกันมากกว่าการลงโทษอาชญากร หรือหลักกันไว้ดีกว่าแก้ ซึ่งหลักการนี้ควรเป็นเป้าประสงค์สูงสุดของฝ่ายนิติบัญญัติด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันมีจำนวนผู้ป่วยจิตเวชหรือผู้ที่เข้ารับการบำบัดเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในเรื่องกฎหมายกัญชาและพืชกระท่อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ออกกฎหมายไม่ได้คำนึงถึงการป้องกันอาชญากรรมมากเท่าที่ควร โดยในส่วนของ การป้องกันมีข้อเสนอ 4 ประการ ได้แก่

(1) การออกกฎหมาย ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจปัญหา และคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เป็นผู้แทนของประชาชนมาทำหน้าที่ร่างกฎหมาย ไม่ออกกฎหมายที่มีถ้อยคำคลุมเครือ แอบแฝงหรือต้องตีความ และไม่ออกกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งเท่านั้น โดยตัวอย่างหนึ่งของกฎหมายที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากที่สุด คือ ประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งทำให้ประชาชนจำนวนมากกลายเป็นผู้อยู่อาศัยโดยผิดกฎหมาย และทำให้เกิดการกระจุกตัวของผู้ซื้อที่ดินที่เป็นกลุ่มเดิมๆ โดยไม่มีเขตแดนการจำกัดการถือครองที่ดิน ทั้งนี้

ประมวลกฎหมายที่ดินควรจะมีการพิจารณาปรับแก้ไขให้การถือครองที่ดินมุ่งเน้นให้เป็นปัจจัยการผลิต ไม่ใช่เข้ามาเป็นสินทรัพย์ เนื่องจากหากคำนึงการนำมาเป็นสินทรัพย์ กลุ่มนายทุนก็จะไปกว้านซื้อที่ดินมากักตุนไว้เพื่อแปรสภาพเป็นเงิน ดังนั้น ควรมีการแบ่งพื้นที่เป็นปัจจัยการผลิตและจำกัดการเข้าซื้อ ยึดถือ ยึดครองที่ดิน เป็นต้น

(2) ผู้บังคับใช้กฎหมาย รวมถึงผู้พิพากษา ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีกระบวนการแต่งตั้งโยกย้ายที่เป็นธรรม องค์กรต้องมีธรรมาภิบาล มีผู้นำที่มีความรับผิดชอบ เข้มแข็งและกล้าหาญ สามารถยืนหยัดปกป้องความยุติธรรมให้กับประชาชนได้

(3) สังคมต้องสนับสนุนคุณงามความดี ซึ่งไม่ใช่การสนับสนุนบุคคลที่อ้างตัวว่าเป็นคนดี เนื่องจากคำว่าคนดี ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของแต่ละคน แต่ผู้ที่มีคุณงามความดีในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องาน ครบถ้วน และสังคม รวมทั้งไม่นิ่งดูเฉยหากพบผู้กระทำความผิดหรือทุจริตคอร์รัปชัน ก็ไม่ควรนิ่งเฉยปล่อยให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษ

(4) รัฐต้องให้การศึกษากับประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น ในส่วนของกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควรมุ่งเน้นยกระดับการศึกษาของผู้ต้องขัง ให้ได้รับความรู้ ได้รับการศึกษาที่จำเป็น โดยยกระดับให้เป็นสถานที่สร้างคน สร้างโอกาส โดยในปัจจุบันช่องทางหรือวิธีการเรียนรู้มีได้หลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบออนไลน์หรือรูปแบบต่างๆ ซึ่งหากรัฐสามารถสร้างคนที่มีคุณภาพคืนสู่สังคมได้ สังคมอาจจะไม่ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวมากเช่นในปัจจุบัน

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ยากจะเน้นย้ำและฝากไปยังทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การป้องกันไม่ให้บุคคลใดถูกกล่าวหาตามอำเภอใจ นอกจากนี้ ควรจะสร้างนิยามและทำความเข้าใจร่วมกันถึงคำว่า “อาชญากร” แยกจาก “ความผิดทั่วไป” กล่าวคือ “อาชญากร” ควรหมายถึง ผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นภัยอันตรายต่อสังคมตามหลัก mala in se ซึ่งก็คือความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่าเป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การฆ่าข่มขืน เป็นต้น ส่วน “ความผิดทั่วไป” หมายถึง ความผิดตามกฎหมายที่บัญญัติให้มีความผิด ซึ่งรวมถึงความผิดตามกฎหมายยาเสพติด ที่ส่งผลให้มีผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องร่วมกันแก้ไขให้เหมาะสม

นอกจากนี้ ความยุติธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่ความสามัคคีปรองดอง เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สังคมรวมตัวกัน ถ้าสังคมใดไร้ซึ่งความยุติธรรม สังคมนั้นก็จะแตกแยกไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน และความยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกสังคมต้องมีความสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าจะมีฐานะร่ำรวยหรือยากจน อีกทั้งความยุติธรรมนั้นต้องโปร่งใสเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

10.30 - 11.00 น. : การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “การยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยกับการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน ผู้อำนวยการศูนย์นิติศึกษาทางสังคม ประวัติศาสตร์และปรัชญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยากร :

รองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน

ผู้อำนวยการศูนย์นิติศึกษาทางสังคม ประวัติศาสตร์และปรัชญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คนในสังคมส่วนใหญ่ รวมถึงหน่วยงานราชการและองค์กรต่างๆ มักรับรู้ให้ความสนใจกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากกว่ากระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากคดีแพ่งและพาณิชย์เป็นข้อพิพาทระหว่างบุคคล ในขณะที่คดีอาญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุข ความปลอดภัยในภาพรวมของสังคมและประเทศ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจะพบว่า อาชญากรรมหรือการกระทำผิดทางอาญามักมีมูลเหตุจูงใจ หรือมีที่มาจากข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ เช่น ลูกหนี้ก่อเหตุอาชญากรรมทำร้ายเจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้ข่มขู่ประทุษร้ายต่อลูกหนี้เพื่อบังคับชำระหนี้ หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวที่กระทำความรุนแรงต่อกัน โดยจะพบว่า สถิติคดีแพ่งและพาณิชย์ที่เข้าสู่ศาลยุติธรรมทั้ง 3 ชั้นศาลมีมากกว่าคดีอาญากว่า 2 เท่า จึงอาจกล่าวได้ว่า หากมีระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดี จะส่งผลให้โอกาสในการเกิดอาชญากรรมหรือการกระทำผิดทางอาญาลดลง อันจะทำให้สังคมและประเทศมีความปลอดภัยและสงบสุข

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้บังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 ซึ่งกำลังจะครบ 100 ปี โดยที่มาในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งแรกนั้น เนื่องมาจากการปฏิรูปประเทศและระบบราชการในสมัยรัชการที่ 5 รวมถึงปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของชาวต่างชาติในประเทศไทย จึงเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูประบบต่างๆ รวมถึงกระบวนการยุติธรรม ระบบศาล และระบบกฎหมายให้เท่าเทียมกับอารยประเทศ โดยเริ่มแรก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มอบหมาย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์) เป็นผู้ดำเนินการในการร่างกฎหมาย ต่อมาท่านได้ลาออกและมีคณะของนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) เป็นผู้ดำเนินการต่อ โดยเริ่มจากการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาก่อน ซึ่งใช้ระยะเวลาประมาณ 4 ปี จากนั้นได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว ใช้ระยะเวลานานกว่า 10 ปี แต่ก็ยังไม่สำเร็จ เนื่องจากการจัดทำกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เป็นการผสมผสานหลักเหตุผลทางเทคนิคของนักกฎหมาย ซึ่งต่างจากกฎหมายอาญาที่เป็นเรื่องของหลักเหตุผล “ความผิดถูกชั่วดี” หรือ Common Sense ซึ่งไม่ว่าในประเทศใด ประชาชนก็สามารถเข้าใจหลักการดังกล่าวได้

ต่อมา เมื่อพระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) ได้เดินทางกลับมาจากการไปศึกษาที่ต่างประเทศ จึงได้นำแนวคิดในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของต่างประเทศ (ญี่ปุ่นและเยอรมนี) โดยใช้รูปแบบวิธีการคัดลอกตัวบทจากกฎหมายของประเทศต้นแบบเป็นภาษาอังกฤษก่อน จากนั้นจึงแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งใช้ระยะเวลาไม่นานในการจัดทำบรรพ 1 และ 2 ต่อมาจึงได้จัดทำบรรพ 3, 4, 5 และ 6 ตามลำดับ

ทั้งนี้ หลังจากที่ได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 ประเทศไทยยังคงใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการทบทวนครั้งสำคัญเพียง 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2519 เป็นการทบทวนบรรพ 5 และ 6 เพื่อกำหนดให้สิทธิตลอดจนสถานะทางครอบครัวและทรัพย์สินของผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชาย และในปี พ.ศ. 2535 เป็นการทบทวนบรรพ 1 ซึ่งเป็นพิจารณาทบทวนในประเด็นทางเทคนิคเท่านั้น

จากสถานการณ์ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้ระยะเวลาอันจำกัด แต่ยังคงบังคับใช้มาอย่างยาวนานดังที่กล่าว โดยไม่ได้มีการพิจารณาทบทวนอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดข้อท้าทายต่างๆ เช่น การใช้คำภาษาไทยในตัวบทที่อาจไม่เหมาะสมในการอธิบายแนวคิด (Concept) ของกฎหมายต่างประเทศ ที่ใช้เป็นต้นแบบหรือหลักการของกฎหมายต่างประเทศที่เป็นต้นแบบของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน เช่น การกำหนดอายุของผู้เยาว์ ซึ่งไทยกำหนดอายุของผู้เยาว์ คือ 20 ปี ตามประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศต้นแบบ หรือการกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด ซึ่งยังคงอัตราเดิมมาอย่างยาวนาน โดยเพิ่งได้ปรับอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นแบบลอยตัวในช่วงสถานการณ์โรค COVID - 19 ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า หากกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน หรือกฎหมายมีความไม่เป็นธรรมนั้น จะส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการหยิบยกปัญหาดังกล่าวมาทบทวนอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าเป็นกฎหมายพื้นฐานที่มีความสำคัญ โดยจะดำเนินการพิจารณาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี ซึ่งจะช่วยสร้างปัจจัยในการสร้างบรรยากาศของการเป็นนิติรัฐ และหากพิจารณาดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) จะพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของดัชนีหลักนิติธรรมเช่นกัน ดังนั้น จึงหวังว่าจะได้ร่วมกันทบทวนอดีตที่ผ่านมา พิจารณาสถานะปัจจุบัน และดำเนินการเพื่อพัฒนาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยและสถานการณ์ในปัจจุบันต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. ควรดำเนินการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ของประเทศทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนกฎหมายที่มีอยู่ทุกลำดับชั้นให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม โดยต้องวิเคราะห์ผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายอย่างรอบด้าน คำนึงถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อดำเนินการปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัยหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อประเทศและประชาชนในภาพรวมเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบัญญัติกฎหมาย โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ จัดให้มีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นที่สะดวกและหลากหลาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและผลวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายให้ประชาชนได้รับทราบและนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการร่าง พัฒนา และปรับปรุงกฎหมาย

3. พัฒนาการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

4. สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชน ด้วยสื่อที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับประชาชนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งจัดให้มีช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้ประชาชนขอรับคำปรึกษาด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

11.00 - 12.00 น. : การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ผ่นักกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีกว่าเดิม ด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย ดร.เนติธร ประดิษฐ์สาร เลขาธิการสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย และผู้ช่วยบริหารประธานคณะผู้บริหารและรองกรรมการผู้จัดการอาวุโส สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความยั่งยืนและสื่อสารองค์กร บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

วิทยากร :

ดร.เนติธร ประดิษฐ์สาร

เลขาธิการสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย และผู้ช่วยบริหารประธานคณะผู้บริหารและรองกรรมการผู้จัดการอาวุโส สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความยั่งยืนและสื่อสารองค์กร บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (UN Global Compact Network Thailand หรือ UNGCNT) มีสมาชิกผู้ก่อตั้งในไทย 15 บริษัท และเป็นหนึ่งในเครือข่ายท้องถิ่น (Local Network) ลำดับที่ 70 ของโครงการสำคัญในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ “UN Global Compact” เครือข่ายการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนที่ใหญ่ที่สุดของโลกในขณะนี้ ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจด้วยความรับผิดชอบ และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสากล 10 ประการของ UN Global Compact ซึ่งครอบคลุม 4 เรื่องสำคัญ ได้แก่ สิทธิมนุษยชน (Human Right) มาตรฐานแรงงาน (Labour) การปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment) และการต่อต้านการทุจริต (Anti-corruption) รวมถึงการช่วยผลักดันเป้าหมายของสังคมในวงกว้าง อาทิ เป้าหมายสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (UN Sustainable Development Goals) โดยมุ่งเน้นการสร้างภาคีความร่วมมือและการพัฒนานวัตกรรม

เมื่อปี ค.ศ. 2000 หรือเมื่อ 24 ปีที่แล้ว นายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ได้ให้แนวทางที่สำคัญเกี่ยวกับภาคธุรกิจ โดยมองว่าภาคธุรกิจเป็นทั้งตัวก่อปัญหาและทางออกของปัญหาต่างๆ เช่น เหตุการณ์วิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นวิกฤตทางการเงินที่ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสร้างความเสียหายอย่างมากต่อประเทศไทย, วิกฤตหุ้นเทคโนโลยีหรือวิกฤต Dot-com bubble ของสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์เหล่านี้ นำไปสู่ผลกระทบของเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงที่น้ำท่วมขังในอ่าวเม็กซิโก เพราะฉะนั้นการแก้ปัญหาของระดับสหประชาชาติจึงจำเป็นต้องมีภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน และการดำเนินธุรกิจจะดำเนินไปไม่ได้หากไม่มีการเอาใจเขา มาใส่ใจเรา (put the human face to global market) ดังนั้น แนวทางของการดำเนินธุรกิจก็จะเป็นไปเพื่อตัวเราและการส่งต่ออนาคตให้รุ่นลูกหลานต่อไป เช่น สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ปัญหางานในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน พวกเราจึงจำเป็นต้องมีวิธีการในการแก้ไขหรือหยุดยั้งปัญหาเหล่านี้เพื่อโลกของเรา นายโคฟี อันนัน จึงได้มีการรวบรวมองค์กรภาคธุรกิจกว่า 20,000 องค์กร จาก 167 ประเทศขึ้นมา เพื่อร่วมดำเนินการในเรื่องดังกล่าวขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้เริ่มดำเนินการในช่วง ปี ค.ศ. 2015 หรือเมื่อ 5 - 10 ปีที่แล้ว โดยคุณศุภชัย เจียรวนนท์ ประธานกรรมการบริหารเครือเจริญโภคภัณฑ์ ได้เข้าร่วมการประชุมกับผู้บริหารของ UN Global Compact ที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และท่านได้รับปากกับผู้บริหารในขณะนั้นว่า จะนำเรื่องที่นายโคฟี อันนัน ได้เริ่มไว้กลับมาทำที่ประเทศไทย ด้วยการชักชวนองค์กรภาคธุรกิจ 15 องค์กร และได้ก่อตั้งเป็นสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (UN Global Compact Network Thailand) ขึ้นมา ปัจจุบันสมาคมเครือข่ายฯ ได้เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง มีสมาชิกเครือข่ายมากกว่า 136 องค์กร โดยมาจากองค์กรขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่สำคัญคือมาจากหลาย

ภาคส่วน หลายอุตสาหกรรม รายได้รวมกัน 9 ล้านล้านบาท และมีพนักงานรวมล้านกว่าคน ข้อดีของความหลากหลายทางด้านองค์กร คือ การมองเห็นโอกาสที่จะสามารถดึงศักยภาพองค์กรธุรกิจเหล่านี้มาใช้ได้อย่างเต็มที่ในการช่วยกันหาทางออก เช่น องค์กรพลังงาน องค์กรค้าปลีก องค์กรการเงิน องค์กรอาหาร เหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของโลกทั้งสิ้น ดังนั้น ความยั่งยืนจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวและกลุ่มภาคธุรกิจก็สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยขับเคลื่อนเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เช่นเดียวกัน

นอกจากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว การช่วยขับเคลื่อนงานที่สำคัญ นายโคฟี อันนัน มองว่า การขับเคลื่อนภารกิจงานดังกล่าวเป็นเรื่องที่ภาคธุรกิจสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือช่วยส่งเสริมให้ดีขึ้นได้ รวมถึงเป็นเรื่องที่ตรงกับทางสหประชาชาติพยายามขับเคลื่อนด้วยเช่นเดียวกัน คือ (1) สิทธิมนุษยชน (2) แรงงาน (3) สิ่งแวดล้อม (4) การต่อต้านการทุจริต และที่สำคัญ องค์กรต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เป็นรูปธรรม โปร่งใส และสามารถวัดได้โดยเน้นการลงมือทำกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรสหประชาชาติ ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา ภาคราชการ รวมถึงสื่อมวลชน เช่น องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท) เหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมให้ภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนได้มากยิ่งขึ้น

เพื่อให้ทุกท่านที่ได้เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุทธธรรม ครั้งที่ 21 และร่วมรับฟังในหัวข้อ “ผนึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีกว่าเดิมด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในครั้งนี้ จึงขอความร่วมมือในการตอบแบบสำรวจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เบื้องต้น เพื่อเป็นการสำรวจว่าท่านได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวในเป้าหมายใด ซึ่งมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย และจากการตอบแบบสำรวจฯ จะเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมฯ ได้ให้ความสำคัญกับทุกเรื่องของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งมีใช้เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็งแค่เพียงเป้าหมายเดียว และชี้ให้เห็นว่าทุกเป้าหมายมีความเชื่อมโยงกัน เพราะฉะนั้น ความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ก็เปรียบเสมือนเป็นเส้นด้ายที่ร้อยเรียงเป้าหมายทั้ง 17 เข้าด้วยกัน เช่น การปล่อยน้ำเสียดำเนินต่อไปได้หรือไม่ ก็จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษอย่างจริงจัง การส่งเสริมสิทธิแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นกลจักรสำคัญของการดำเนินเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องอาศัยความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้แรงงานเหล่านั้นไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบสามารถเข้ามาทำงานได้อย่างเสรี เป็นต้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ก็จะอธิบายความเป็นมาของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยสรุปได้ว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นเป้าหมายที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้งหมดต้องร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุผลทั้ง 17 เป้าหมายและให้สำเร็จภายในปี ค.ศ. 2030 ทั้งนี้ การที่จะบรรลุผลได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การอาศัยความร่วมมือร่วมใจกับส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของทุกฝ่าย
2. เน้นความเป็นสากล ทุกประเทศต้องมีการรายงานผลความก้าวหน้าและผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงในทุกระดับจากระดับโลก (Global) สู่ระดับท้องถิ่น (Local)
3. ความครอบคลุมเชื่อมโยงในทุกมิติ ได้แก่ มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสันติภาพ และมิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา

ดังนั้น งานในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นงานที่สอดคล้องเป้าหมายทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงสันติภาพ ความมั่นคง ความยุติธรรม จึงมีผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายต่างๆ ทั้งสิ้น เช่น สงครามรัสเซียที่มีผลกระทบต่อระบบห่วงโซ่อุปทานการผลิตต่างๆ ทั้งหลาย หรือเหตุการณ์ในทะเลแดงที่มีผลกระทบต่อขนส่งทางเรือ การแข่งขันทางอำนาจระหว่างสหรัฐกับจีน ซึ่งมีผลต่อไมโครชิปที่จะไปอยู่ในโทรศัพท์หรือรถไฟฟ้า รวมถึงการกีดกันทางการค้าต่างๆ ความตึงเครียดทางด้านสันติภาพและความยุติธรรมทั้งหลาย ล้วนมีผลต่อ SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย

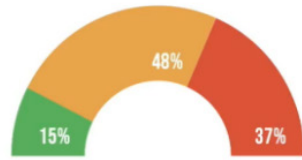
การสำรวจข้อมูลทั่วโลก ณ ขณะนี้ รวมถึงประเทศไทยเกี่ยวกับความก้าวหน้าหรือมีข้อท้าทายอะไรบ้าง เพื่อการบรรลุการพัฒนาเป้าหมายที่ยั่งยืน และจะสามารถบรรลุการพัฒนาเป้าหมายที่ยั่งยืนภายในปี ค.ศ. 2030 (6 ปีข้างหน้า) ได้จริงหรือไม่นั้น รายงานหลายฉบับ พบว่า การทำงานเพื่อบรรลุการพัฒนาเป้าหมายที่ยั่งยืนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 มีการชะลอตัวลง ดังนั้น พวกเราทุกคน จะมีส่วนช่วยหรือส่วนร่วมอย่างไรเพื่อหาทางออกให้กับโลก เพื่อบรรลุการพัฒนาเป้าหมายที่ยั่งยืน นอกจากนี้ โลกยังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ วิกฤตทางสภาพภูมิอากาศ ที่อยู่ในระดับสีแดง ซึ่งเลขาธิการสหประชาชาติเรียกว่าเป็นภัยต่อมนุษยชาติไปแล้ว อันหมายความว่า สภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะไม่สิ้นสุด トラบดที่มนุษย์ยังไม่หยุดปล่อยมลพิษเหล่านี้

รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกประจำปีนี้ โดยคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ESCAP) ประเมินว่า ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอาจต้องใช้เวลาเพิ่มอีก 32 ปี จากเดิมปี พ.ศ. 2573 กลายเป็นปี พ.ศ. 2605 ที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายได้ อาจด้วยสาเหตุอัตราข้อมูลตัวเลขที่สะท้อนให้เห็นและเป็นอย่างนี้ ผนวกกับถ้าเราไม่เปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงหรือเกิดการลงมือทำตั้งแต่ตอนนี้

ทั้งนี้ช่วงระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา (เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015) ในส่วนของการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานหรือองค์กรทั่วโลกเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น พบว่า โลกยังไม่บรรลุการพัฒนาเป้าหมายใดเลย เราบรรลุเป้าที่วางไว้เพียงร้อยละ 15 ของเป้าหมายย่อยทั้งหมด (ตัวเลขสีเขียว) ซึ่งไม่ถึง 1 ใน 4 ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างน้อย 6 เป้าหมายที่ต้องมีการให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่ ข้อ 1 การขจัดความยากจน ข้อ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ข้อ 6 น้ำสะอาดและสุขาภิบาล ข้อ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ข้อ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง สำหรับประเทศไทย พบว่า เรามีความก้าวหน้าเป็นอันดับ 3 ของประเทศ กลุ่มอาเซียน รองลงมาจากประเทศอินโดนีเซียและประเทศพม่า ซึ่งโดยเฉลี่ยของประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน มีความก้าวหน้าเพียงร้อยละ 30 ไม่ถึง 1 ใน 3 และตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา เชื่อว่าทุกภาคส่วนได้มีการร่วมมือกันทำงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนกันอยู่แล้ว ซึ่งสามารถดูได้จากโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีอยู่มากมาย แต่ส่วนหนึ่งอาจมีปัญหากับเรื่องของการจัดเก็บข้อมูล โดยส่วนหนึ่งเห็นได้จากการที่หน่วยงาน อย่างเช่น สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้มีการจัดทำระบบข้อมูลเพิ่มมากขึ้น เช่น ด้านอาชญากรรม ด้านกระบวนการยุติธรรม และเชื่อว่าหน่วยงานยังสามารถพัฒนาและดำเนินการจัดทำข้อมูลสำคัญต่อไปได้อีก

ทั่วโลกมีความก้าวหน้าด้านความยั่งยืน เพียง 15% เท่านั้น ส่วนเป้าหมายที่ 16 มีความล่าช้า หรือก้าวหน้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

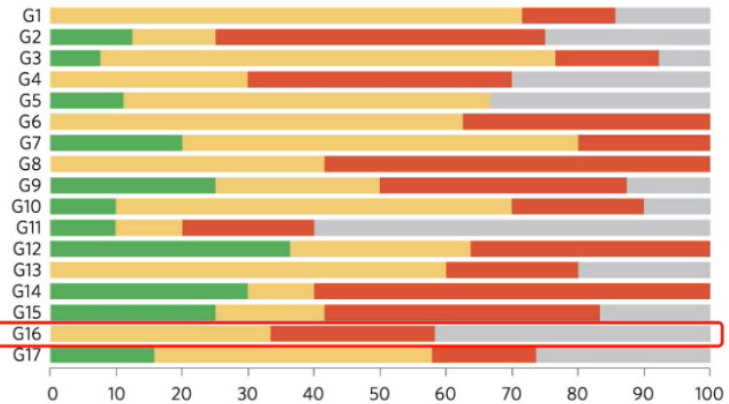
A CONCERNING PICTURE OF SDG PROGRESS AT THE MIDPOINT:

● ON TRACK
● MODERATELY OR SEVERELY OFF TRACK
● STAGNATION OR REGRESSION

BASED ON AN ASSESSMENT OF SDG TARGETS WITH TREND DATA.

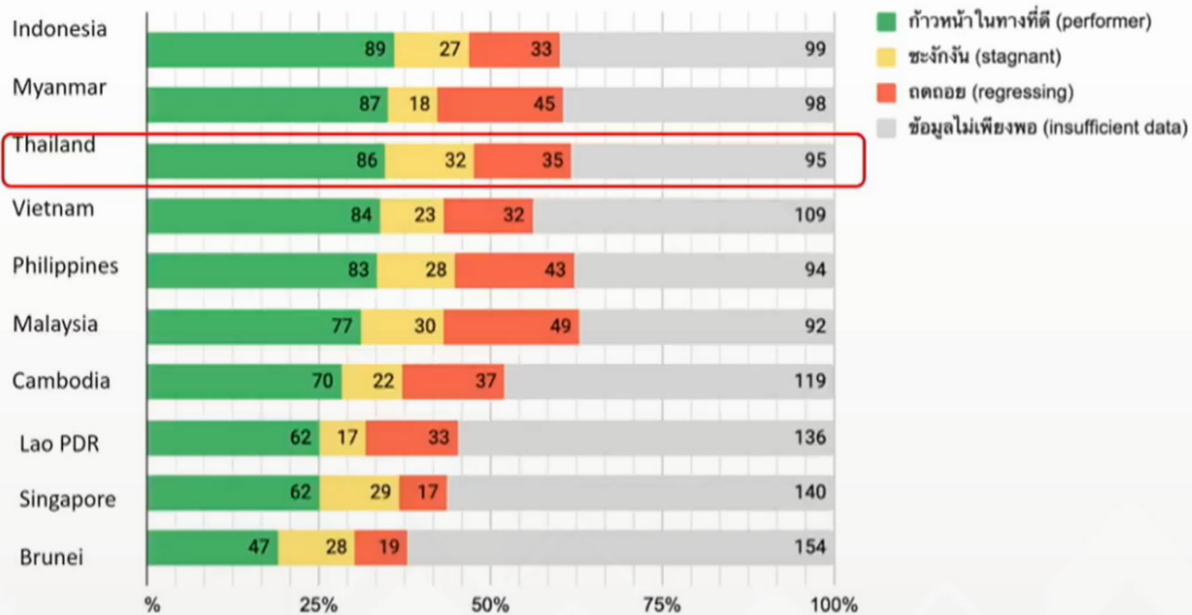
Progress assessment for the 17 Goals based on assessed targets, 2023 or latest data (percentage)

● On track or target met ● Fair progress, but acceleration needed
● Stagnation or regression ● Insufficient data

ที่มา: Sustainable Development Report 2023: Special Edition, United Nations

แม่ไทย รุ่งอันดับ 3 ในอาเซียน แต่ความก้าวหน้าด้านความยั่งยืนในอาเซียนไม่ถึง 50 % ความก้าวหน้าโดยเฉลี่ยประมาณ 30%

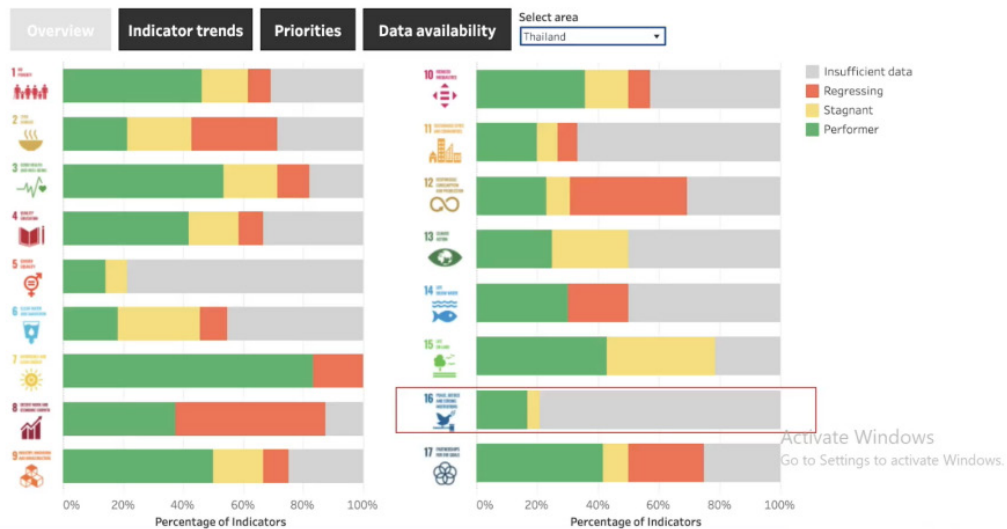

■ ก้าวหน้าในทางที่ดี (performer)
■ ชะงักงัน (stagnant)
■ ถดถอย (regressing)
■ ข้อมูลไม่เพียงพอ (insufficient data)

และสำหรับข้อมูลที่ปรากฏต่อไปนี้ สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าภาคส่วนต่างๆ มีการดำเนินการจัดทำโครงการอย่างเป็นรูปธรรม แต่ด้วยความไม่พร้อมของข้อมูลใน 95 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 248 ข้อ ทำให้สามารถวัดความก้าวหน้าได้เพียง 30% จึงเป็นประเด็นคำถามและชวนให้ร่วมกันคิดต่อมว่า แท้จริงแล้วเรายังไม่มีการวัดผลการดำเนินงานหรือยังไม่มีการจัดทำโครงการกันแน่ นอกจากนี้ก็ยังเห็นว่า สำนักงานกิจการยุทธธรรมได้มีการผนวก SDG16 ไว้ในนโยบายเน้นหนักของปี พ.ศ. 2567 อยู่แล้วด้วย

ไทยมีความก้าวหน้าด้านความยั่งยืนเพียง 30%

ที่มา: SDG Gateway Asia Pacific, National Profile, 2024

ประเด็นปัญหาความไม่พร้อมของข้อมูล จึงอาจทำให้ประเทศไทยต้องใช้เวลามากขึ้นในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมและสร้างสถาบันที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งสูญเสียโอกาสในการหนุนเสริมให้ประเทศไทยและกลุ่มประเทศเอเชียบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ดังนั้น การเก็บข้อมูล การเก็บสถิติ หรือเรื่องของการลงมือทำ จึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่ควรตระหนัก

นายศุภชัย เจียรวนนท์ ในฐานะนายกสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (UN Global Compact Network Thailand) ได้กล่าวไว้เสมอว่า ข้อมูล หรือ Data ในยุคปัจจุบันมีค่าเหมือนทองคำหรือเป็นน้ำมันบนดิน สำคัญทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมในทุกระดับองค์กร ต้องร่วมกันเร่งผลักดันให้มีการบริหารจัดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก หรือ Data Analytics ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือ ถ้าพรุ่งนี้เราต้องลุกขึ้นมาเพื่อร่วมกันผลักดันเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 เพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีขึ้นกว่าเดิม เราจะต้องเร่งเพิ่มสัดส่วนของข้อมูลอีกร้อยละ 66 เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง โดยเราต้องกลับมาสำรวจองค์กรหรือสำรวจตัวเองก่อนว่าปัญหาอยู่ที่ไหน เพราะฉะนั้นสิ่งแรกที่ควรลงมือทำกันอย่างจริงจัง คือ การทบทวนวิธีและระบบบริหารจัดการเก็บและจัดการข้อมูลด้วยหลักการดังต่อไปนี้ ตัวอย่างเช่น การมีข้อมูลที่ครอบคลุมทุกระดับองค์กร การมีวิธีการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่ยากเกินไปสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะข้อมูลเหล่านี้จะลงไปถึงระดับตำบล ระดับอำเภอ และเพียงพอที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จที่แน่นอน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างความโปร่งใส สามารถติดตามความก้าวหน้าที่เป็นปัจจุบันได้มากขึ้น (ซึ่งต้องขอชื่นชมโปรแกรม Safe Points ของสำนักงานกิจการยุติธรรมที่เป็นระบบพยากรณ์สถานการณ์อาชญากรรม แต่ก็อยากให้มีการรายงานผลและมีตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพ) การนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและกฎหมาย ที่ส่งเสริมการดำเนินงานด้านความยั่งยืนในมิติต่างๆ ให้มากขึ้น รวมถึงการนำข้อมูลมาใช้ในการขยายผลโดยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแบบไร้รอยต่อ ยกตัวอย่างกรณีที่ท่านรัฐมนตรีได้กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับดัชนีชี้วัดด้านหลักนิติธรรม มีความเชื่อมโยงกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งถ้าเราพิจารณาอย่างเชิงลึกแล้ว ก็จะพบว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นต้น

เครือเจริญโภคภัณฑ์กับการพัฒนาธุรกิจองค์กรและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร

1. ความร่วมมือ เราต้องร่วมมือกันมากขึ้น สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (UN Global Compact Network Thailand) ในฐานะภาคเอกชนก็พร้อมที่จะผนึกกำลังร่วมกับภาครัฐ ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16
2. การสร้างผู้นำ สำหรับองค์กรธุรกิจแล้ว ผู้นำคือ ผู้ให้ทิศทาง เป็นผู้กำหนด และเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่แท้จริง การเป็นผู้นำขององค์กรในการขับเคลื่อนภารกิจงานให้กับองค์กรในเครือฯ เช่น ในเรื่องของสิทธิมนุษยชน การนำสิทธิมนุษยชนมาปฏิบัติในองค์กรธุรกิจอย่างแท้จริง รวมถึงการมีเป้าหมายของการตรวจสอบอย่างรอบด้านในเรื่องของสิทธิมนุษยชน (Human Rights Due Diligence) เป็นต้น
3. การลงมือทำ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ เพราะถ้าไม่ลงมือทำข้อมูลก็จะไม่เกิดขึ้น และสิ่งที่ทำไปแล้วก็ต้องมีความสอดคล้องกันและเป็นประโยชน์ไม่เกิดความสูญเปล่า

สิ่งที่สมาคมฯ พยายามจะขับเคลื่อนในแง่ของหัวข้อก็จะอยู่ด้วยกัน 2 เรื่อง คือ เรื่องของการต่อต้านการทุจริต เราพยายามที่จะสนับสนุนให้องค์กรเอกชนนำนโยบายการต่อต้านทุจริตเข้าไปฝังในการบริหารจัดการองค์กรอย่างแท้จริง เรื่องของธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และการทำงานกับสื่อมวลชนในการนำเรื่องดังกล่าวมาช่วยให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย และในส่วนของระดับองค์กรธุรกิจของเครือเจริญโภคภัณฑ์ นำเรื่องดังกล่าวมาขับเคลื่อนอย่างไร จะขอนำเสนอผ่านคลิปสั้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวเมื่อ 100 ปีที่แล้ว คุณรู้ไหมเราคิดอะไรถึงเริ่มเขียนวันหมดอายุบนซองเมล็ดพันธุ์ และมีความเกี่ยวข้องกับคามยุติธรรมอย่างไร เรากำลังจะบอกให้กับทุกคนทราบว่า สิ่งเหล่านี้คือ การแสดงความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ของลูกค้า ถ้าเมล็ดพันธุ์หมดอายุหรือไม่มีคุณภาพก็สามารถเปลี่ยนคืนได้ เหตุการณ์นี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ณ ถนนทรงวาด เมื่อ 103 ปีก่อน อันแสดงให้เห็นว่าเรื่องของความยั่งยืนไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่อาจจะปรับเปลี่ยนไปบ้าง เช่น อาจมีการเปลี่ยนชื่อใหม่แต่ในเรื่องของหลักการและเป้าหมายก็ยังคงอยู่ เหมือนเดิมที่เคยเป็นอยู่มานาน ธุรกิจของเครือเจริญโภคภัณฑ์ดำเนินงานโดยยึดถือแนวคิดภายใต้หลักการ 3 ประโยชน์สำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจอย่างยั่งยืนของเครือเจริญโภคภัณฑ์ อันได้แก่ ผลประโยชน์ต่อประเทศชาติที่เข้าไปลงทุน ผลประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศที่เข้าไปลงทุน และผลประโยชน์ของบริษัทฯ การดูแลธุรกิจ 14 กลุ่มธุรกิจย่อย ที่เน้นเรื่องความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดให้เห็นว่าเรื่องเหล่านี้ไม่ได้ไกลตัวกันและเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงถึงกันได้ หลักการของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย เรานำมาวางไว้เป็นยุทธศาสตร์และเป้าหมายความยั่งยืนทั้ง 15 เป้าหมายของเครือเจริญโภคภัณฑ์ ข้อมูลเหล่านี้ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจได้นำเรื่องดังกล่าวเข้ามาผูกกับยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ทางธุรกิจอย่างไรซึ่งสามารถอธิบายและสรุปได้ว่า เราจะแบ่งเป็น 3 เสาหลัก คือ การทำธุรกิจด้วยใจที่ยั่งยืน (Heart Living Right) สังคมที่ยั่งยืน และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน นอกจากนั้น เรายังทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านความยั่งยืน ที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ สร้างผลกระทบเชิงบวกแก่ประเทศและประชาคมโลก ทำให้เครือเจริญโภคภัณฑ์มั่นใจว่า สามารถบรรลุความเสี่ยงด้านความยั่งยืน และแนวทางป้องกันแก้ไขไว้อย่างรอบด้านและต่อเนื่อง

เครือเจริญโภคภัณฑ์กับการดำเนินการที่สอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16

เครือเจริญโภคภัณฑ์ได้นำเป้าหมายที่ 16 มากำหนดเป็น 1 ใน 9 เป้าหมายหลักที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านการกำกับดูแลกิจการสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติด้านแรงงาน ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยกตัวอย่างเช่น เป้าหมายย่อยที่ 16.2 การยุติการข่มเหงและการแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ ความรุนแรง และการทรมานทุกรูปแบบ เป้าหมายย่อยที่ 16.5 ลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานกิจการยุติธรรม ในเรื่องของ การงดให้ดริบ เป้าหมายย่อยที่ 16.7 สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดีทุกระดับการตัดสินใจ เป้าหมายย่อยที่ 16.b ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการยกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเรานำมาผูก

กับกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ทางธุรกิจอย่างไร เรามีความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมเรื่องธรรมาภิบาล ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบ สำหรับการเข้ารับการประเมินครั้งล่าสุด ปรากฏว่า บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (CP) ติด 1 ใน 136 บริษัททั่วโลก ที่มีจริยธรรมมากที่สุดในโลก ปี พ.ศ. 2567 ต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 จาก Ethisphere ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำระดับโลกด้านการวัดและประเมินมาตรฐานจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

เรื่องต่อไปเป็นเรื่องที่อยากให้ทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญ และเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงข้อมูล คือ เรื่องของการจัดทำรายงาน คุณสุชัย เจียรนวนนท์ ประธานกรรมการบริหารเครือเจริญโภคภัณฑ์ ให้ความสำคัญต่อการรายงานความก้าวหน้าด้านความยั่งยืนที่ตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส เพราะถือว่าเป็นช่องทางในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับความพยายามด้านความยั่งยืนของเครือเจริญโภคภัณฑ์ กระตุ้นให้เกิดการสานเสวนาที่สร้างสรรค์ สร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมทั่วทั้งเครือเจริญโภคภัณฑ์ ห่วงโซ่อุปทาน และสังคมในวงกว้าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565- 2566 เครือเจริญโภคภัณฑ์ได้มีการจัดทำรายงานเพื่อเปิดเผยความก้าวหน้า และความเสี่ยงด้านความยั่งยืนทั้งหมดจำนวน 10 ฉบับ ซึ่งสามารถค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ทางออนไลน์ รวมถึงรายงานด้านสิทธิมนุษยชนได้มีการจัดทำรายงานต่อเนื่องมาแล้ว 3 ปี และเป็นบริษัทแรกของประเทศไทยที่รายงานเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน และเครือเจริญโภคภัณฑ์เชื่อว่าการรายงานเป็นส่วนหนึ่งของความโปร่งใส และต้องการให้เกิดการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กระตุ้นวัฒนธรรมและการตรวจสอบ ทั้งนี้ขอฝากประเด็นเรื่องของการรายงานว่า การรายงานไม่ใช่แค่เรื่องของการรวบรวมข้อมูลที่เป็นกระดาษ แต่เป็นเรื่องของการจัดระบบ เพราะการที่จะผลิตรายงานได้นั้น หน่วยงานหรือองค์กรจะต้องมีการวางระบบเพื่อการจัดเก็บข้อมูล เมื่อมีการเก็บข้อมูลแล้วก็จะมีการเปรียบเทียบข้อมูลกับปีที่ผ่านมา และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบข้อมูลได้ ซึ่งเป็นเรื่องของการมุ่งหวังให้เกิดความโปร่งใสในเชิงองค์กร แล้วยังเป็นการจัดระเบียบองค์กรให้ทำงานสอดคล้องกัน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับนิสิต นักศึกษา ทางเราก็ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน คุณสุชัย เจียรนวนนท์ ในครั้งการประชุม SDG Summit ที่มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา ได้เน้นเรื่อง การดำเนินงานที่บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้สำเร็จภายใน ปี ค.ศ. 2030 คือ การเตรียมความพร้อมของคน มุ่งเน้นไปที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อติดอาวุธทางปัญญา ส่งเสริมคนเก่ง คนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม และคุณค่าที่สอดคล้องกับหลักการความยั่งยืน ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นกำลังสำคัญ ซึ่งเราเรียกว่า “สังคมแห่งปัญญาที่ยั่งยืน” ประการสุดท้ายนี้ เครือเจริญโภคภัณฑ์และสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย เชื่อว่าพลังและความร่วมมือของทุกท่าน ที่นี้ไม่ว่าภาคส่วนใดก็ล้วนสามารถช่วยปิดช่องว่างของความไม่พร้อมของข้อมูล และความไม่พร้อมของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หลังจากนั้นก็คาดหวังว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น หลังจากที่คุณทุกท่านได้กลับไปสำรวจตัวเอง กลับไปดูในสิ่งที่กำลังทำอยู่ และกลับไปลงมือทำอย่างจริงจังเพื่อประเมินโอกาสข้อท้าทาย ความเสี่ยง และเร่งให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวลาที่กำหนดได้ สำหรับเครือเจริญโภคภัณฑ์และสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย ก็พร้อมที่จะร่วมมือกับทุกท่าน ในส่วนของเครือเจริญโภคภัณฑ์ ก็จะไม่หยุดยั้งที่จะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนผ่านที่เป็นธรรม (Just Transition) สร้างพื้นที่แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ทุกคน สร้างคนเก่ง คนดี ตามหลักการของประธานอาวุโสเครือเจริญโภคภัณฑ์ (นายธนินท์ เจียรนวนนท์) รู้เท่าทันเทคโนโลยีเพื่อเตรียมความพร้อมสู่สังคมที่มีภูมิปัญญาที่ยั่งยืน ช่วยสังคมไทย สังคมโลกจัดการกับข้อท้าทายต่างๆ และบรรลุเป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมายอย่างแท้จริง โดยมีต้องทั้งใครไว้ข้างหลัง

13.00 - 14.30 น. : เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของกระบวนการยุติธรรม ต่ออาชญากรรมความรุนแรงที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ”

วิทยากร :

1. ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศและความมั่นคง

3. นางสาวอมอร เสี่ยงใหญ่

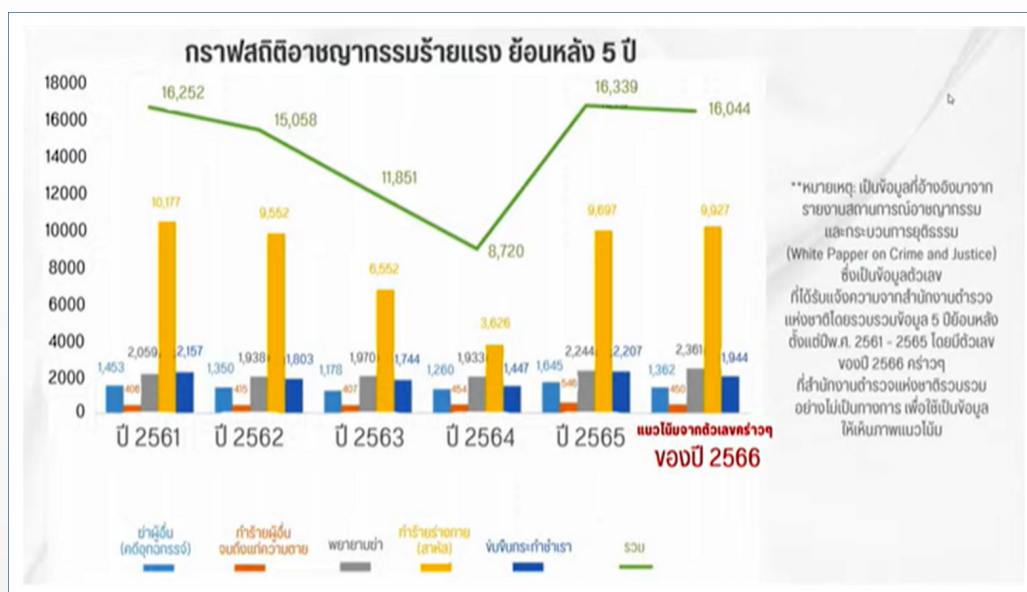
อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ผู้ดำเนินรายการ :

โดย ดร.ชุตินาถ รัตนดิolk

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม
สำนักงานกิจการยุติธรรม

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีอัตราการเกิดอาชญากรรมร้ายแรงเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งอาชญากรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุและปัจจัยการเกิดที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ รัฐมีหน้าที่คุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัย แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ก็ต้องให้การคุ้มครองดูแลแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานสากล

ในส่วนของการจัดการในการป้องกัน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรม ซึ่งในส่วนของการคดีความรุนแรงสามารถดำเนินการได้ทั้งกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟู โดยมีแนวทางการช่วยเหลือที่แตกต่างกัน ความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันการรับมือกับอาชญากรรม และเยียวยาผู้เสียหาย เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมจากในประเทศไปสู่ต่างประเทศ ทั้งนี้ ควรเน้นการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การลดอาชญากรรมที่รุนแรง และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งการลงทุนกับทรัพยากรบุคคลผู้ปฏิบัติงานและภาคส่วนต่างๆ ที่จะมีส่วนร่วมกับการป้องกันอาชญากรรม เป็นเรื่องสำคัญสำหรับการยกระดับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการป้องกัน โดยควรมีการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพทั้งพนักงานภาครัฐ ครอบครัว ชุมชน สังคม ที่ทำงานร่วมกันและควรเน้นการทำงานเชิงบูรณาการ ทั้งนี้ แม้ว่าการเยียวยาจะเป็นเรื่องสำคัญแต่การป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

วิทยากร :

นางสาวอมอร เสี่ยงใหญ่

อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลสิทธิ ทั้งสิทธิของเหยื่อและอาชญากร ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดมีสิทธิต่างๆ ตั้งแต่เริ่มถูกจับกุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงตลอดเวลา มีสิทธิที่จะมีทนายความ ล่าม สิทธิในการที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ในขณะที่เหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิน้อยกว่ามาก

เหยื่ออาชญากรรม มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล ได้แก่ ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principle of Justice for Victim of Crime and Abuse of Power, 1985) ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิต่างๆ ใน 5 ด้าน ได้แก่

- (1) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม
- (2) สิทธิในการที่จะทราบความคืบหน้าของคดี เช่นการประกันตัว การสอบสวน
- (3) สิทธิในการที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาเบื้องต้นจากผู้กระทำความผิด เพื่อให้เกิดความสำนึกผิด
- (4) สิทธิในการได้รับการชดเชยจากรัฐ
- (5) สิทธิในการที่จะได้รับการช่วยเหลืออื่น เช่น การรักษาพยาบาล

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมในประเทศไทยมีหลายหน่วยงาน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ระเบิดที่สี่แยกราชประสงค์ ปี พ.ศ. 2558 มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บตามโรงพยาบาลต่างๆ และสถาบันนิติเวชศาสตร์ของตำรวจเป็นจำนวนมาก ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ได้ลงพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือประมาณ 11 หน่วยงาน เช่น หน่วยงาน กทม. กระทรวงสาธารณสุข สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเอง ซึ่งให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนค่าเสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยมีผู้ที่ได้รับผลกระทบประกอบด้วยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลายประเทศ ซึ่งพบว่าผู้เสียหายจากบางประเทศ เช่น ลิงคโปร์ ไม่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน แต่ต้องการการอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ เช่น ส่งร่างผู้เสียชีวิตกลับประเทศ หรือกรณีเหตุสะเทือนขวัญที่ห้างสยามพารากอน ซึ่งผู้เสียหายซึ่งเป็นญาติของหญิงชาวจีนที่เสียชีวิตไม่พร้อมรับความช่วยเหลือ และไม่ประสงค์ให้ข้อมูลกับหน่วยงานใดในประเทศไทยเพื่อขอรับความช่วยเหลือ เนื่องจากได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจอย่างมาก

จากการลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบเหตุหลายครั้ง พบว่า ประเทศไทยมีการให้ความช่วยเหลือตามหลักสากลครบทุกด้าน กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งการที่ผู้เสียหายจะได้รับความช่วยเหลือครบทุกด้านหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าผู้เสียหายรู้หรือไม่ และพร้อมที่จะรับความช่วยเหลือหรือไม่ ทั้งนี้ ความช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่จะให้การช่วยเหลือในรูปแบบของการสนับสนุนด้านการเงินในระยะแรก เช่น ในส่วนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการติดตามความคืบหน้าของคดี เป็นการให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมและในส่วนของการเยียวยาเบื้องต้นจากภาครัฐ เช่น ค่าจัดการศพ ที่ให้คล้ายกันคือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แต่กระทรวงการคลังให้รับได้เพียงหน่วยงานเดียว หน่วยงานที่สองต้องไปเรียกคืน ซึ่งในความเป็นจริงครอบครัวผู้เสียหายต้องการความช่วยเหลือมากกว่า 20,000 บาท จึงมีความจำเป็นต้องขอยกเว้นตามมติคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงเป็นไปได้ที่ผู้เสียหายจะไปได้ครบทั้ง 11 หน่วยงาน เพราะการเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการมีความยากลำบากและมีค่า

ใช้จ่าย นอกจากนี้งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีเพื่อเยียวยาผู้เสียหายยังไม่เพียงพอ โดยจากสถิติการเยียวยาของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พบว่า มีการยื่นเรื่องเพื่อขอรับความช่วยเหลือประมาณ 10,000 ถึง 13,000 ราย แต่ให้ความช่วยเหลือได้ประมาณ 8,000 ราย

สถิติการช่วยเหลือที่ผ่านมาย้อนหลัง 5 ปี และกรณีสำคัญ ที่มีการช่วยเหลืออาชญากรรมร้ายแรง			
สถิติการช่วยเหลือที่ผ่านมาย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2562 - 2566)			
ปี	ผู้ยื่นคำขอ(ราย)	ช่วยเหลือ (ราย)	จำนวนเงิน
2562	12,379	8,245	465,115,343.00
2563	10,247	8,613	437,066,543.00
2564	10,730	7,429	365,521,845.44
2565	11,606	7,574	389,813,351.00
2566	13,272	9,372	426,077,980.00
รวม	58,234	41,233	2,083,595,062.44

รัฐมีหน้าที่เยียวยาเบื้องต้นเพื่อให้พ้นวิกฤต ซึ่งในเอเชีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มีความช่วยเหลือในลักษณะเดียวกัน คือ การเยียวยาเบื้องต้น แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงการเยียวยาคนต่างชาติและผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย ในขณะที่ประเทศไทยช่วยเหลือทุกคน แต่เป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศเกาหลีใต้ให้การให้ความช่วยเหลือประมาณรายละ 3,000,000 บาท

การป้องกันอาชญากรรมร้ายแรงไม่ให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพราะไม่ว่าจะได้รับการเยียวยาอย่างไร ก็ไม่สามารถกลับไปเป็นเหมือนเดิมได้ เช่น กรณีกราดยิงพารากอน ทำให้สถิตินักท่องเที่ยวตกลงไปและต้องใช้ระยะเวลา 2 - 3 เดือน ถึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและฟื้นฟูจำนวนนักท่องเที่ยวให้กลับคืนมาในระดับเดิมได้

ทั้งนี้ ในการป้องกันอาชญากรรม เครือข่ายต่างๆ ต้องช่วยกันป้องกัน เป็นหูเป็นตา อย่างไรก็ตาม การเยียวยาก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือเมื่อประสบเหตุฉุกเฉินไม่คาดฝัน ทำให้ครอบครัวของผู้เสียหายสามารถเผชิญหน้ากับความสูญเสียและรับมือกับวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งในประเทศไทยนั้น ทั้ง 11 หน่วยงาน จะลงพื้นที่พร้อมกันหากมีเหตุอาชญากรรมที่มีผู้เสียหาย แต่ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการที่จะปฏิบัติงานด้านการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการที่แต่ละหน่วยงานต่างก็มีกฎหมายเฉพาะเป็นของตนเองในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือ ไม่มีศูนย์กลาง หรือ One Stop Service Center มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องออกมาหลายฉบับ และการแก้กฎหมายทำได้ยากใช้กระบวนการยาวนาน รวมทั้งปัญหางบประมาณ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะต้องใช้งบประมาณที่จัดสรรรายปีจากสำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง ซึ่งในบางปีมีความล่าช้า เช่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ทำให้เงินเยียวยาที่จะให้แก่ประชาชนได้ล่าช้าตามไปด้วย

แนวทางในการป้องกันอาชญากรรม ต้องใช้การมีส่วนร่วมของทุกคนที่อยู่ในชุมชน นอกจากนี้ อาจใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันการเกิดอาชญากรรมและเทคโนโลยีในการช่วยป้องกันอาชญากรรม เช่น ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่เชื่อว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้คนกระทำความผิดประกอบด้วยโอกาสและเครื่องมือ ถ้าขาดไปส่วนใดส่วนหนึ่งจะไม่เกิดอาชญากรรม ดังนั้น หากใช้ข้อมูลสถิติบ่งชี้ว่าบริเวณใดที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นซ้ำๆ เช่น ซอยแจ้งวัฒนะ 14 มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นบ่อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเครือข่ายประชาชน อาจแจ้งไปทางตำรวจให้มีกล้องวงจรปิดจับภาพและเสียงตลอดเวลา และให้มีสายตรวจคอยตรวจตราในช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม เพื่อตัดโอกาสที่จะเกิดการกระทำความผิด

วิทยากร :

ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีอัตราการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คดีฆ่าคน พยายามฆ่า การก่ออาชญากรรม ที่ทำให้เหยื่อได้รับบาดเจ็บสาหัส อยู่ในระดับที่สูงกว่าประเทศอื่น รวมทั้งมีปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ยาเสพติด องค์กรอาชญากรรม ความผิดในอาเซียน เช่น การฉ้อโกงในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีผลกระทบภาพลักษณ์ประเทศ

อาชญากรรมมีสาเหตุหลายอย่าง เช่น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความเกลียดชัง การขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งการควบคุมภายในของแต่ละคนไม่เหมือนกัน หากมีความขัดแย้งและมีการใช้อาวุธจะเกิดเป็นอาชญากรรม การควบคุมการใช้อาวุธ อาวุธเถื่อน จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการป้องกันอาชญากรรม

การควบคุมอาชญากรรม (EQ) มีความสำคัญ ครอบครัว โรงเรียน มีความสำคัญต่อการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อสังคม ทำให้สามารถบริหารอาชญากรรมได้ดี และลดการก่ออาชญากรรม

การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายในคดีอาญา ต้องแยกระหว่างการดำเนินคดี และการเยียวยาผู้เสียหาย ทั้งนี้ การเยียวยาต้องกระทำทันทีและถือเป็นความผิดของรัฐที่ไม่อาจคุ้มครองดูแลประชาชนจากภัยอาชญากรรมได้ รัฐจึงมีหน้าที่ในการเยียวยา อย่างไรก็ตาม รัฐส่วนใหญ่ไม่สามารถเยียวยาได้ทั้งหมด และในบางประเทศไม่มีเลย

การดำเนินคดีกับผู้ก่อเหตุอาชญากรรม มีความสำคัญทั้งในแง่ของการสร้างความปลอดภัยให้แก่สังคม และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับต่างชาติ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดถ้าปล่อยไปจะกระทำความผิดซ้ำ ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในความมั่นคงปลอดภัยทั้งในส่วนของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ถ้านักท่องเที่ยวทราบว่าเป็นพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีเหตุอุกฉิงฉิงวุ่นวาย ประทุษร้าย ก็จะไม่เข้ามาท่องเที่ยว เป็นต้น

เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับต่างประเทศ กระบวนการยุติธรรมต้องมีมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดร้ายแรงและการจัดการที่รวดเร็ว กรณีเกิดเหตุขึ้นแล้ว หากตำรวจหรือเจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดได้ภายใน 24 - 48 ชั่วโมง จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ การติดตามผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงจะต้องจับตัวให้ได้เร็วที่สุด เช่น การกราดยิง (active shooter) กรณีปล้นชิงทรัพย์หน่วยงานพิเศษเพื่อสกัดและเตรียมรองรับ และมาตรการในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด เช่น การปราบปราม การบังคับใช้กฎหมายโดยตำรวจ อัยการ ศาล ต้องมีมาตรการป้องกัน และกลไกสกัดกั้นไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้ เช่น จำคุกตลอดชีวิต หรือการประหารชีวิต

ในปัจจุบัน ได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีกลไกในการควบคุม คุมประพฤติ เผื่อระวัง ผู้กระทำความผิดซ้ำที่กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานสากล อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนกฎหมายต่างๆ ให้เป็นสากลนั้น ประเทศไทยยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ โดยเป็นหนึ่งใน 50 ประเทศ ที่ยังมีโทษประหารชีวิตในกรณีความผิดร้ายแรง ซึ่งถือเป็นการขัดสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรม บางประเทศอาจมีข้อผิดพลาดได้ นอกจากนี้ มีหน่วยงานหรือองค์กรบางกลุ่มที่เห็นว่าโทษประหารชีวิตไม่มีการยับยั้งผู้กระทำความผิด ในขณะที่บางกลุ่มเห็นว่ายังมีผล โดยเฉพาะในกรณีความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่สามารถแก้ไขได้ อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนไม่ได้ห้ามการใช้โทษประหารชีวิตในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดต่อชีวิตของผู้เสียหาย

ในการยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยให้เป็นมาตรฐานสากล ประเด็นสำคัญคือ รัฐให้ความสำคัญหรือประสานความร่วมมืออย่างไรในกรณีอาชญากรรมร้ายแรง ควรเน้นการป้องกัน การสกัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพราะการเยียวยาไม่สามารถทำให้กลับไปเป็นเหมือนเดิม ทั้งนี้ กระบวนการป้องกันไม่ควรใช้ตำรวจเป็นหลักแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องมีประชาชนและอาจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วย เช่น กลไกการป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายถูกหลอกลวง ต้องไปเก็บข้อมูลจุดที่เป็นความเสี่ยง นโยบายต้องชัดเจนเป็นระบบ

ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ต้องเป็นความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศ เพราะปัญหาอาชญากรรมบางอย่าง เช่น การค้ามนุษย์ไม่ใช่แค่ประเทศไทยเท่านั้น แต่ต้องการความร่วมมือจากตำรวจสากลในส่วนของการมาตรการป้องกัน การบังคับใช้กฎหมาย การจับผู้กระทำความผิด

การที่จะยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยได้ ผู้บริหารต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ต้องมีการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และควรให้ความสำคัญกับประเด็นที่เป็นที่สนใจของนานาชาติ เช่น ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องมีมาตรการ กลไกในการดำเนินการ มีมาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และมีกลไกประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันอาชญากรรม ซึ่งที่ผ่านมา ประเทศไทยเน้นที่การป้องกันอาชญากรรมโดยตำรวจเป็นหลัก ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เช่น เยาวชนต้องเป็นหูเป็นตาให้ตำรวจ โดยอาจใช้แนวทางของคณะกรรมการตำรวจภาคประชาชนของตำรวจท่องเที่ยวที่พญา

ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องงบประมาณเพื่อสนับสนุนกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมน้อย ต่างจากในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการส่งเสริมให้ประชาชนทำงานกับตำรวจ ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่เห็นปัญหาของประชาชน และประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การทำงานร่วมกับประชาชนจะแก้ไขปัญหาการจับกุมที่ล่าช้า การขาดหลักฐานในการจับกุม หากทำงานร่วมกับประชาชนอาจมีผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีแนวทางให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้น ในการดำเนินคดีต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับผู้เสียหายที่มีความเปราะบาง เช่น กลุ่มชนเผ่า ให้ความช่วยเหลือทันที และป้องกันการถูกทำร้ายซ้ำ

วิทยากร :

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศและความมั่นคง

ภาพลักษณ์ของประเทศไทยมีทั้งด้านสว่างและด้านมืด กล่าวคือ มีภาพลักษณ์ที่ดีและไม่ดีกระจายไปทั่วในเวลาอันรวดเร็ว โดยผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อ social media ซึ่งมีการแพร่กระจายไปรวดเร็ว แก่ได้ยาก ทั้งในเรื่องที่ดี เช่น อาหาร streetfood และเรื่องที่ไม่ดี เช่น มาเฟียเกาะเต่า ขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยง

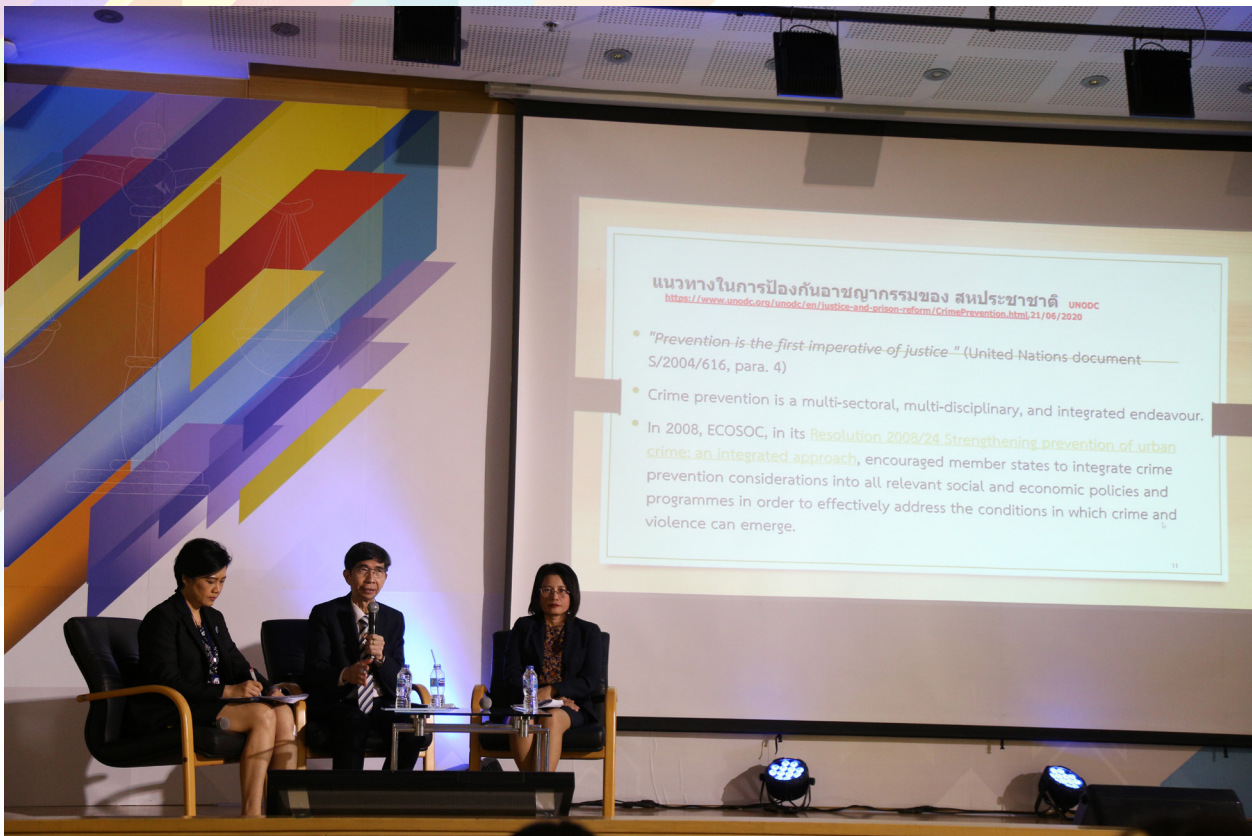
ประเทศไทยถูกจัดลำดับให้อยู่ในประเทศลำดับต้นๆ ที่น่าอยู่ น่าเที่ยว ไม่แพง มี Soft power ด้านวัฒนธรรม เช่น อาหาร ทำให้เป็นที่รู้จัก แต่ก็มีปัญหาภาพลักษณ์ที่ไม่ดี เช่น ความรุนแรง รัฐประหาร การชุมนุมทางการเมืองมีผู้เสียชีวิต ความรุนแรงทางการเมือง ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ อุบัติเหตุ เป็นลำดับต้นๆ ของโลก อาชญากรรม การก่อการร้าย โดยมีผู้ก่อการร้ายระดับโลกที่ถูกจับได้ที่ประเทศไทยหลายคน เช่น Victor Boot หรือคนที่ FBI ต้องการ กลุ่มพยัคฆ์พิภพ อีแลม (Liberation Tigers of Tamil Eelam: LTTE) การวางระเบิด การก่อการร้ายระหว่างประเทศ มีการขนส่งชิ้นส่วนอาวุธ นิวเคลียร์ในประเทศไทย และการค้ามนุษย์ โดยผ่านเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ กระบวนการยุติธรรมล่าช้า ไม่โปร่งใส ไม่เป็นสากล ดูจากค่าดัชนีหลักนิติธรรมของ World Justice Index ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาโครงสร้าง มีความเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย โดยเฉพาะกรณีปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้ายสากล มีความรุนแรงมากและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมยาก หากมีการจัดลำดับอยู่ในระดับที่เป็นปัญหา เช่น กรณีปัญหาการค้ามนุษย์ กว่าที่จะกู้ภาพลักษณ์กลับมาทำได้ยากมาก

การยกระดับกระบวนการยุติธรรม อาจสามารถดำเนินการได้โดยการแก้ไขปัญหาลักษณะเฉพาะหน้า เรื่องการป้องกันเผชิญเหตุ โดยเฉพาะเหตุที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนธุรกิจ เช่น ภูเก็ต พังงา ที่มีชาวต่างชาติมาก ชุมชนในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวต้องเข้ามาช่วยในเชิงการป้องกัน เพราะการดำเนินการในรูปแบบของการตั้งรับอย่างเดียวไม่ทันการ นอกจากนี้ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น ในการจัดชุมชนเฝ้าระวัง ในที่สุดถ้าเราสามารถป้องกันได้เป็นระบบมากขึ้น ไม่ให้นักท่องเที่ยวเป็นอันตราย ไม่ให้ชาวต่างชาติระรานคนไทยหรือทำอะไรไม่ดี ชุมชนต้องออกมาช่วย ต้องลงทุนกับทรัพยากรมนุษย์ เช่น คนหน้างาน สายข่าว คนที่จะต้องป้องกันให้เรา ซึ่งหลายประเทศไม่ลงทุนกับทรัพยากรมนุษย์ แต่เน้นการลงทุนกับเครื่องจักร หรือ software มากเกินไป ก็ไม่สามารถป้องกันภัยอาชญากรรมได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. ควรเน้นการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การลดอาชญากรรมที่รุนแรง โดยผู้บริหารต้องมีนโยบายที่ชัดเจน เช่น ในเรื่องการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และให้ความสำคัญกับประเด็นที่เป็นที่สนใจของนานาชาติ เช่น ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และการพัฒนาเทคโนโลยีประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันอาชญากรรม

2. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เด็กและเยาวชนที่จะมีส่วนร่วมกับการป้องกันอาชญากรรม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และแก้ปัญหาในส่วนที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว เช่น ปัญหาการจับกุมซ้ำ การขาดหลักฐานในการจับกุม การจัดชุมชนเฝ้าระวังเพื่อป้องกันอาชญากรรมอย่างเป็นระบบ และการแก้ไขปัญหาลักษณะเฉพาะหน้าเรื่องการป้องกันเผชิญเหตุ โดยเฉพาะเหตุที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนธุรกิจ เช่น ภูเก็ต พังงา ที่มีชาวต่างชาติมาก เป็นต้น

3. ภาครัฐควรลงทุนกับทรัพยากรบุคคลผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะบุคลากรที่เผชิญเหตุหรือรับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และประชาชนในพื้นที่ ทั้งในส่วนของ การป้องกัน การเยียวยา การประสานงาน การสืบข่าว ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้ศักยภาพ ความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติงานควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการป้องกันอาชญากรรม

4. ควรเน้นการป้องกันอาชญากรรม และการตัดโอกาสที่จะทำความผิด โดยอาจใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ที่มีรายงานเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นบ่อย กลไกในการป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายถูกหลอกลวง เช่น การยืนยันตัวตนในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ ควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นระบบ

5. ควรเน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เช่น ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหลายหน่วยงานมีกฎหมายในลักษณะใกล้เคียงกัน จำเป็นต้องใช้เอกสารหลักฐานหรือดำเนินกระบวนการในลักษณะเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์ อาจดำเนินการร่วมกันได้ หรือการจัดตั้งศูนย์กลาง หรือ One Stop Service Center เพื่อให้ผู้เสียหายหรือญาติสามารถติดตามกระบวนการทางคดีหรือรับการเยียวยาต่างๆ จากภาครัฐได้ในจุดเดียว

6. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันอาชญากรรม เพราะปัญหาอาชญากรรมบางอย่าง เช่น การค้ามนุษย์ เป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ต้องการความร่วมมือจากตำรวจสากล ในส่วนของมาตรการป้องกัน การบังคับใช้กฎหมาย และการจับกุมผู้กระทำความผิด

7. ควรระมัดระวังปัญหาความรุนแรงเฉพาะเรื่อง ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศ เช่น ความรุนแรงในการดำเนินคดีหรือกระบวนการยุติธรรมที่มีปัญหา เช่น การจับกุมผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด หรือการเพิกเฉยต่อผู้ที่ไม่ได้รับความยุติธรรม เป็นต้น

14.30 - 16.30 น. : เวทีเสวนา หัวข้อ “นวัตกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ”

วิทยากร :

1. พันตำรวจโท มนต์รี บุญโยธิน

รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ

อดีตสมาชิกวุฒิสภา

3. ดร.พิเศษ สอาดเย็น

ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

ผู้ดำเนินรายการ :

โดย ดร.วริศรา ศิริสุทธิเดชา

ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์

วิทยากร :

พันตำรวจโท มนต์รี บุญโยธิน

รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ

ในการปฏิบัติราชการตั้งแต่เริ่มต้นจนปัจจุบันนี้ ได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยตลอด ทั้งนี้ ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายครอบคลุมในทุกๆ ด้าน ทั้งเรื่อง Law enforcement (การบังคับใช้กฎหมาย) หรือ Rehabilitation (การแก้ไขฟื้นฟู) ซึ่งรูปแบบและนโยบายของกระทรวงยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมปัจจุบัน นั้น สามารถแบ่งภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

- กระบวนการยุติธรรมรูปแบบที่ 1 เป็นการลงโทษเพื่อข่มขวัญ ยับยั้งบุคคลจากการก่ออาชญากรรม โดยยึดหลักทฤษฎีแบบสำนักคิดดั้งเดิม (Classical School) กระบวนการรูปแบบที่ 1 นั้น เป็นกระบวนการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยเริ่มต้นจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ ศาล กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีขั้นตอนตามลำดับคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะดำเนินการจับกุมและสืบสวนสอบสวนผู้กระทำผิดก่อนจะส่งตัวผู้กระทำผิดไปยังสำนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจะส่งฟ้องคดีไปยังศาล ศาลจะพิพากษาและบังคับโทษตามลำดับ ยกตัวอย่างเช่น การจำคุก กักขัง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการดำเนินการตามแนวคิดที่ยึดหลักทฤษฎีแบบสำนักคิดดั้งเดิม (Classical School) เป็นการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งบุคคลจากการก่ออาชญากรรม โดยปัจจุบันมีผู้กระทำความผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมรูปแบบที่ 1 ประมาณ 200,000 รายต่อปี ซึ่งจำนวนผู้กระทำความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดงบประมาณในการใช้จ่ายรวมตลอดทั้งกระบวนการ ประมาณ 1.5 แสนล้านบาท ต่อปี

- กระบวนการยุติธรรมรูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบการใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation) เป็นกระบวนการที่เริ่มหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว โดยเห็นควรส่งมอบผู้กระทำความผิดให้กรมคุมประพฤติดำเนินการตามมาตรการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ เพื่อสามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ โดยบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการของกรมคุมประพฤติเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ในปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 240,000 ราย ซึ่งมีผู้กระทำผิดเป็นความผิดในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 170,000 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 ของผู้กระทำผิดเป็นความผิดทั้งหมด ทั้งนี้ ปัจจุบันกรมคุมประพฤติได้รับงบประมาณในการดำเนินงานประมาณ 2,000 ล้านบาทต่อปี ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยกรมคุมประพฤติจะดำเนินการด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์ การสร้างอาชีพ รวมถึงการติดตามพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลผู้กระทำผิดดังกล่าวเหล่านั้น โดยกรมคุมประพฤติดำเนินงานที่ปฏิบัติงานประมาณ 4,000 ราย ประกอบด้วยข้าราชการประมาณ 2,000 ราย พนักงานราชการและอื่นๆ ประมาณ 2,000 ราย ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้กระทำผิดทั้งหมด

ปัจจุบันมีผู้กระทำผิดที่กรมคุมประพฤติดูแลรับผิดชอบจำนวนทั้งสิ้น 445,761 คดี โดยจากจำนวนคดีทั้งหมดแบ่งออกเป็น (1) มีการสืบเสาะและพินิจ 21,070 คดี (2) ผู้ถูกคุมประพฤติดูแล 395,089 คดี (อยู่ระหว่างการดำเนินการ 21,070 คดี สถานสงเคราะห์ 169,531 คดี) (3) บริการสังคมแทนค่าปรับ 27,760 คดี (4) คดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซ้ำ 1,842 คดี ซึ่งจำนวนผู้ถูกคุมประพฤติดูแล 395,089 คดีนั้น กรมคุมประพฤติดำเนินงานที่ดูแลรับผิดชอบตามภารกิจของกรม โดยกรมคุมประพฤติจะเริ่มภารกิจจากกระบวนการสืบเสาะและพินิจดำเนินการครบถ้วนตามกระบวนการ ซึ่งจะดำเนินการคุมความประพฤติตามคำพิพากษาของศาล หรือตามคำสั่งของคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ โดยจะดำเนินการตามมาตรการเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ และด้านการสงเคราะห์ การสร้างงานสร้างอาชีพ รวมถึงภารกิจในการติดตามพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลผู้กระทำผิดดังกล่าวเหล่านั้น เพื่อสามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ และอีกหนึ่งประเด็นที่เป็นความผิดร้ายแรงที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 (JSOC) โดยปัจจุบันมีผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำประมาณ 20,000 ราย และได้รับการปล่อยตัวประมาณ 2,500 รายต่อปี ซึ่งกรมคุมประพฤติดำเนินงานที่รับผิดชอบดูแลเฝ้าระวังหรือขอคุมขังหลังจากพ้นโทษ

สถิติคดียาเสพติด (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ม.ค. 64 - 5 ก.พ. 67)	
เขต/จังหวัด	จำนวน
กรุงเทพมหานคร	15,131
เขต 1	42,934
เขต 2	28,182
เขต 3	46,530
เขต 4	119,563
เขต 5	41,067
เขต 6	33,629
เขต 7	27,560
เขต 8	36,182
เขต 9	24,362
รวมทั้งสิ้น	415,140

ตามข้อมูลสถิติคดียาเสพติด (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567) ที่กรมคุมประพฤติรวบรวมไว้ โดยมีผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดในระบบของกรมคุมประพฤติ 415,140 รายทั่วประเทศ แบ่งเป็นผู้กระทำความผิดที่อยู่ในระบบของกรมคุมประพฤติ ผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างการส่งเคราะห์สร้างงานสร้างอาชีพ และพ้นจากกระบวนการคุมประพฤติอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งการกระทำความผิดคดียาเสพติดเป็นการกระทำที่สร้างปัญหาและก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาของประเทศ “จะสังเกตได้ว่าสัดส่วนของผู้กระทำผิดและงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกัน”

ทั้งนี้ ทางออกที่สำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว (Keyword) คือ การสร้างนวัตกรรมรูปแบบใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ โดยใช้นวัตกรรมในรูปแบบของกฎหมาย เพื่อเน้นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันมีการใช้งบประมาณในดำเนินคดีตั้งแต่เริ่มต้นจับกุมผู้กระทำความผิดและตลอดทั้งกระบวนการรวมประมาณ 1.5 แสนล้านบาทต่อปี แต่กรมคุมประพฤติได้รับงบประมาณในการดำเนินงานในการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้กระทำผิด 2,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งประกอบไปด้วย ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และบุคลากรประมาณ 1,000 ล้านบาท ค่าค่าโง่ EM และค่าดำเนินการตามภารกิจอีกส่วนหนึ่ง โดยเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีไม่กระทำความผิดซ้ำ และด้านการส่งเคราะห์ การสร้างงานสร้างอาชีพ ซึ่งมีผู้กระทำผิดเข้าสู่ระบบของกรมคุมประพฤติประมาณ 250,000 รายทุกปี ทั้งนี้ เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่ากระบวนการในแก้ไขฟื้นฟูนั้นเป็นกระบวนการที่ทำได้ยาก ดังนั้น นวัตกรรมใหม่ในเชิงรูปธรรมนั้นจึงควรจัดสรรงบประมาณเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในรูปแบบที่ 2 (รูปแบบการใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation)) เพิ่มสูงขึ้น เพื่อเน้นการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในปัจจุบันมีเพียงกรมคุมประพฤติเท่านั้นที่เป็นผู้ดำเนินการ

โดยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 (JSOC) มาตรา 19 ในคดีที่มีการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ในระหว่างรับโทษจำคุก เพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยจะขอรวมกันไปใน การฟ้องคดีดังกล่าวหรือก่อนศาลมีคำพิพากษาก็ได้ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้แก่ (1) มาตรการทางการแพทย์ (2) มาตรการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหาย และสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

กระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในต่างประเทศนั้น ยกตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย จะมีองค์กรจากภาครัฐหรือเอกชนรับหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยจะรับหน้าที่ต่อจากกรมคุมประพฤติที่รับหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement) ดังนั้น ควรจัดสรรงบประมาณเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในรูปแบบที่ 2 (รูปแบบการใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation)) เพื่อเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเพิ่มมากขึ้น และจัดตั้งสถาบันในการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทาง โดยมุ่งเน้นการกระทำความผิดและความรุนแรงเกี่ยวกับเรื่องเพศ (ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565) คดีผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติด และกลุ่มผู้กระทำความผิดที่มีอาการทางจิตควรได้รับการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ ประมาณ 10,000 ราย อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ ประมาณ 2,000 ราย และอื่นๆ ประมาณ 20,000 - 30,000 ราย ยกตัวอย่างผู้กระทำความผิดที่มีอาการทางจิตที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ ในพื้นที่อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี มีผู้กระทำความผิดที่มีอาการทางจิต 4 ราย กรมคุมประพฤติได้ดำเนินการเพื่อการบำบัดรักษาโดยส่งตัวไปบำบัดรักษาที่โรงพยาบาล แต่ทั้ง 4 รายยังไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ป้องกันการชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาเป็นผู้กระทำผิดรายใหม่ ซึ่งจะทำให้กระบวนการจับกุม ปรามปรามผู้กระทำผิด การพิจารณาในชั้นศาล และการคุมขังในราชทัณฑ์ลดลง ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาระบบการยุติธรรมทางอาญา ทำให้การกระทำความผิดซ้ำลดลง จำนวนผู้ก่ออาชญากรรมรายใหม่ลดลง และส่งผลให้งบประมาณในการดำเนินการลดลงอย่างแท้จริง

ทิศทางของการผลักดันตัวชี้วัด WJP นั้น ในปัจจุบันอาจจะมองข้อมูลผู้กระทำผิดเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะข้อมูลผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดในระบบของกรมคุมประพฤติดีมีจำนวน 415,140 รายทั่วประเทศ ซึ่งหากนับรวมกับพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 2545 มีผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติด ประมาณ 3 ล้านราย ทั้งนี้กระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน มีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะ Big Data แต่เป็นข้อมูลในลักษณะปฐมภูมิจากกรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะมีปัญหาและอุปสรรคในด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีจำนวนน้อย ประกอบกับมีการย้ายงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการดำเนินการด้านฐานข้อมูลนั้นเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญในลำดับแรก ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดประมาณ 120,000 รายต่อปี กรมคุมประพฤติมีผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดประมาณ 240,000 รายต่อปี และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดประมาณ 3,000 - 4,000 รายต่อปี และอื่นๆ ประมาณ 200,000 ราย ผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดประมาณ 240,000 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนทั้งหมด ดังนั้นควรดำเนินการด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในลักษณะปฐมภูมิ และให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพราะจำนวนผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นต่อมา คือ จำนวนผู้เสพยาเสพติดประมาณ 400,000 ราย ทั้งระบบนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาของผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดเป็นหลัก เพราะกลุ่มผู้กระทำความผิดเรื่องยาเสพติดไม่ได้รับการศึกษาและไม่ได้ประกอบอาชีพที่แน่นอน และเมื่อไม่ได้รับโอกาสจากสังคม สังคมไม่ยอมรับในการทำงาน ก็จะกลับไปเป็นผู้เสพยาหรือผู้ขายอีกครั้ง และสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายยาเสพติด เพราะในปัจจุบันจากการสำรวจราคาขายยาบ้าของละ 5 เม็ด ราคา 100 บาท และจำนวนผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้านหนึ่งมากกว่า ร้อยละ 50 ของคนทั้งหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาที่รอการดำเนินการแก้ไข เพราะเดิมกรมคุมประพฤติดีมีเตียงสำหรับการรักษาได้ประมาณ 4 เดือน แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว โดยให้ดำเนินการพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเพื่อทำการรักษา ทั้งนี้ เดิมกรมคุมประพฤติมีพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 2545 เมื่อตำรวจเข้าจับกุมดำเนินคดีส่งมาให้กรมคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติมีอำนาจกักขังได้ 45 วัน แต่ปัจจุบันยกเลิกและจะต้องมารายงานตัวต่อศาลภายใน 3 วัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 43 เท่านั้นที่มารายงานตัว และร้อยละ 57 ที่กระทำความผิดเงื่อนไขการมารายงานตัว ดังนั้น จะต้องดำเนินการเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมในทุกๆ ด้าน ข้อมูลถูกต้องตรงกันในทุกๆ หน่วยงาน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดอย่างแท้จริง

ประเด็นสุดท้าย คือ จะต้องหยุดการเป็นผู้เสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนโดยพร้อมกัน กรมคุมประพฤติ มีโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ 3 โครงการ และได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีแล้ว เพราะปัจจุบันไม่มีโครงการค่ายเยาวชน 60 วัน เพื่อรองรับกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ด้วยงบประมาณ 4.9 ล้านบาท จึงจำเป็นต้องเลือกเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงจริงนำเข้ามา ขัดเกลาก่อนเสีย ดังนี้

1. โครงการ DRIP MODEL “ค่ายสานพลังใจ” ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยบูรณาการภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ในการแก้ไขฟื้นฟูและการส่งเสริมอาชีพแก่ผู้เสพยาเสพติดในระบบคุมประพฤติ ซึ่งเป็นโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู ผู้เสพยาเสพติดในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระยะยาว 60 วัน โดยนำบุคคล ที่ก้าวพลาดจากยาเสพติด เลิกเป็นผู้เสพ ให้สามารถเป็นคนที่มีคุณภาพกลับไปสู่สังคมได้ ปัจจุบันได้ดำเนินการ ณ จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดปัตตานี

2. โครงการ Triple D (Drug Demand Reduction) “หยุดเสพยา หยุดซื้อ” เพื่อคืนคนดี เครือข่ายดี และชุมชนดี โดยจะมีเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังติดตามและรับอาสาสมัครภาคีเครือข่ายเข้ามาดูแลติดตามให้ได้ 700,000 ราย เข้ามาดูแลกลุ่ม ผู้ติดยาเสพติด 400,000 ราย ยกตัวอย่างคล้ายกับกลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) โดยจะมีโครงการหยุดยาเสพติดเข้าพรรษา เป็นต้น

3. โครงการพัฒนาการดูแลกลุ่มผู้กระทำความผิดที่มีอาการทางจิตเวช “ตะรุเตาโมเดล” การสงเคราะห์ การติดตาม และสร้างภาคีเครือข่าย เพื่อบูรณาการภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนภารกิจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ลดการก่ออาชญากรรมที่จะหมุนวนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

วิทยากร :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ
อดีตสมาชิกวุฒิสภา

1. ทิศทางหรือแนวโน้มสถานการณ์การกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้ติดยาเสพติด และปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ

1.1. ต้องทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมอันหลากหลายของมนุษย์ เมื่อกระทำความผิดแล้วจะใช้กระบวนการใด ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและดูแลด้วยการใช้ความเมตตาในระดับใด แต่ละบุคคลอาจใช้วิธีการที่แตกต่างกัน แต่หากนำ วิธีการในรูปแบบเดียวกันมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหามูลฐานการณ์ (One size fits all) จะพบว่าไม่สามารถแก้ไข ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างยั่งยืน สำหรับแนวคิดที่ว่าผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมในลักษณะเดียวกันทั้งหมด (homogeneous) อาทิ เกิดและเติบโตจากครอบครัวไม่ดี สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย จะทำให้การแก้ไขปัญหามูลฐานการณ์ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ นั้นล้มเหลว

เมื่อเปรียบเทียบกับทางการแพทย์ การที่แพทย์ไม่วินิจฉัยว่าผู้ป่วยเป็นโรคอะไร โอกาสในการรักษาโรคให้หายขาดนั้น จะประสบความสำเร็จน้อย สำหรับผู้กระทำความผิดก็เช่นกัน ต้องมีการวินิจฉัยให้ถ่องแท้เสียก่อนว่าสาเหตุของพฤติกรรม การกระทำผิดซ้ำนั้นคืออะไร ฉะนั้น ประเด็นที่ต้องการร่วมกันหารือ คือ ต้องทำความเข้าใจว่าผู้ต้องขังและผู้ที่ถูกควบคุม ความประพฤติไม่ได้มีพฤติกรรมในลักษณะเดียวกันทั้งหมด (homogeneous)

1.2. ต้องทราบที่มา ของสาเหตุและข้อเท็จจริงทั้งหมดของการกระทำผิดของมนุษย์ อันจะเป็นวิธีการป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่ดีที่สุด ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทราบข้อเท็จจริงไม่ครอบคลุมและไม่รอบด้านเมื่อเปรียบเทียบกับทางการแพทย์ ผู้ป่วยที่มีอาการป่วยอันหลากหลายจะให้แพทย์รักษาด้วยวิธีการเดียวกัน โดยไม่ทราบสาเหตุของการเป็นโรค ผลการรักษาคงไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำก็เช่นกัน ต้องทราบให้ได้ว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดคืออะไร ทั้งนี้ อาจดำเนินการได้ยากด้วยข้อจำกัด 2 ประการ คือ (1) ผู้ต้องขังมีจำนวนมากเกินไป (2) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อยเกินไป สำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มงบประมาณและเพิ่มเจ้าหน้าที่สามารถลดปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ดีที่สุดนั้น คือ การลดจำนวนผู้ต้องขัง

จากงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2563 มีผู้ต้องขังถูกจับดำเนินคดีที่ได้รับการปล่อยตัวและกระทำผิดซ้ำ โดยกลับมาจับโทษใหม่ภายใน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 15 ภายใน 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 และภายใน 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 35 จึงอนุมานได้ว่าจำนวนปีที่ผ่านมาจำนวนร้อยละของผู้กระทำความผิดซ้ำอาจจะมากขึ้นด้วยลักษณะของผู้ต้องขังร่วมกับกระบวนการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนร้อยละของผู้กระทำผิดซ้ำมากขึ้นตามจำนวนที่กล่าวไปข้างต้น

สำหรับประเภทของความผิดที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวและกระทำผิดซ้ำในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 นั้น ประกอบด้วย (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 66 (2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินคิดเป็นร้อยละ 13.3 (3) ความผิดอื่นๆ ร้อยละ 12.5 (4) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายคิดเป็นร้อยละ 6 และ (5) ความผิดเกี่ยวกับเพศคิดเป็นร้อยละ 2.2 ตามลำดับ หากดูสัดส่วนผู้ต้องขังและผู้ที่อยู่ระหว่างการควบคุมความประพฤติต่อประชากรไทยทั่วประเทศ (ประมาณ 70 ล้านคน) คิดเป็นร้อยละ 1 ประกอบด้วย (1) ผู้ต้องขังจำนวนประมาณ 2 แสนคน (2) ผู้อยู่ระหว่างการควบคุมความประพฤติจำนวน 2 - 4 แสนคน รวมทั้งสิ้น 6 - 7 แสนคน โดยกระบวนการตามกฎหมายที่ควบคุมผู้กระทำความผิดนี้ใช้ภาษีของประชาชนไปกับการดูแลผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดกับประชาชน จึงส่งผลให้ในยุคสมัยหนึ่งสังคมเห็นด้วยกับแนวคิดโทษประหารชีวิต แต่หากจับกุมผิดคน ได้รับการกลั่นแกล้งกลายเป็นการประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์ ฉะนั้น ไม่สมควรมีโทษประหารชีวิต โทษสูงสุด คือ การจำคุกตลอดชีวิต ทว่า การจำคุกตลอดชีวิตนั้นถือเป็นภาระในการดูแลผู้ต้องขังจำนวน 2 แสนคน ที่ต้องใช้งบประมาณกว่า 9 แสนล้านบาท สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำได้ มีดังนี้

(1) ปัจจัยปัญหาทางสังคม เริ่มต้นจากครอบครัวที่มีความเหลื่อมล้ำสูง เมื่อมีบุตรหลานอยู่ในกลุ่มเสี่ยงทั้งในด้านสติปัญญาที่อาจมีไอคิวต่ำ เนื่องจากการขาดสารอาหารที่ไม่เพียงพอระหว่างการจัดตั้งครรภ์ เติบโตด้วยโภชนาการอาหารที่ไม่ดี เมื่อครอบครัวมีรายได้น้อยผู้ปกครองอาจไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน นอกจากนี้ ยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่ดี การอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยง ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตอันเนื่องมาจากความยากจน สามารถนำไปสู่การติดยาเสพติดได้ ยิ่งไปกว่านั้น ในประเทศไทยสุราและบุหรี่ยังคงเป็นสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมาย จึงเป็นอีกปัจจัยอันสำคัญที่ทำให้ประชาชนในประเทศติดยาเสพติด เนื่องจากนิโคตินเป็นสารเสพติดที่ทำให้สมองคุ้นชินกับความสุขชั่วครั้งชั่วคราว เมื่อเกิดความเคยชินแล้วจะทำให้ผู้เสพค่อยๆ ใყาเสพติดที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ซึ่งในหลายประเทศเริ่มมีการออกกฎหมายห้ามโดยเด็ดขาด เช่น ประเทศนิวซีแลนด์มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมสภาพแวดล้อมปราศจากควันและผลิตภัณฑ์ควบคุม (ยาสูบ) 2022 (the Smokefree Environments and Regulated Products (Smoked Tobacco) Amendment Act 2022) ทำให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้กับผู้ที่เกิดหลังวันที่ 1 ม.ค. 2009 เป็นสิ่งผิดกฎหมาย สำหรับประเทศอังกฤษอยู่ระหว่างการออกพระราชบัญญัติยาสูบและบุหรี่ไฟฟ้า (the Tobacco and Vapes Bill) ห้ามจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้ผู้ที่เกิดตั้งแต่ 1 ม.ค. 2009 เป็นต้น

(2) ปัจจัยทางกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมถึงแม้ทำได้โดยสมบูรณ์แล้วก็จะไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของมนุษย์ได้ทั้งหมด เนื่องจากการป้องกันพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้กระทำความผิดนั้น ควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ด้วยความไม่พร้อมอันเกี่ยวเนื่องจากปัจจัยแรก “วินิจฉัยต้นเหตุการกระทำความผิดเพื่อการแก้ไขปัญหาดังต้นเหตุ”

2. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย หรือนวัตกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหากลับไปกระทำผิดซ้ำของกลุ่มผู้ติดยาเสพติด

2.1. การพัฒนาแนวทางการวิเคราะห์ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analysis) เพื่อป้องกันและควบคุมการกระทำผิดซ้ำ จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคดังกล่าวเข้ามาช่วยในวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดหาความเชื่อมโยงถึงสาเหตุของการกระทำความผิด เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบกระบวนการในการลดจำนวนผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งยังเป็นการลงทุนเพื่อลดงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้กระทำความผิดได้ในอนาคต ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- การรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)
- การวิเคราะห์ข้อมูล (Big Data Analysis) ให้เป็นระบบหมวดหมู่
- การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) ในเชิงมิติทางสังคมและเศรษฐศาสตร์ควบคู่กัน

2.2. แนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในการขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้กับผู้ต้องขังเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ โดยสามารถพิจารณาจากการจ้างงานที่ผู้พ้นโทษและความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคม โดยการเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ ผ่านองค์กรที่มีความเข้าใจ และพร้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้กลับคืนสู่สังคม มีโอกาสในการประกอบอาชีพพร้อมทั้งช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังถือเป็นการป้องกันอาชญากรรมไม่ให้กระทำผิดตั้งแต่ครั้งแรกในกลุ่มผู้เปราะบางกลุ่มอื่นๆ จนนำไปสู่การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ตัวอย่างของการทำธุรกิจเพื่อสังคมที่ ผศ.นพ.เฉลิมชัย ได้ดำเนินการนั้น คือ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งมีการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยรับกลุ่มเปราะบาง 3 กลุ่ม มาทำงานในสวนผัก เพื่อนำผักปลอดสารพิษดังกล่าวไปใช้ในโรงพยาบาล ประกอบด้วย (1) ผู้ทุพพลภาพ (Physical Handicaps) (2) ผู้บกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) และ (3) ผู้กำพร้า (Orphans) เพื่อป้องกันกลุ่มดังกล่าวไม่ให้เป็นผู้กระทำความผิดตั้งแต่ครั้งแรก เป็นต้น

“การทำเรื่องใดๆ ก็ตาม นางฟ้าอยู่หลักการ ซาตานอยู่ที่รายละเอียด หากผู้กำหนดนโยบายไม่สามารถเก็บรายละเอียดได้ทั้งหมด จะไม่สามารถทำงานนั้นได้ประสบความสำเร็จ”

วิทยากร :

ดร.พิเศษ สอาดเย็น

ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

การกระทำผิดซ้ำเป็นภาพสะท้อนของสังคมของผู้พ้นโทษที่ต้องเผชิญความท้าทายต่างๆ ในการกลับมาใช้ชีวิตปกติในสังคมภายนอก ซึ่งได้กำหนดนิยามการกระทำผิดซ้ำไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. RE - ARREST การกระทำผิดซ้ำเมื่อถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในความผิดซึ่งได้กระทำขึ้นใหม่ โดยมีประเทศที่มีการเก็บสถิติในเรื่องนี้ ได้แก่ เอสโตเนีย อิตาลี สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา

2. RECONVICTION การกระทำผิดซ้ำเมื่อถูกศาลพิพากษาเด็ดขาดว่ากระทำความผิดจริงในความผิดซึ่งได้กระทำขึ้นใหม่ โดยมีประเทศที่มีการเก็บสถิติในเรื่องนี้ ได้แก่ ออสเตรเลีย ออสเตรีย และชิลี

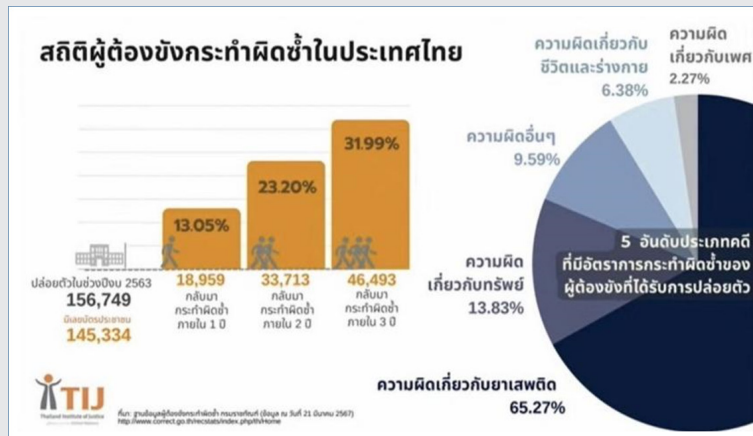
3. REIMPRISONMENT การกระทำผิดซ้ำเมื่อถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำในความผิดซึ่งได้กระทำขึ้นใหม่ โดยมีประเทศที่มีการเก็บสถิติในเรื่องนี้ ได้แก่ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ และไทย ซึ่งกรมราชทัณฑ์ใช้นิยามการกระทำผิดซ้ำในระบบฐานข้อมูล RecStats หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำไปแล้ว ทั้งกรณีพ้นโทษแบบมีและไม่มีเงื่อนไขในช่วงปีงบประมาณหนึ่งๆ แล้วกลับมามีการกระทำผิดซ้ำ โดยถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำอีกครั้งทั้งในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาดภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังการปล่อยตัวดังกล่าว โดยในฐานข้อมูล RecStats จะใช้กรอบระยะเวลาติดตามผลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1 ปีงบประมาณ, 2 ปีงบประมาณ และ 3 ปีงบประมาณ

ทั้งนี้ สำหรับสถิติผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในประเทศไทย ที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปีงบประมาณ 2563 จำนวน 156,749 คน ซึ่งเป็นผู้มีเลขบัตรประชาชน จำนวน 145,334 คน โดยมีข้อมูลดังนี้

- (1) กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี มีจำนวน 18,959 คน คิดเป็นร้อยละ 13.05
- (2) กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 2 ปี มีจำนวน 33,713 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20
- (3) กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 3 ปี มีจำนวน 46,493 คน คิดเป็นร้อยละ 31.99

โดยมี 5 อันดับของประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ดังนี้

- (1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ร้อยละ 2.27
- (2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 6.38
- (3) ความผิดอื่นๆ ร้อยละ 9.59
- (4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ร้อยละ 13.83
- (5) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ร้อยละ 65.27

สืบเนื่องจากปัจจุบันผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนมาก จึงต้องพิจารณาการบริหารจัดการเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำและกลับเข้าสู่เรือนจำอีก โดยการหามาตรการทางเลือกอื่นเพื่อลดปัญหานี้ การให้โอกาสผู้เคยกระทำผิดเป็นหนึ่งแนวทางที่ดีที่สุดที่จะช่วยป้องกันและลดอาชญากรรมในสังคม เหตุปัจจัยที่นำพวกเขาไปกระทำผิดซ้ำหาทางออกไม่ได้คือความยากลำบากในการปรับตัวเข้าสู่ชีวิตใหม่ในสังคมภายหลังจากต้องใช้ชีวิตที่ถูกจำกัดอิสรภาพในเรือนจำ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับการตีตราบาปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจากสังคมข้างนอก การฝึกอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิตทั้งทางใจและกายภายในเรือนจำไม่ได้ช่วยทลายกำแพงทัศนคติด้านลบจากผู้คนภายนอกบางส่วน ในการนี้ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) จึงได้มีแนวทางกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูและลดการกระทำผิดซ้ำโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง เป็นกรอบแนวความคิดซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้ (1) การเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ (2) การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำผิด และ (3) การคำนึงถึงสังคมและชุมชน

สำหรับนวัตกรรมในระดับสากลที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ โดยมี RECIDIVIZ เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการรวบรวมและสร้างมาตรฐานเพื่อเก็บข้อมูลที่กระจัดกระจายจากเรือนจำต่างๆ และหน่วยงานคุมประพฤติและพักการลงโทษในช่วงที่โควิด - 19 เริ่มระบาดเข้าไปในเรือนจำรัฐนอร์ทดาโคตา การใช้แพลตฟอร์มของ RECIDIVIZ เพื่อระบุตัวผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติให้ปล่อยตัวก่อนกำหนดได้ และตรวจสอบผลกระทบด้านความปลอดภัยสาธารณะที่เกิดขึ้นจากการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ช่วยให้สาธารณชนเข้าใจและทบทวนขั้นตอนต่างๆ ที่รัฐกำลังดำเนินการเพื่อลดความแตกต่างทางเชื้อชาติอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้รัฐ North Dakota ลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของรัฐลงได้ร้อยละ 25 ในเดือนเดียว จำนวนผู้ถูกคุมประพฤติดลดลงร้อยละ 9 และการกระทำผิดซ้ำลดลงร้อยละ 16 นอกจากนี้ รัฐไอดาโฮและรัฐมิสซูรี ได้นำแพลตฟอร์มของ RECIDIVIZ มาใช้ เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถวางแผนการทำงานในแต่ละวัน โดยคำนึงถึงภาระงานของเจ้าหน้าที่และความต้องการของผู้ถูกคุมประพฤติ ทั้งในเรื่องการเฝ้าติดตามการรายงานตัว ระดับการควบคุมดูแลที่ไม่เหมาะสม และโอกาสในการได้รับการปล่อยตัว ส่งผลให้รัฐไอดาโฮแก้ไขระดับการควบคุมดูแลที่ไม่เหมาะสมได้ร้อยละ 17 ภายในสัปดาห์แรก และรัฐมิสซูรีเข้าใจถึงปัจจัยการกลับเข้าสู่เรือนจำจากการควบคุมดูแลใน

ชุมชนในเรื่องความจำเป็นในการมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมกรรมการหลบหนี ซึ่งพบว่าอัตรากรรมการหลบหนีลดลงร้อยละ 13 และอัตราการคุมประพฤติลดลงร้อยละ 29 จากปีงบประมาณ 2564 โดยแนวทางการแก้ปัญหาสำหรับผู้กระทำผิดจากการใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขฟื้นฟูและลดการกระทำผิดซ้ำ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละราย ควรมีความยืดหยุ่นสร้างสรรค์และสามารถจัดการกับข้อจำกัดด้านจำนวนเจ้าหน้าที่ สถานที่ และเวลาได้

นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาสำหรับสังคมและชุมชน TIJ มีโมเดลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสำหรับสังคมและชุมชน (Social Partnership Model) คือ โครงการโรงเรียนตั้งต้นดี (Restart Academy) ซึ่งมี “ครัวตั้งต้นดี” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการโรงเรียนตั้งต้นดี โดยให้ผู้พ้นโทษมาพัฒนาทักษะการทำอาหาร ซึ่งเป็นการฝึกวิชาชีพโดยใช้พื้นที่ส่วนโรงอาหารของอาคาร TIJ เป็นสถานที่ดำเนินการในการพัฒนาความสามารถด้านอาหารของผู้พ้นโทษ และพัฒนาต่อเป็นโรงเรียนต้นแบบสำหรับผู้พ้นโทษในอนาคต ที่สอนทักษะอาชีพที่หลากหลายและเติมทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม ด้วยเหตุที่ครัวตั้งต้นดีไม่ได้เน้นแค่ทักษะการประกอบอาหาร แต่พยายามยกระดับทักษะชีวิตของผู้พ้นโทษด้วยความท้าทายอย่างหนึ่งคือการบริหารจัดการวิกฤต ด้วยเหตุที่ผู้ร่วมโครงการมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำ เช่น เสพยาเสพติดหรือการก่อกวนในชั้นเรียนในส่วนนี้ทางโครงการฯ จะใช้วิธีสร้างความเชื่อใจให้ผู้ที่ทำผิดสมัครใจมาบอก ซึ่งจะมีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันไป คนไหนที่พร้อมให้ความช่วยเหลือต่อทางโครงการฯ ก็เข้าไปช่วยเหลือหรือพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่างๆ ตามสถานการณ์ของแต่ละคน ภายใต้การขับเคลื่อนโครงการในรูปแบบ Social Partnership Model ทำให้ครัวตั้งต้นดีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการโรงเรียนตั้งต้นดีมีพันธมิตรทั้งสิ้น 25 องค์กร ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ 10 หน่วยงาน ภาคประชาสังคม 3 หน่วยงาน และภาคเอกชน 12 หน่วยงาน และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันครัวตั้งต้นดีมีร้านอาหารทั้งสิ้น 6 ร้าน และได้รับผลตอบแทนที่ดีจากผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. นวัตกรรมรูปแบบใหม่ คือ การให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยจะต้องป้องกันไม่ให้กระทำความผิดซ้ำและป้องกันการชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาเป็นผู้กระทำผิดรายใหม่ ซึ่งจะทำให้กระบวนการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดพิจารณาในชั้นศาล และการคุมขังในราชทัณฑ์ลดลง ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้การกระทำผิดซ้ำลดลง จำนวนผู้ก่ออาชญากรรมรายใหม่ลดลง และจะส่งผลให้งบประมาณในการดำเนินการลดลงอย่างแท้จริง
2. ดำเนินการด้านการจัดทำฐานข้อมูลของผู้กระทำผิด โดยจะต้องดำเนินงานร่วมกันระหว่าง กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการนำเข้าข้อมูลในลักษณะปฐมภูมิ โดยจะเป็นข้อมูล BIG DATA
3. ดำเนินการส่งเสริมด้านการศึกษาและส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพให้กับผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันไม่ให้กลับเข้าสู่การกระทำผิดซ้ำ โดยจะต้องจัดสรรบุคลากรเพื่อดำเนินการด้านการส่งเสริมด้านการศึกษา และส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
4. การแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม 2567

09.00 - 11.00 น. : เวทีเสวนา หัวข้อ “หลักนิติธรรม กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรม”

วิทยากร :**1. ดร.มานะ นิมิตรมงคล**

เลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

2. ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย

3. ศาสตราจารย์พิเศษรศ.ทอง จันทรางศุ

ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี

ผู้ดำเนินรายการ :**โดย นางสาวนริลักษณ์ แพบิชญ์**

ผู้อำนวยการกองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

นิยามของคำว่า “หลักนิติธรรม” นั้นมีหลากหลาย ซึ่งปัจจุบันรัฐบาล นักการเมือง นักกฎหมาย มักหยิบยกประเด็นนี้มากล่าวถึงกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งคำพูดเหล่านี้กลายเป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์และมักถูกใช้โดยผู้มีอำนาจ ซึ่งศาสตราจารย์พิเศษรศ.ทอง จันทรางศุ ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ได้ให้นิยามหลักนิติธรรมในทัศนคติของท่านว่า หลักนิติธรรม คือ กฎของกฎหมาย มีหลักของความเป็นหลักนิติธรรม 3 ประการ ได้แก่ กระบวนการที่มาถูกต้อง มีเนื้อหาที่ดี กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งหลักนิติธรรมควรเป็นสิ่งที่ทุกคนควรร่วมมือกันเพื่อประชาชนชาวไทยเอง หากประเทศไทยมีหลักนิติธรรมที่ดีและเข้มแข็งก็จะเป็นการสร้างความสำเร็จ เชื่อมั่นให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยในอนาคต ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย ได้นิยามคำว่าหลักนิติธรรมไว้ว่า หลักนิติธรรมคือความเป็นธรรมตามกฎหมาย โดยต้องให้ความสำคัญของการตีความกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ความสำคัญในการตีความของการบังคับใช้กฎหมายต้องอยู่ภายใต้กรอบของเนื้อหาของกฎหมายโดยการใช้หลักนิติธรรมเข้ามาช่วย และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการบัญญัติกฎหมาย คือ กฎแห่งธรรมชาติ ความเป็นธรรม และไม่เป็นภาระให้กับประชาชน ทำให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม ดร.มานะ นิมิตรมงคล เลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ให้นิยามคำว่า “หลักนิติธรรม” และ “หลักนิติรัฐ” ว่าเป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์และมักถูกใช้โดยผู้มีอำนาจ ซึ่งบุคคลที่ต้องตระหนักในการใช้คำเหล่านี้ มี 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) คนที่มีอำนาจออกกฎหมาย (2) คนบังคับใช้กฎหมาย และ (3) ประชาชน โดยสอดคล้องกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน 3 กลุ่ม คือ (1) นักการเมือง (2) เจ้าหน้าที่รัฐ และ (3) ประชาชนหรือนักธุรกิจ ดังนั้น ถ้าหากบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้สามารถดำเนินการทุกอย่างโดยสุจริตทุกอย่างก็จะเป็นไปด้วยดีตามหลักนิติธรรม ในทางกลับกันถ้าหากบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้คอร์รัปชันหลักนิติธรรมก็จะยับยั้งสรุปได้ว่า ถ้าหากการคอร์รัปชันยับยั้ง หลักนิติธรรมก็จะยับยั้งไปด้วย ซึ่งปัญหาการคอร์รัปชัน มี 3 ประเด็นใหญ่ คือ (1) กลไกภาครัฐไม่เปิดเผยข้อมูล (2) ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ และ (3) หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจไม่ปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น 3 ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขด้วยการเปิดเผยข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนให้มากขึ้น ประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมและหน่วยงานต้องรับผิดชอบมากขึ้น

วิทยากร :

ศาสตราจารย์พิเศษรศทอง จันทรางศุ

ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี

หลักนิติธรรม คือ กฎของกฎหมาย กฎกติกาของบ้านเมือง เป็นคำสั่งของรัฐบาลใช้บังคับกับราษฎร

รัฐบาลใช้การได้อำนาจมาโดยการยึดอำนาจ โดยใช้กลไกนอกกฎหมายออกคำสั่งเป็นกฎหมายของบ้านเมือง ประชาชนรับได้หรือไม่เป็นรัฐบาลใช้โดยแท้ คณะรัฐประหารออกกฎหมายโดยพลการ โดยไม่มีกระบวนการรับรู้จากประชาชน ไม่ได้ยึดโยงกับประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง ซึ่งทำให้เกิดคำถามว่ากฎหมายหรือคำสั่งนั้นเป็นกฎหมายแท้จริงหรือไม่

หลักนิติธรรมตามหลักสากล อยู่ที่ใครเป็นคนเขียน กฎหมายควรมาจากประชาชน ประชาชนต้องรู้เห็น มีส่วนเกี่ยวข้อง ยึดโยง ทั้งนี้ กฎหมายปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ผ่านมาจากรัฐสภา ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ที่มีความยึดโยงกับประชาชน

หลักของความเป็นหลักนิติธรรมมี 3 ประการ ประกอบด้วย

ประการที่ 1 กระบวนการที่มาของกฎหมายถูกต้อง กฎหมายที่ประชาชนต้องเป็นเจ้าของ ประชาชนต้องเป็นคนเขียน มีส่วนได้เสียในการบอกสิ่งที่ควรจะเป็น ในเวลาที่กฎหมายล้าสมัยและจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไข เสียงของประชาชนที่ผ่านกลไกสภาเป็นคนให้ความคิดความเห็นว่าจะเป็นอย่างไร กฎหมายบางเรื่องที่ไม่เคยมีจำเป็นจะต้องสะท้อนเสียงของประชาชน และสภาต้องนำเอาความคิดเห็นไปพิจารณาจัดทำร่างกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันมีร่างกฎหมายหลายร่างที่อยู่ในสภา เช่น สมรสเท่าเทียม เป็นการตรากฎหมายโดยอำนาจของประชาชนเป็นผู้มอบให้เป็นผู้กำหนดว่าต้องการอะไร

ประการที่ 2 เนื้อหาของกฎหมายดี มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ไม่ทอดทิ้งคนเห็นต่างเป็นเสียงข้างน้อย เป็นการวางจุดสมดุลที่ดี กฎหมายที่ดีมีคุณภาพควรระวังหลักการที่ว่านั้น กฎ กติกาที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น กฎหมายอาญาต้องไม่ย้อนหลังเป็นโทษ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือเป็นความสำคัญในวิถีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งต้องมีข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพ เช่น เสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ

ประการที่ 3 กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากต้องชอบด้วยกฎหมายทั้งกระบวนการที่มาถูกต้อง มีเนื้อหาที่ดี กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมก็ยิ่งสำคัญอีกด้วย

การที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่มีคุณภาพ มีหลักนิติธรรมที่น่าเลื่อมใส ปฏิบัติได้จริง ทำกฎกติกาเป็นไปตามหลักสากล ความไว้วางใจของผู้คนจะเต็มร้อย การลงทุนในประเทศไทยต่างชาติดูดีกว่าเป็นไปตามหลักสากลหรือไม่ ความเป็นธรรม ผู้ออกกฎหมายหรือผู้เขียนคือใคร ทุกอย่างได้มาตรฐานหรือไม่ หากกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ ปลายน้ำให้ความอุ่นใจว่าทุกอย่างเป็นธรรม ศาลตัดสินบนเหตุผลของหลักกฎหมายปราศจากข้ออคติ การลงทุนจะคุ้มค่าเพราะสร้างความมั่นใจว่าได้มาตรฐาน หากกฎหมายไม่ชัดเจน ไม่ได้มาตรฐาน ก็จะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

WJP (World Justice Project) เป็นองค์กรเอกชน ทำการสำรวจให้ความคิดเห็นว่าตัวชี้วัดด้านหลักนิติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับใด โดยมีทั้งหมด 8 ปัจจัย ได้แก่ การจำกัดอำนาจของรัฐบาล การปราศจากคอร์รัปชัน รัฐบาลที่โปร่งใส สิทธิขั้นพื้นฐาน ระเบียบและความมั่นคง การบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

วิทยากร :

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย

หลักนิติธรรม คือ ความเป็นธรรมตามกฎหมาย โดยต้องให้ความสำคัญของการตีความกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายหรือการตีความของกฎหมายภายใต้กรอบของตัวบทเนื้อหา คือ การใช้หลักนิติธรรมเข้ามาช่วยในการบัญญัติกฎหมาย สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงประกอบด้วย

1. ความสอดคล้องกับธรรมชาติ หมายถึง หลักนิติธรรมต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ (กฎหมายต้องเป็นไปตามธรรมชาติ) อะไรที่ฝืนธรรมชาติไม่สามารถกระทำได้ เช่น ผู้หญิงเป็นเพศที่คลอดลูกจะเขียนกฎหมายให้เป็นผู้ชายเป็นเพศที่คลอดลูกไม่ได้ แต่เขียนกฎหมายให้เท่าเทียมกันได้ เช่น ทองคำขาวจะมีค่าเท่ากับทองคำ เป็นต้น

2. ความเป็นธรรม หมายถึง การบัญญัติกฎหมายต้องมีหลักนิติธรรมควบคุม เช่น คดีเวนคืนที่ดินของนายแดงถ้าได้รับเงินจากรัฐในการเวนคืน แต่ 1 ปีต่อมา นายแดงเสียชีวิตและมีการฟ้องร้องเป็นระยะเวลานานกว่าจะหาผู้จัดการมรดกได้ตามคำสั่งศาล เวลา 10 ปีผ่านไปนายดำได้เป็นผู้จัดการมรดกและได้เอาคำสั่งศาลไปเบิกเงินกับธนาคาร แต่ธนาคารไม่สามารถเบิกเงินให้ได้ เนื่องจากอายุความกฎหมายเวนคืนบอกว่าต้องมารับเงินภายใน 10 ปี แต่ผู้จัดการมรดกมารับหลังจาก 10 ปีไปแล้ว ในกรณีนี้สามารถฟ้องร้องกับศาลรัฐธรรมนูญได้

3. ไม่เป็นภาระให้กับประชาชน หมายถึง การใช้หลักนิติธรรมเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ มีประชาธิปไตยที่สามารถตรวจสอบได้และควบคุมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้กฎหมายที่ออกมานั้นไม่ไปเพิ่มภาระความรับผิดชอบให้ประชาชนเดือดร้อน

การพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมของไทยต้องคำนึงถึง 3 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดความผิด ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาหนี้โหดล้นคอก การแก้ไขคือ ถอดกัญชาออกจากกฎหมายยาเสพติด เพื่อที่จะทำให้คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดประเภทนี้ลดลง 10,000 คดี ตัวอย่างประเภทนี้สามารถทำได้ถ้ามีการศึกษากระบวนการขั้นตอนและผลกระทบต่างๆ อย่างเหมาะสม

2. การตีความกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น คนเมาสุราจนครองสติไม่ได้และไปด่าทอผู้อื่น ศาลไม่สามารถตีความว่าไม่มีสติได้ เพราะสามารถด่าผู้อื่นได้แล้วว่ามีสติครบ

3. การบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีความเป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องเข้าใจกฎหมายและบังคับใช้อย่างเป็นธรรม เสมอภาคและเท่าเทียมกันกับประชาชน กล่าวโดยสรุปคือ อัยการ ศาล และตำรวจ ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างโปร่งใส เป็นธรรมกับประชาชน

นักศึกษามีความไม่มั่นใจในกระบวนการของการออกกฎหมายว่ามีความยุติธรรมอย่างแท้จริง อยากให้ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เพราะคิดว่ากระบวนการเป็นปัญหามากกว่าตัวบทกฎหมาย อาจารย์ทวีเกียรติได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่ากระบวนการของการออกกฎหมายสามารถตรวจสอบได้ แต่สิ่งที่ต้องดูเพิ่มเติมคือ ต้องดูที่เนื้อหากฎหมายประกอบกันด้วย แต่สิ่งที่ชี้ขาดกระบวนการของการออกกฎหมาย คือ ศาลรัฐธรรมนูญ

วิทยากร :

ดร.มานะ นิมิตรมงคล

เลขาธิการองค์การต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

คำว่าหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ เป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องมีการตีความและเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยาก เพราะฉะนั้น คนที่ต้องคำนึงถึงและต้องตระหนักเมื่ออ้างถึงหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ ประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มบุคคลหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจในการวินิจฉัยกฎหมาย อาจหมายถึงผู้พิพากษา ตุลาการ คณะกรรมการ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระทรวง กรม ที่มีอำนาจถือกฎหมาย (2) กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ตำรวจ คณะกรรมการที่ดิน ยกตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นล่าสุดคือ กรณี ส.ป.ก. ทองคำที่ออกทับที่ป่าและมีการอ้างว่าทุกอย่างเป็นไปตามกฎหมาย และ (3) กลุ่มบุคคลที่ถูกกฎหมายมาบังคับหรือประชาชนที่ถูกกฎหมายหรือคำว่าหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ เข้าไปมีอิทธิพลต่อชีวิตของพวกเขา โดยบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้จะต้องตระหนัก ติดตาม และรับผิดชอบร่วมกัน

ในมุมมองปัญหาการคอร์รัปชัน มีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มเช่นกัน เรียกว่า “สามประสานผ่านชาติ” ประกอบไปด้วย (1) นักการเมือง (2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ (3) ประชาชนหรือนักธุรกิจ ซึ่งบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้สอดคล้องกับ 3 กลุ่มบุคคลที่ต้องตระหนักในเรื่องหลักนิติธรรม หากบุคคลทั้ง 3 กลุ่มใช้อำนาจอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา เสมอภาคและเท่าเทียม ประชาชนหรือนักธุรกิจทำมาหากินไปในวิถีทางอันสุจริต ประเทศชาติก็จะพัฒนาเจริญรุ่งเรือง ในทางกลับกันหากบุคคลทั้ง 3 กลุ่มสร้างปัญหาและคอร์รัปชัน ถ้าเราจะลงโทษหรือมีมาตรการในการป้องกันการคอร์รัปชัน สังคมจะต้องมีมาตรการไปกำกับควบคุมบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ ซึ่งตรงกันกับการทำให้ประเทศไทยยึดมั่นกันกับหลักนิติธรรม ก็จะต้องทำให้บุคคล 3 กลุ่มยึดมั่นในหลักนิติธรรมเหมือนกัน

สาเหตุการคอร์รัปชันในประเทศไทยเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) นักการเมืองทุจริตกินโกง (2) กลไกภาครัฐนิยมออกกฎหมายหรือกฎกติกาเพื่อให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ไปควบคุมกีดกัน กฎเกณฑ์ หรือธุรกรรมในการทำธุรกิจ หรือการใช้ชีวิตของประชาชน ควรจะมีการลดกฎหมาย 1 ใน 3 ของกฎหมายทั้งหมด (3) กลไกภาครัฐขาดการเปิดเผยข้อมูล

รูปแบบการคอร์รัปชันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เช่น จากเดิมตำรวจรีดไถส่วยรถบรรทุก หรือหากมีการติดต่อราชการเจ้าหน้าที่จะเรียกเก็บเงินเล็กๆ น้อยๆ แต่ปัจจุบันการคอร์รัปชันในรูปแบบนี้ลดน้อยลงและเปลี่ยนเป็นการรีดไถในรูปแบบกระบวนการที่ได้เงินจำนวนมากหรือมีผลประโยชน์สูง เช่น การนำเข้าส่งออกสินค้า เจ้าหน้าที่ก็จะไปตกทรัพย์ในกระบวนการนั้นเพื่อให้ได้เงินก้อนใหญ่มากขึ้น ตัวอย่างเช่นกรณีหมูเถื่อนที่ต้องมีการดำเนินคดีประมาณ 1,400,000 กิโลกรัม และสร้างผลกระทบมากมาย หรือกรณีเนื้อวัวเถื่อนที่กำลังจะดำเนินคดีอีกประมาณ 4,000,000 กิโลกรัม โดยมีทั้งเนื้อวัวเถื่อนที่แซ่แข็งเข้ามาจากต่างประเทศและวัวที่เดินข้ามชายแดนพม่าเข้ามาและเลี้ยงในประเทศไทยและส่งไปทั่วประเทศ รวมทั้งส่งออกขายตามประเทศกัมพูชา ลาว เวียดนาม และจีนด้วย ซึ่งวัวพวกนี้นำเอาเชื้อโรคเข้ามาด้วย เช่น ลัมปีสกิน (Lumpy skin disease virus) โรคแอนแทรกซ์ (Anthrax) และสิ่งที่ตามมาคือ เนื้อวัวที่ขายอยู่ในบ้านเรา 95 % มีสารเร่งเนื้อแดงซึ่งเป็นอันตรายมาก

CPI ประเมินให้การคอร์รัปชันในประเทศไทยต่ำมาตลอด 20 กว่าปี และตามที่ท่านอาจารย์ธงทองกล่าวถึง Rule of Law Index ของ WJP คะแนนเรื่องการคอร์รัปชันอยู่ในเกณฑ์แย่มาก อย่างไรก็ตาม กลไกภาครัฐของประเทศไทยมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ในอดีตหากจะแก้ปัญหาคอร์รัปชัน องค์กรที่เกี่ยวข้องจะมีเพียงสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่ในปัจจุบันจะมีองค์กรอื่นๆ เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษเข้ามามีบทบาทชัดเจนมากขึ้น ในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน นอกจากนี้ การตื่นตัวของสื่อมวลชนและภาคประชาชนก็มีมากขึ้น เช่น เพจปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน เพจต้องแฉ สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทย

การคอร์รัปชันและหลักนิติธรรมเป็นสิ่งคู่กัน ถ้าปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยลดลงจะสามารถสะท้อนภาพของการเป็นประเทศที่ยึดหลักนิติธรรมได้มากขึ้น แต่หากการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้นก็สะท้อนได้ว่าหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐของประเทศไทยแย่งลงเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น การแก้ไขปัญหาจะต้องแก้ที่ปัญหาหลักของการคอร์รัปชัน ซึ่งมี 3 ประเด็นใหญ่ คือ (1) กลไกภาครัฐไม่เปิดเผยข้อมูล (2) ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ และ (3) หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจไม่ปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น 3 ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขด้วยการเปิดเผยข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนให้มากขึ้น ประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมและหน่วยงานต้องรับผิดชอบมากขึ้น

กล่าวถึงงานวิจัยของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (PIER) เรื่องมาตรวัดคุณภาพสังคมไทย 4 มิติ เป็นการสอบถามประชาชนในเรื่องมีความเชื่อมั่นด้านต่างๆ อาทิ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านการเข้าถึงตลาดแรงงาน ด้านการเข้าถึงการศึกษา ด้านความอิสระในการกำหนดเส้นทางชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ด้านความเชื่อมั่นในอำนาจของตนเองว่าสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ฯลฯ ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นในด้านต่างๆ ยกเว้นด้านความเชื่อมั่นทางสังคมและองค์กรและความสามัคคี สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรต่างๆ ในประเทศไทยมีผลงานหรือปฏิบัติหน้าที่โดยใช้อำนาจขัดกับบรรทัดฐานของสังคมหรือขัดกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง ทำให้สังคมไม่เชื่อในสถาบันองค์กรดังกล่าว รวมไปถึงประชาชนไม่เชื่อมั่นว่ามีความสามัคคีเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องอย่างมากที่มีการจัดงานสัมมนาขึ้นเพื่อมาหารือกันในเรื่องการพัฒนาระบบการยุติธรรม เพื่อที่จะทำให้หลักนิติธรรมกลับมาอยู่ในสังคม นำไปสู่การที่ประชาชนมีความมั่นใจในสังคมไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. การมีกฎหมายที่ดีมีคุณภาพเพื่อให้คนต่างชาตินับหน้าถือตาถือเป็นเหตุผลรอง เป้าหมายสำคัญที่ให้มีหลักนิติธรรมที่แท้จริง คือ เพื่อคนไทยจะได้รับคุณภาพของกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่ดีขึ้น ส่วนต่างชาติคือผลพลอยได้ ที่ต้องทำและพัฒนาทั้งหมดเพื่อคนไทย ซึ่งการพัฒนากระบวนการยุติธรรม พัฒนาความเชื่อมั่นในเรื่องของการมีหลักนิติธรรมที่แท้จริง ประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่ที่คนไทย ไม่ควรรังรอง ทำได้มากหรือได้น้อยก็ต้องพยายามและทำต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

2. ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในระบบกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจจับผู้ร้ายแล้วใครจับตำรวจ อัยการฟ้องผู้ร้ายแล้วใครฟ้องอัยการ ผู้พิพากษาตัดสินคดีแล้วใครตัดสินผู้พิพากษา วงจรเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลของอำนาจในระบบของกระบวนการยุติธรรม ฉะนั้น ผู้ที่มีความรู้ต้องให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มากที่สุดและให้ความรู้ด้านกฎหมายกับประชาชนทุกคน เพื่อที่จะสร้างความมีระเบียบวินัยให้กับคนในสังคม

3. ควรให้ความสนใจในเรื่องกฎหมายของรัฐบาลไทย ซึ่งเป็นกรณีที่มีปัญหามากที่สุด กล่าวคือ รัฐวิสาหกิจไทยมักตกเป็นเหยื่อของนักการเมือง เพราะรัฐวิสาหกิจมีงบประมาณและอำนาจในการดำเนินการ โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ดังนั้น การใช้อำนาจในการตีความกฎหมายของภาครัฐจะต้องยึดมั่นในหลักนิติธรรมและอยากให้ทุกหน่วยงานมีความรับผิดชอบต่ออนาคตของประเทศไทย ไม่ใช่สนใจเฉพาะความอยู่ดีกินดีหรืออนาคตขององค์กรเท่านั้น แต่ต้องมองถึงอนาคตของชาติ อนาคตของประชาชน รวมถึงต้องช่วยกันยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัยและทำให้กฎหมายทันสมัยเพื่อให้การบริการประชาชนรวดเร็วขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์สังคมมากกว่าหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐ และต้องทำสิ่งเหล่านี้อย่างต่อเนื่องและทำด้วยใจ

11.00 - 12.00 น. : การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “สิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม”
โดย ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากร :

ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักการสำคัญ คือ ทุกคนล้วนเป็นมนุษย์ ทุกคนมีสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด คือ “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งไม่สามารถโอนไปให้คนอื่นได้ เป็นสิทธิที่เป็นสากล ไม่ถูกแยกออกจากกัน ไม่สามารถแยกการคุ้มครองเป็นบางสิทธิได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อกล่าวถึงสิทธิของผู้ต้องขังจะมีอยู่สิทธิหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม (Right to a fair trial) เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้กับสังคมนั้นว่ามีการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคต่อหน้าศาล ทุกคนต้องได้รับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค
2. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย โดยศาลที่เป็นอิสระและเที่ยงธรรม ไม่ได้เป็นหลักการที่เป็นข้อยกเว้น ทั้งนี้ ต้องเป็นอิสระใน 2 มิติ ทั้งองค์กรและตัวบุคคล เช่น กรณีในประเทศฝรั่งเศส ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนจะต้องไม่เป็นผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดี สำหรับประเทศไทยมีผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่การไต่สวนมูลฟ้อง จึงมีข้อสังเกตว่า ผู้พิพากษาไต่สวนมูลฟ้องจะมีความเหมาะสมในการทำหน้าที่พิจารณาคดีด้วยหรือไม่ และจะมีความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีหรือไม่
3. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา ประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นศาล
4. สิทธิที่จะมีทนายความ ไทยได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าว หากจำเลยไม่มีความสามารถในการจ้างทนาย รัฐต้องให้การช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว โดยไทยมีการรับรองใน 2 ระดับ คือ กรณีความผิดที่มีโทษประหารชีวิต และความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ที่รัฐจะให้การช่วยเหลือ
5. สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีในเวลาที่เหมาะสม “กระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้า คือ ความอยุติธรรม” การพิจารณาคดีควรดำเนินการในระยะเวลาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่เหมาะสมจะต้องใช้หลักเกณฑ์ใดในการพิจารณา ทั้งนี้ มีการใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาจากคดีที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาเปรียบเทียบ โดยประเด็นดังกล่าวมีความเชื่อมโยงที่ส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขัง เนื่องจากหากเป็นคดีที่ผู้ต้องขังถูกขังในระหว่างการพิจารณาคดี กระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เวลานานจะยิ่งส่งผลให้ผู้ต้องขังต้องถูกขังนานและไม่ได้รับการปล่อยตัว
6. สิทธิที่จะปรากฏตัวในการพิจารณาคดีและตรวจสอบพยานหลักฐาน
7. สิทธิที่จะมีล่าม ทั้งล่ามภาษาต่างๆ และล่ามภาษามือ
8. สิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง คือ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะไม่พูด
9. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocent) สิทธิดังกล่าวสะท้อนถึงกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม トラバドที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยสิทธินี้จะครอบคลุมในทุกชั้นศาล

10. สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลที่สูงกว่า เพื่อเปิดโอกาสให้มีการทบทวน ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

11. สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด ต้องมีหน่วยงานหรือกลไกที่จะมาเยียวยาความผิดพลาดดังกล่าว

12. สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีซ้ำในความผิดกรณีเดียว

จากข้อมูลดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) ประจำปี 2565 ที่จัดทำโดยกลุ่มนักวิจัย The World Justice Project พบว่า คะแนนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งแบ่งตามปัจจัยย่อย ประเทศไทยมีคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโลกเกือบทุกปัจจัย จึงแสดงให้เห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายรองรับเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ยังคงขาดประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือ เนื่องจากยังประสบกับความท้าทายในทางปฏิบัติ

สิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สิทธิที่สำคัญที่สุด คือ สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากหากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัว จะส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิอื่นๆ ของผู้ต้องขังเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ กับการคุมขังระหว่างสอบสวนและระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (The Human Rights Committee - HRC) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน ได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในกรณีของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งรัฐบาลฟิลิปปินส์ถูกยื่นฟ้องโดยจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีนานกว่า 9 ปี โดยมิได้รับการปล่อยตัวซึ่งกระทบต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และการพิจารณาคดีที่ใช้ระยะเวลานานกระทบต่อการพิจารณาคดีภายในระยะเวลาที่เหมาะสม คณะกรรมการ HRC ได้มีคำวินิจฉัยว่า การที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ปฏิเสธการปล่อยตัวชั่วคราวมิได้ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หากมีเหตุจำเป็นให้คุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม การคุมขังเป็นระยะเวลานานกว่า 9 ปี โดยยังไม่มีมีการพิพากษาคัดสิน เป็นการพิจารณาคดีที่ใช้ระยะเวลายาวนานเกินไป ไม่ได้สัดส่วน ไม่มีเหตุผลความจำเป็น ถือว่าขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งสำหรับประเทศไทยก็มีการระบุอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29

นิยามของ “ผู้ต้องขัง” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1(22) “ขัง” หมายความว่า การกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาล ซึ่งผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีสามารถแบ่งเป็น 2 ช่วงหลักๆ คือ ช่วงที่ 1 การฝากขังในชั้นสอบสวน (มาตรา 87) และช่วงที่ 2 ขังในระหว่างพิจารณาคดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การฝากขังในชั้นสอบสวน มาตรา 87 มีระยะเวลาในการขังชั้นสอบสวนโดยแบ่งเป็นกรณี ดังนี้

- ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงเมื่อตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับและศาลมีอำนาจสั่งได้ครั้งเดียว ซึ่งมีระยะเวลาในการขังกำหนดไม่เกิน 7 วัน

- ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับและศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน ซึ่งมีระยะเวลาในการขังกำหนดรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน

- ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจตัดสินและเป็นการดำเนินการของตำรวจได้มีการจับกุมผู้กระทำความผิด โดยจะเทียบเท่ากับหลักการควบคุมตัวตามเหตุการณ์กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และมีระยะเวลาที่นานกว่ากำหนด อาจจะต้องขอศาลเพื่อขอระยะเวลาเพิ่มเติมในการคุมขัง ซึ่งอาจรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

2. การขังระหว่างพิจารณา

- มาตรา 88 ตามที่ศาลประทับฟ้องและได้ตัวจำเลยมาแล้ว ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้ตามดุลพินิจของศาลในการพิจารณาคดีและไม่มีกรอบระยะเวลาการขัง สามารถขังไปได้จนกว่ามีคำพิพากษาไปจนถึงสิ้นสุด หรือศาลจะยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไปหรือสั่งจำเลยไว้ระหว่างคดีก็ได้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดีก็สามารถทำได้

● มาตรา 185 ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี ศาลสามารถยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไปก็ได้ หรือการพิจารณาว่าจำเลยไม่ผิดศาลก็อาจจะสั่งขังจำเลยไว้ระหว่างพิจารณาตัดสินคดีถึงที่สุดก็ได้ หรือถ้าจำเลยกระทำความผิดอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ จำเลยจะขอประกันตัวระหว่างการพิพากษาก็ได้

การวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว (มาตรา 108) ในระหว่างการพิจารณาคดี สามารถขอวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว (มาตรา 108) โดยต้องพิจารณาตามองค์ประกอบ ดังนี้

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องการหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

(7) ในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหายแล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ เมื่อศาลวินิจฉัยเสร็จแล้วศาลอาจมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

การใช้กำไล EM (Electronic Monitoring) ในการปล่อยตัวชั่วคราวหรือจะมีข้อกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวปฏิบัติและยินยอมใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์จะยินยอมให้ใส่ได้แต่ผู้นั้นต้องไม่มีพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือต้องมีเหตุอันสมควร

การรายงานสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ จากการรายงานสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (สำรวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2567) พบว่ามีจำนวนผู้ต้องขังรวม 280,835 คน และมีจำนวนกลุ่มผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา 58,262 คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20 ต่อจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด

จากตัวอย่างสถิติผู้ต้องขังในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป พบว่า ประเทศเนเธอร์แลนด์มีสัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาต่อผู้ต้องขังทั้งหมดมากที่สุด คิดเป็น 45.2% ต่อจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 11,447 คน อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังทั้งหมดของประเทศเนเธอร์แลนด์ถือว่ามีความน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดของประเทศไทย

การใช้มาตรการบังคับของประเทศฝรั่งเศส มีการใช้มาตรการบังคับกับผู้ต้องขัง โดยแบ่งเป็น 3 มาตรการ ได้แก่ (1) มาตรการควบคุมทางตุลาการ (2) การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ และ (3) การกักขังชั่วคราว โดยจะใช้วิธีการตามลำดับและต้องมียุทธผลความจำเป็นมารองรับ ซึ่งการกักขังชั่วคราวเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้เมื่อการใช้เพียงมาตรการที่ (1) และ (2) ไม่เพียงพอ และต้องมีหลักการเหตุผลความจำเป็นรวมถึงหลักกฎหมายมารองรับ

การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาเรื่องการขังระหว่างพิจารณาคดีสำหรับประเทศไทย มีดังนี้

1. การใช้สถานที่ขังอื่นแทนเรือนจำ โดยประเทศไทยมีการนำแนวคิดเรื่องการนำมาตรการหรือวิธีการใดๆ ในการปฏิบัติต่อจำเลยหรือผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงหรือทดแทนมาตรการจำคุกจำเลยหรือผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำ (Non-Custodial Measures) มาจากมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติ สำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัว (ข้อกำหนดใดก็ตาม) โดยมีการบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 ซึ่งระบุไว้ว่า ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขังร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด ในการนี้ ศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ โดยการกำหนดสถานที่อื่นนั้น

ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายกำหนดสถานที่อื่นที่ใช้ในการขัง จำคุก หรือควบคุมผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด พ.ศ. 2552 อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมากฎกระทรวงดังกล่าวยังไม่ค่อยนำมาใช้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาเนื้อหาที่ระบุอยู่ในกฎหมายแล้ว พบว่า การกำหนดลักษณะของสถานที่ซึ่งรวมถึงการระบุถึงเหตุจำเป็นในการขังผู้ต้องหา หรือจำเลยยังมีความไม่ชัดเจน จึงทำให้ยากต่อการตีความว่าเหตุจำเป็นคือเหตุแบบใดและต้องใช้สถานที่ใดในการคุมขัง ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมได้มีการดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว และมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายฯ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) โดยร่างกฎหมายฯ มีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น รวมถึงมีการระบุรายละเอียดของการใช้สถานที่พักอาศัยของจำเลยเป็นสถานที่คุมขัง การปรับปรุงจากสถานที่อื่นที่มีอยู่แล้ว และการสร้างสถานที่ใหม่ ทั้งนี้ การใช้ที่พักอาศัยเป็นสถานที่คุมขัง (House Arrest) มีการแบ่งระดับความเข้มงวดออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1.1 Home Incarceration เป็นรูปแบบที่เข้มงวดที่สุด คือ ศาลจะสั่งให้ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในที่พักอาศัยตลอดเวลา เว้นแต่เป็นการออกไปเพื่อรักษาพยาบาล หรือการไปบำบัดรักษาตามที่ศาลสั่งเท่านั้น

1.2. Home detention เป็นรูปแบบระดับกลาง คือ ศาลจะสั่งให้ผู้ต้องขังต้องอยู่อาศัยภายในที่พัก เว้นแต่เป็นการออกไปเพื่อทำงานประกอบอาชีพ ไปศึกษาเล่าเรียน

1.3. Curfew เป็นรูปแบบระดับเบาที่สุด คือ ศาลจะสั่งให้ผู้ต้องขังจะต้องอยู่อาศัยภายในที่พักเฉพาะเวลาที่ศาลกำหนดเท่านั้น

โดยหลักการสำคัญตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องระบุว่า “การใช้มาตรการแทนการควบคุมตัวในเรือนจำจะต้องปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นทางอื่น แหล่งกำเนิดทางชาติหรือสังคม สถานะทางทรัพย์สินกำเนิดหรืออื่นใด” “การจำคุกในสถานที่อื่นจะต้องไม่ใช่สิทธิพิเศษ” การจำคุกในสถานที่อื่นจะต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ และนำมาใช้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้การยอมรับจากสังคม

2. การปรับปรุงแก้ไขภายในองค์กรศาล โดยมีการออกข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 อย่างไรก็ตาม เป็นเพียงข้อบังคับทำให้คนหลายกลุ่มยังเข้าไม่ถึง หากสามารถยกระดับขึ้นเป็นระดับประมวลกฎหมายได้ จะทำให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2566 เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดระยะเวลาในภาพรวม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีพึงได้รับการปล่อยตัวเป็นหลัก เป็นสิทธิที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงสิทธิอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น
2. หากใช้การขังในสถานที่อื่นนอกเหนือไปจากเรือนจำ ต้องใช้อย่างเสมอภาค
3. การขังระหว่างพิจารณายังเป็นสิ่งจำเป็น แต่ต้องเป็นทางเลือกสุดท้าย
4. การขังระหว่างพิจารณาจะต้องแยกออกจากนักโทษเด็ดขาดและมีวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด
5. จะต้องไม่นำการขังระหว่างพิจารณามาใช้ในลักษณะการลงโทษ และต้องเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
6. ผู้นำองค์กรต้องส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่าสนับสนุนการปล่อยตัว
7. นำหลักการต่างๆ ที่กระจัดกระจายมาบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันภายใต้กรอบแนวคิดใหม่ที่ว่า “ขังชั่วคราว” ไม่ใช่ “ปล่อยชั่วคราว”

13.00 - 15.00 น. : เวทีเสวนา หัวข้อ “คิดเชิงธุรกิจ เพื่อสร้างคามยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ตอบโจทย์สากล”

วิทยากร :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สนวรัตน์ พลวิชัย

อธิการบดีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

2. นายวิรัตน์ รัชศฤงคารสกุล

รองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

3. รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวน์สิทธิ์ เจนการ

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการนักศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ดำเนินรายการ :

โดย นายกฤษณะพงศ์ พงศ์แสนยาก

หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ สำนักข่าวไทย

บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)

วิทยากร :

รองศาสตราจารย์ ดร.สนวรัตน์ พลวิชัย

อธิการบดีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

เป้าหมายที่สำคัญของประเทศไทย คือ การที่ประเทศไทยต้องปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้มีความโดดเด่นบนเวทีโลกในอนาคต เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีขนาดเศรษฐกิจเป็นลำดับที่ 27 ของเศรษฐกิจโลก อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นลำดับต้นๆ ของโลก อยู่ที่ประมาณลำดับที่ 20 กว่าๆ จึงนับว่าเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นบนเวทีโลก ในฐานะของขนาดเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 2 ของอาเซียน โดยมีมูลค่าของเศรษฐกิจประมาณสี่แสนกว่าล้านดอลลาร์สหรัฐรองจากประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งชี้ให้เห็นว่านอกจากประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจบนเวทีโลกแล้ว ก็ยังเป็นประเทศที่โดดเด่นในอาเซียนด้วย และที่สำคัญคือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าที่โดดเด่นเป็นอันดับ 1 ของโลกหลายรายการ ได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น ข้าว ผลไม้ สินค้าประเภทอาหาร และสินค้าอุตสาหกรรมหลายรายการ ดังนั้น ปัจจุบันประเทศไทยจึงถือว่าเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีการเปิดการค้าขายกับนานาชาติ โดยขนาดของเศรษฐกิจไทยมีอยู่ประมาณ 19 ล้านล้านบาทในแต่ละปี โดยภาคของการค้าขายกับต่างประเทศมีขนาดของการส่งออกสินค้าและบริการเกือบร้อยละ 70 ของ GDP (Gross domestic product) และขนาดของการนำเข้าสินค้าและบริการก็มีขนาดเกือบร้อยละ 60 ของ GDP นับว่าประเทศไทยเป็นประเทศเปิด ดังนั้น การปรับตัวของประเทศไทยในแง่ของเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นต้องมีความสามารถในการแข่งขันเทียบกับนานาชาติ ทำให้ต้องมีการทำ FTA (Free Trade Area) กับนานาชาติ เพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าไปยังต่างประเทศด้วยอัตราภาษีศูนย์บาท สำหรับประเทศสมาชิกของ FTA และหากประเทศไทยมี FTA ที่โดดเด่นและมีจำนวนมากพอ จะทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดเม็ดเงินการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยได้มากขึ้น ที่เรียกว่า Foreign Direct Investment : FDI (การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ)

ในระยะหลัง ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีเศรษฐกิจมากขึ้น เพราะประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่เพิ่งเริ่มพัฒนาเหมือนกับประเทศไทยในอดีต เมื่อปี พ.ศ. 2535 มีการลงทุนจากต่างชาติเข้ามาที่ประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเกาหลีใต้ที่เข้ามาลงทุนในสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ประเทศเวียดนามจึงมี FDI เยอะ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศเวียดนามโดดเด่น คือ การมี FTA มาก ทำให้เวลาที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ประเทศต่างๆ ที่ไปลงทุนจะได้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีศุลกากร (GSP) กับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในแถบยุโรป และประเทศเวียดนามก็มี FTA ซึ่งจะได้ประโยชน์ในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ ในอัตราภาษีศูนย์บาทได้มาก ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องดำเนินการในเรื่องของ FTA และเปิดประเทศให้มากขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นผูกพันกับกฎหมายและเกี่ยวข้องกับอนาคตของประเทศไทยทั้งสิ้น และหากประเทศไทยต้องการเป็นประเทศเปิด กฎหมายของประเทศไทยจะต้องยืนอยู่บนหลักนานาชาติและต้องให้นานาชาติเข้าใจ แต่ภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันได้รับผลกระทบเหมือนกับนานาชาติ โดยเฉพาะช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ในปี พ.ศ. 2563 - 2564 ไม่มีประเทศใดคาดคิดว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นและต้องปิดประเทศ (หยุดการดำเนินการทางธุรกิจ) จากกรณีนี้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวในอัตราติดลบร้อยละ 6.5 ซึ่งทำให้คนไทยมีรายได้ในกระเป๋าน้อยลง โดยเฉลี่ยคือ ร้อยละ 6.5 ซึ่งประเทศอื่นๆ ทั่วโลกก็มีขนาดเศรษฐกิจติดลบเช่นกัน รัฐบาลไทยจึงได้มีการแก้ไขปัญหาด้วยการกู้ยืมเงิน โดยมีการออกกฎหมายกู้ยืมเงินกว่า 2 ล้านล้านบาท เกือบร้อยละ 20 ของ GDP เพื่อนำมาซื้อวัคซีนและเยียวยาธุรกิจที่ปิดกิจการและประชาชนที่ตกงาน ซึ่งทั่วโลกก็ทำในลักษณะเดียวกัน ทำให้หนี้สาธารณะของประเทศไทยปรับตัวสูงขึ้น จากร้อยละ 41 ของ GDP มาเป็นร้อยละ 61 ของ GDP แต่เมื่อเริ่มเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2565 เศรษฐกิจเริ่มขยายตัวมากขึ้น แต่ยังไม่ฟื้นตัวเท่าที่ควร เพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และยังคงเกิดสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ส่งผลให้น้ำมันแพงและพืชผลทางการเกษตรมีราคาแพง ทำให้เศรษฐกิจโลกหยุดชะงักอีกครั้ง และอัตราดอกเบี้ยทั่วโลกปรับตัวสูงขึ้น เพราะเมื่อของแพงเนื่องจากน้ำมันแพง วัตถุดิบที่ผลิตในยูเครนกับรัสเซียมีปริมาณออกมาขายลดน้อยลง ทำให้เกิดเงินเฟ้อ ธนาคารกลางโดยเฉพาะในธนาคารกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงปรับอัตราดอกเบี้ยขึ้นเพื่อสกัดกั้นเงินเฟ้อเป็นร้อยละ 5.5 ธุรกิจจึงมีความซบเซา การใช้จ่ายใช้สอย การนำเข้าสินค้าจึงเริ่มชะงัก และการท่องเที่ยวก็ไม่โดดเด่น เศรษฐกิจของประเทศไทยโตขึ้นประมาณ ร้อยละ 2.4 - 2.5 แต่ก็ยังไม่กลับมาเป็นปกติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีความคาดหวังว่าเศรษฐกิจจะดีขึ้น เพราะประเทศจีนมีการเปิดประเทศ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย แต่ปรากฏว่าประเทศจีนประสบปัญหาด้านอสังหาริมทรัพย์ที่มีการผิมนัดชำระหนี้ และเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ และในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ก็มีปัญหาการบุกของประเทศอิสราเอลไปยังกลุ่มฮามาส ในฉนวนกาซา ทำให้เศรษฐกิจโลกยังคงไม่ฟื้นตัว ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 เป็นปีที่ประเทศไทยมีการเลือกตั้งรัฐบาลไทยในสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศยุบสภาปลายเดือนมีนาคม และนายเศรษฐา ทวีสิน ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม แต่ปรากฏว่างบประมาณแผ่นดินไม่ได้หมุนระบบเศรษฐกิจเลยนับตั้งแต่เดือนเมษายน - ธันวาคม 2566 โดยสำนักงบประมาณคาดการณ์ว่างบประมาณจะเรียบริบร้อย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ในช่วงเดือนเมษายน 2567 และรัฐบาลจะใช้เงินในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจช่วงปลายเดือนเมษายน - สิงหาคม 2567 ทำให้ประเทศไทยเผชิญปัญหาสุญญากาศในการใช้งบประมาณแผ่นดิน ทำให้งบประมาณแผ่นดินมีการขยายตัวติดลบในช่วงไตรมาสที่ 2 - 4 ทำให้เศรษฐกิจไทยในปี พ.ศ. 2566 เติบโตต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยโตเพียงแค่อัตรา 1.9 ซึ่งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง คาดการณ์ว่าปีนี้เศรษฐกิจไทยจะโตเพียงร้อยละ 2.7 - 2.8 เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าที่คาดการณ์ว่าจะโตขึ้นร้อยละ 3.2 แต่ถ้ามีดิจิทัลวอลเล็ต (Digital Wallet) ก็คาดว่าเศรษฐกิจไทยน่าจะโตเกินร้อยละ 4 แต่ปีนี้ยังคงไม่ชัดเจนว่ารัฐบาลจะดำเนินการหรือไม่

รัฐบาลชุดนี้ มีแผนการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอยู่ 3 ประเด็น คือ

1. Easy e-Receipt ซึ่งมีการใช้ไปแล้วในเดือนกุมภาพันธ์และเศรษฐกิจไม่ได้พัฒนาเท่าที่ควร
2. ดิจิทัลวอลเล็ต (Digital Wallet) ซึ่งคาดว่าจะเริ่มต้นในเดือนพฤษภาคม แต่ก็คาดว่าจะถูกเลื่อนออกไป
3. แลนด์บริดจ์ ต้องการการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งไม่น่าจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้มากนัก

ทำให้มีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2567 เศรษฐกิจไทยก็น่าจะยังไม่เติบโตเท่าที่ควร เพราะงบประมาณแผ่นดินจะใช้ได้ปลายเดือนเมษายน มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐยังไม่โดดเด่นชัดเจน และเศรษฐกิจโลกก็ยังไม่มีความชัดเจน โดยเฉพาะสงครามระหว่างอิสราเอลกับกลุ่มฮามาสจะปะทุขึ้นหรือไม่ เพราะมีปัญหาบานปลายที่กลุ่มฮูตีโจมตีกองเรือของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้มีการปิดล้อมทะเลแดง ซึ่งทำให้บริษัทเดินเรือต้องเดินเรือไปที่แหลมกู๊ดโฮป ส่งผลให้ต้นทุนทางโลจิสติกส์เพิ่มสูงขึ้น สถานการณ์โลกจะเป็นอย่างไร การท่องเที่ยวจะโดดเด่นขึ้นหรือไม่ จึงไม่ทราบว่าเศรษฐกิจไทยจะโตเกินร้อยละ 3 หรือไม่ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นภาพเศรษฐกิจระยะสั้น ซึ่งก็ต้องมีการติดตามเป็นระยะว่ารัฐบาลจะขับเคลื่อนเงินเร็วหรือไม่ เศรษฐกิจโลกจะมีปัญหาหรือไม่ เพราะคาดการณ์ว่าธนาคารกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาและของยุโรปจะเริ่มลดอัตราดอกเบี้ยเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในเดือนมิถุนายน 2567 ส่วนธนาคารกลางของจีนน่าจะใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย ลดอัตราดอกเบี้ย และอาจลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย เพื่อให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเงินมากขึ้นและรัฐบาลจีนก็ตั้งเป้าหมายให้เศรษฐกิจจีนโตถึงร้อยละ 5

สำหรับภาวะเศรษฐกิจไทยในระยะปานกลางหรือระยะยาว การทำธุรกิจแบบการเติบโตอย่างยั่งยืนหรือ SDGs (Sustainable Development Goals) เป็นสิ่งสำคัญมาก แต่ที่ขึ้นกับว่าประเทศไทยมีความสามารถในการปรับตัวแค่ไหน คือ ต้องมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ในภาคธุรกิจ เรียกว่า Business resilience (กลยุทธ์ธุรกิจเพื่อความอยู่รอดยั่งยืน) ประเทศไทยจึงต้องมีการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างเร่งด่วน เพราะที่ผ่านมาแม้ประเทศไทยจะเคยแข่งขันกับประเทศสิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ และมาเลเซีย แต่ประเทศเหล่านี้ก็กลับพัฒนาไปไกลแล้ว ปัจจุบันคู่แข่งสำคัญของประเทศไทยคือ ประเทศเวียดนาม ซึ่งประเทศไทยต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพราะประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คนไทยเริ่มบริโภคน้อยลงเมื่ออายุมากขึ้น และมีอัตราการเกิดติดลบต่อเนื่องมาถึงสามปี ทำให้ประชากรคนไทยลดน้อยลง เทียบกับสถานการณ์ในประเทศเวียดนาม มี FTA จำนวนมาก เศรษฐกิจโตขึ้น คนเวียดนามขยันขันแข็ง พูดภาษาอังกฤษได้ดี และมีความทะเยอทะยานในการเติบโตอย่างก้าวกระโดด ประชากรในประเทศเวียดนามมีวัยรุ่นเยอะ เพราะมีอัตราการเกิดสูง เวียดนามจึงมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและมีผลิตภาพที่สูง มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลกับความโปร่งใสของการทำงาน ซึ่งเรียกว่า “ดัชนีคอร์รัปชัน” (Corruption Perceptions Index : CPI) ซึ่งประเทศเวียดนามมีคะแนนคอร์รัปชันในอันดับที่สูงกว่าประเทศไทย โดยได้ 41 คะแนน แต่ประเทศไทย ได้ 35 คะแนน โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในสมัยรัฐบาลที่ผ่านมากำหนดว่าประเทศไทยต้องมีขนาดเศรษฐกิจโตให้ได้ปีละร้อยละ 5 ตลอด 20 ปี เพื่อให้ประเทศไทยได้เป็นประเทศที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้ว ซึ่งสิ่งที่ประเทศไทยต้องดำเนินการ คือ (1) การเปิด FTA ซึ่งรัฐบาลก็มีความตั้งใจที่จะดำเนินการ โดยได้มีการเดินสายไปประกาศความโดดเด่นของประเทศไทยต่อประเทศต่างๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนที่ประเทศไทย และ (2) ส่งเสริม FDI เพื่อให้ประเทศไทยมีธุรกิจใหม่ มีการสร้างเครื่องจักรใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตขึ้นให้ได้ร้อยละ 5 กับพื้นที่สำคัญ คือ EEC (Eastern Economic Corridor) และดึงดูดธุรกิจต่างๆ เข้ามาเพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางด้านอาหาร การท่องเที่ยว และดิจิทัล ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยในระยะปานกลาง อย่างไรก็ตาม กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มองว่าประเทศไทยจะมีขนาดเศรษฐกิจในอนาคตเติบโตประมาณปีละร้อยละ 3 ซึ่งในความคาดหวังต้องการให้โตปีละร้อยละ 5 ซึ่งจะต้องมีการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย ปรับโครงสร้างการทำงานของประเทศไทย ปรับตัวเข้าหาเทคโนโลยีมากขึ้น มีภาษาที่โดดเด่นขึ้น มีการคอร์รัปชันน้อยลง และสร้างสินค้าที่เป็นที่ต้องการออกสู่ตลาดโลกมากขึ้นและมีมูลค่าเพิ่มสูง ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ให้คนไทยมีชนชั้นกลางมากขึ้นและแก้ไขปัญหาความยากจนได้ลดปัญหาหนี้ครัวเรือน ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นภาพของเศรษฐกิจไทยในอนาคต

สิ่งสำคัญในการกล่าวถึงเศรษฐกิจไทย อยู่ที่ประเทศไทยจะโตอย่างยั่งยืนได้อย่างไรในอนาคต และโตอย่างโดดเด่นเปรียบเสมือนให้ลูกหลานมีอนาคตที่ดี ต้องการให้มีระเบียบวินัย ต้องการให้อยู่ในกฎกติกาของโลก ต้องการให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษา รู้คอมพิวเตอร์ ห่วงไกลยาเสพติด เข้าสู่อาชีพที่ตลาดโลกต้องการและมีเงินเดือนสูง ทำให้ประเทศไทยมีความโปร่งใส คำว่า “คอร์รัปชัน” เป็นเหมือนมะเร็งของชาติ ตามคำกล่าวของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงต้องทำให้หน่วยงานที่ต่อต้านการคอร์รัปชันมีพลังให้มาก เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) เป็นต้น และกฎหมายที่บังคับใช้จะทำอย่างไรให้เกิดการตอบโต้โดยสังคม (Social Sanction) บุคคลที่ประสบความสำเร็จทั้งโลกมีการใช้ “ศาสตร์พระราชา” คือ มีความ

อดทน มีวินัย มีระเบียบ และต้องมียุติธรรม ดังนั้น ประเทศไทยต้องใช้กฎระเบียบที่ทันสมัยมาดำเนินการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกภาคส่วนของสังคม โดยกฎหมายต้องเป็นธรรมไม่สองมาตรฐาน ซึ่งกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทาง คือ ตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ไปจนถึงผู้พิพากษา ทุกส่วนจะต้องปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ของโลก ซึ่งรัฐบาลที่ผ่านมามีใช้แนวทางการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย หรือ Regulatory Guillotine กฎหมายบางอย่างที่ถูกใช้มากกว่า 50 - 70 ปี ก็ยังถูกใช้ในการทำงานในเชิงธุรกิจหรือในการทำงานของประชาชน ซึ่งควรถูกปรับให้ทันสมัย ดังนั้น ก่อนการร่างกฎหมายควรต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากหลายภาคส่วน ซึ่งจะต้องพิจารณาว่ากฎหมายนั้นเทียบเคียงกับต่างประเทศอย่างไร เป็นกฎหมายที่ได้มาตรฐานนานาชาติหรือไม่ และจะนำกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายไทยอย่างไร เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่ออกโดยประเทศแถบยุโรปเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและประเทศไทยเอามาใช้ทั้งหมด รวมถึงกฎหมายมาตรการปรับคาร์บอนก่อนเข้าพรมแดนหรือกฎหมาย CBAM (Carbon Border Adjustment) และกฎหมายลดการตัดไม้ทำลายป่า (Deforestation) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงประกอบด้วย คือ คนไทยมีองค์ความรู้มากพอหรือไม่ โดยในปัจจุบันประเทศแถบยุโรปมุ่งให้ความสำคัญกับปัญหาภาวะโลกร้อน และการปรับตัวเข้าสู่ดิจิทัล ประเทศไทยก็ได้ไปตกลงในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสมัยที่ 26 หรือ COP 26 ซึ่งประเทศไทยตั้งใจจะทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ Carbon Neutrality ในปี ค.ศ. 2050 จุดสุดท้ายคือ Zero Carbon ซึ่งจะต้องมีกฎหมายออกมารองรับหรือไม่ รวมถึงกฎหมายบางเรื่องอาจต้องมีการปรับปรุง เช่น ปัจจุบัน SME ของประเทศไทยแข่งขันกันลำบาก เพราะมีบริษัทนำสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาและผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์ค หรือ e-commerce ถ้าต่ำกว่า 1,500 บาท ก็ไม่ต้องเสียภาษี แต่ธุรกิจที่ขายในประเทศไทยกลับต้องจ่ายภาษีทุกรูปแบบทั้งภาษีที่จ่ายกับราชการและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีสังคม ซึ่งกรมสรรพากรสามารถเข้ามาดูแลเรื่องนี้ได้ และผู้บังคับใช้กฎหมายก็ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้น รวมถึงต้องแก้ไขปัญหากฎหมายที่ซ้ำซ้อนกัน เพราะบางกรณีหน่วยงานเอกชนไปติดต่อหน่วยงานของรัฐ ภายใต้กฎหมายที่ต้องทำงานแค่เรื่องเดียวเกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์ ต้องไปติดต่อ 18 ที่ ในขณะที่ประเทศเอสโตเนียไม่ต้องไปติดต่อราชการเลย เพราะเป็นรัฐบาลดิจิทัล และบางประเทศใน Ease of doing business ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญการไปติดต่อหาเอกสารจากหน่วยงานของรัฐ บางประเทศใช้เวลาแค่ 1 - 2 วัน เทียบกับประเทศไทยใช้เวลาเกือบเดือน ซึ่งจะต้องมีการพูดคุยกันในหลายภาคส่วนเพื่อหาแนวทางว่าสิ่งที่เป็หัวใจสำคัญที่ต้องปรับปรุงคืออะไร โดยรัฐบาลชุดที่ผ่านมามีความพยายามทำให้เกิด One Stop Service ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและภาคธุรกิจมากขึ้น และที่สำคัญก็มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ว่า เมื่อมีการไปติดต่อราชการจะได้ผลตอบแทนกลับมามีในกี่วัน ซึ่งต้องมีการปรับให้กฎหมายได้มาตรฐานสากล และให้นานาชาติมีความมั่นใจว่าถ้ามาลงทุนที่ประเทศไทยจะตั้งอยู่บนมาตรฐานสากล กฎหมายไม่สองมาตรฐานและยึดมั่นในกฎหมายอย่างถ่องแท้ กฎหมายที่ล้ำสมัยต้องมีกระบวนการแก้ไข และที่สำคัญผู้บังคับใช้กฎหมายทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

วิทยากร :

นายวิรัตน์ รัชตกุลการสกุล

รองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

สภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์การลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Office of the Board of Investment : BOI) เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการส่งเสริมการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีการกิจสำคัญในการชักจูงและสร้างให้เกิดการลงทุนภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม

สภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์การลงทุนในประเทศไทย พบว่า ในปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2566) สถิติการลงทุนโดยตรงจากนักลงทุนชาวต่างประเทศ มีโครงการต่างชาติดียื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนผ่าน บีโอไอ มูลค่าเงินลงทุนสูงถึง 800,000 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อนๆ ถึงร้อยละ 40 - 50 โดยโครงการต่างชาติดียื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าวจะเป็นการลงทุนอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ อันดับหนึ่ง ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอันดับสอง ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและยานยนต์ (รถยนต์ไฟฟ้า EV (Electric Vehicle)) และเงินลงทุนจากชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มาจากนักลงทุนประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่น ตัวอย่างตัวเลขมูลค่าการลงทุนในปีที่ผ่านมาของนักลงทุนประเทศญี่ปุ่นยังคงมีมูลค่าสูงถึง 100,000 ล้านบาท และไม่ได้มีแนวโน้มในการปรับตัวลดลง เพียงแต่อยู่ในระยะหลังนักลงทุนประเทศจีนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในนี้รวมถึงจีนแผ่นดินใหญ่และจีนไต้หวัน จึงทำให้มูลค่าเงินลงทุนในภาพรวมของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้ ปัจจุบันการเข้ามาลงทุนโดยยื่นโครงการขอรับการส่งเสริมการลงทุนผ่านบีโอไอจะมีระยะเวลาค่อนข้างสั้น ใช้ระยะเวลาดำเนินงานรวดเร็วมากยิ่งขึ้น จากเดิมเมื่อมีโครงการและเห็นตัวเลขหรือเม็ดเงินการลงทุนจะใช้เวลาในการดำเนินโครงการราว 3 ปี ซึ่งมีปัจจัยเรื่องการก่อสร้างและการติดตั้งเครื่องจักร แต่ปัจจุบันใช้ระยะเวลาเพียงหนึ่งปีหรือหนึ่งปีหกเดือนก็เห็นผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าวอย่างชัดเจน ปัจจัยเหล่านี้เกิดจากรูปแบบการลงทุนของนักลงทุนประเทศจีนจะเป็นโครงการในลักษณะตัดสินใจและลงมือดำเนินการเลย เช่น ซื้อที่ดินก่อสร้างและจะเช่าพื้นที่เพื่อผลิตสินค้าไปพร้อมกันเลย โดยไม่รอเวลาหรือไม่รอให้ก่อสร้างโรงงานเสร็จก่อน จะทำงานควบคู่กันไป จึงทำให้มูลค่าการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นในระยะเวลานี้ๆ ใช้เวลาในการลงทุนน้อยแต่เป็นโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งโครงการลงทุนดังกล่าว จะส่งผลให้ปีนี้ (พ.ศ. 2567) มูลค่าการลงทุนน่าจะปรับตัวเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้มูลค่าการลงทุนของปีนี้เพิ่มสูงขึ้น คือ นักลงทุนที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นนักลงทุนในระดับต้นน้ำ (Suppliers) ที่มาลงทุนล่วงหน้า ก่อนนำบริษัทแม่หรือบริษัทหลักให้ตามมาลงทุน โดยโครงการในปีที่แล้วจะเป็นการลงทุนเพื่อดูสถานการณ์ ทิศทาง ห้างเชิงทางธุรกิจ ถึงแม้จะเป็นโครงการห้างเชิงทางธุรกิจแต่ตัวเลขมูลค่าการลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์ใช้งบประมาณสูงถึง 100,000 ล้านบาท ปีนี้จึงน่าจะตามมาอีกหลายโครงการ ทั้งจากบริษัทเดิมและบริษัทใหม่ ยกตัวอย่างการลงทุนอุตสาหกรรมเครื่องจักรและยานยนต์จากนักลงทุนประเทศจีน เช่น รถยนต์ไฟฟ้า EV ปัจจุบันมีมากถึง 8 บริษัท ที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งบางบริษัทดำเนินการแล้ว และบางบริษัทอยู่ในขั้นตอนการก่อสร้างโรงงาน สัดส่วนการเติบโตในส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 30 - 50 จากมูลค่าการลงทุนทั้งหมด เนื่องจากโครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากบีโอไอ จะเป็นโครงการที่มีมูลค่าหลัก 10,000 ล้านบาท หรือ 30,000 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่า การลงทุนของประเทศจีนในประเทศไทยเชื่อมโยงกันอย่างมาก

การอำนวยความสะดวกกับผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน หากกล่าวถึงนักลงทุนกับนักท่องเที่ยวนั้น จะพบว่า นักลงทุนแตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั้งในเชิงมูลค่าหรือวงเงินที่นำเข้ามาภายในประเทศ โดยนักลงทุนจะนำเงินเข้ามาภายในประเทศหลักร้อยละสามสิบ พันล้านบาท หรือหื่นล้านบาท ซึ่งต้องยอมรับว่าเมื่อนักลงทุนชาวต่างชาติจะเข้ามาลงทุนในประเทศไทย นักลงทุนเหล่านั้นจะทำการศึกษาข้อมูลหรือรายละเอียดมาอย่างรอบคอบแล้วก่อนการตัดสินใจ และในบางครั้งอาจจะตัดสินใจมาก่อนแล้วว่าจะไปลงทุนที่ประเทศใด เพียงแต่ว่าสิ่งที่ศึกษาข้อมูลมานั้นอาจจะมีเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียแต่ละประเทศเพิ่มเติม เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม โดยการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจึงเป็นการเข้ามาเพื่อยืนยันว่า Information ที่ได้รับหรือศึกษามานั้นถูกต้องหรือไม่ ลักษณะดังกล่าวจะใช้กับการตัดสินใจลงทุนโครงการใหญ่ๆ ดังนั้น รูปแบบการเข้ามาในประเทศจึงไม่ใช่เพียงแค่การซื้อตั๋วเครื่องบินมาท่องเที่ยวและเดินทางกลับประเทศเพราะจะใช้เงินไม่มาก แต่เป็นการดำเนินการที่ได้หาข้อมูลมาแล้วและทำการศึกษาอย่างดีแล้ว เช่น สามารถทำโครงการแล้วได้สิทธิในเรื่องใดบ้าง เป็นต้น

ขั้นตอนเกี่ยวกับโครงการต่างชาติที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนผ่านบีโอไอ โดยขั้นตอนปกตินักลงทุนสามารถไปยื่นคำขอรับการส่งเสริมการลงทุนตามแบบฟอร์มที่กำหนดเพื่อสมัครเข้าร่วมโครงการ หรือแจ้งความประสงค์ (Application) ผ่านบีโอไอได้เลย ซึ่งในขณะเดียวกันการยื่น Application ผ่านบีโอไอนั้น กระบวนการหลักจะดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ยื่นเข้ามา ส่วนกระบวนการคู่ขนานบีโอไอจะให้คำแนะนำเลยว่า การลงทุนในลักษณะที่ยื่นขอเข้ามานั้น เมื่อพิจารณาตามรูปแบบและเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์แล้ว จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนหรือไม่ เพราะบีโอไอมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจน (format) โดยจะมีข้อมูลแสดงให้เห็นว่าจะได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐบาลอย่างไรบ้าง เพื่อให้การลงทุนสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้เลย ไม่ต้องรอกระบวนการหลักของบีโอไอ เช่น สามารถไปติดต่อทำเรื่องขอจดทะเบียน การนำเข้าเงินตราเพื่อขอจดทะเบียน เหล่านี้สามารถทำไปพร้อมกันได้หมดเลย รวมถึงการสำรวจพื้นที่ (Site) เพื่อพิจารณาว่าจะซื้อหรือเช่าสถานที่ใด จังหวัดไหนเพื่อตั้งโรงงาน ทั้งหมดนี้เป็นไปตามกระบวนการปกติที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับโครงการต่างชาติที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนผ่านบีโอไอ

นอกจากนี้ หากจะกล่าวถึงมิติของกฎหมายกับการส่งเสริมการลงทุน จากประสบการณ์ในภาคราชการที่อยู่มาหลายปีนั้น ต้องยอมรับว่ากฎหมายมีผลกระทบอย่างมาก เมื่อประกาศกฎหมายออกมาใช้บังคับจะมีผลกระทบในวงกว้าง ในขณะที่การทำธุรกิจจะกระทบในตัวบริษัทหรือตัวบุคคล หากมีการทำผิดก็สามารถแก้ไขใหม่ได้ทันที ซึ่งขั้นตอนการทำธุรกิจจะยืดหยุ่นสามารถแก้ไขปรับปรุงใหม่ได้ แต่ในทางกฎหมายจะดำเนินการแบบนั้นไม่ได้ ซึ่งต้องยอมรับปัจจัยในส่วนนี้ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน การดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีความรวดเร็วอย่างมาก เมื่อนักลงทุนเข้ามาจะดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ยื่นคำขอแล้วต้องการให้อนุมัติภายในวันนี้ พรุ่งนี้ หนึ่งสัปดาห์ หนึ่งเดือน หรือสามเดือน แต่เนื่องจากการทำธุรกิจมีระยะเวลาที่สามารถรอได้ประมาณหนึ่ง โดยกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องของบีโอไอ จะไม่ได้กำหนดเงื่อนไขว่าต้องเริ่มต้นทำตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ไปถึงขั้นตอนที่ 10 แต่สามารถลงมือหรือดำเนินการทุกขั้นตอนไปพร้อมกันได้ กล่าวคือ สามารถทำทั้ง 10 ขั้นตอนไปพร้อมกันได้เลย ไม่ได้ผูกมัดหรือจำกัดว่าต้องทำตาม Step จึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยบรรเทาปัญหาเรื่องระยะเวลาได้ส่วนหนึ่ง และถือเป็นจุดเด่นหรือลักษณะสำคัญเรื่องหนึ่งของการส่งเสริมการลงทุน

ประเด็นสำคัญของการส่งเสริมการลงทุน (Highlight) เพื่อจูงใจนักลงทุนต่างประเทศ ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจก่อนว่า เรื่องการลงทุนไม่ใช่ภารกิจของบีโอไอหน่วยงานเดียว แต่มีหลายภาคส่วนด้วยกัน ในประเด็นเรื่องการส่งเสริม FTA (Free Trade Area หรือเขตการค้าเสรี หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน มุ่งเน้นการเปิดเสรีด้านสินค้า (goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (service) และการลงทุนด้วย) บีโอไอได้ประสานกับกระทรวงพาณิชย์ เพื่อพิจารณาร่วมกันว่าจะให้ความสำคัญกับ Focal point ใด หรือ FTA ใด ที่ควรจะต้องเริ่มดำเนินการก่อน ซึ่งเป็นจุดหนึ่งในการลงทุน เพราะนักลงทุนจะพิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น เรื่องตลาดว่าประเทศไทยมี FTA กับประเทศใดบ้าง และหากเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม ซึ่งมี FTA มากกว่าประเทศไทย แต่รัฐบาลก็พยายามผลักดัน FTA ให้เกิดขึ้นเร็วที่สุด อาทิ สหภาพยุโรป (The European Union - EU) ประเทศเกาหลี หรืออีกหลายๆ ประเทศ ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่โดยการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมโดยร่วมมือกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ในการจัดเตรียมพื้นที่ให้นักลงทุน หากจะมีการใช้พื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการค้าการลงทุน

ประเด็นกรอบการส่งเสริมการลงทุนเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น บีโอไอมีนโยบายเกี่ยวกับกรอบการส่งเสริมการลงทุน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่า อุตสาหกรรมลักษณะใดจะเข้าเงื่อนไขการส่งเสริมการค้าการลงทุนและจะให้ในวงเงินงบประมาณจำนวนเท่าใด เพราะฉะนั้น หากนักลงทุนที่เข้าเงื่อนไขตาม Check Point ก็จะได้รับพิจารณาส่งเสริมการลงทุนเป็นเรื่อยๆ ไป ซึ่งบีโอไอมีการเปิดประเภทกิจการเป็นระยะๆ เพราะโดยรูปแบบการส่งเสริมการลงทุน บีโอไอจะหารือร่วมกับนักลงทุนก่อนการตัดสินใจลงทุน เพื่อทราบความต้องการว่าจะลงทุนในธุรกิจประเภทใด รูปแบบไหน อย่างไร เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังมาแรงในขณะนี้ Supply Chain ต่างๆ ที่จะเข้ามา หากมีกรณีนักลงทุนสอบถามว่าปัจจุบันประเทศไทยมีประเภทกิจการให้หรือไม่ อาจตอบได้ว่าไม่มีในขณะนี้ แต่สามารถเปิดให้ได้ตามความต้องการของนักลงทุน บีโอไอโดยสำนักงานฯ จะทำเรื่องเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อพิจารณาอนุมัติเปิดประเภทกิจการและดำเนินการได้เลย จึงกล่าวได้ว่า เรื่องของการลงทุนจะมีการทำ Planning และสามารถพูดคุยหารือจัดเตรียมกันได้ มีระยะเวลาที่สามารถดำเนินการได้ ไม่ใช่การดำเนินการในรูปแบบสั้นๆ อย่างการตีตัวท่งเทียว ดังนั้น การลงทุนจึงมีหลายองค์ประกอบ มีการดำเนินการหลายด้าน อาทิ ความมั่นคงทางการเมืองและกฎหมาย แต่ในมุมมองด้านกฎหมายไทย เห็นว่าค่อนข้างจะไม่มีปัญหา นักลงทุนไม่ได้สะท้อนปัญหาในประเด็นนี้สักเท่าไร เช่น การผิดสัญญาจะเกิดขึ้นน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาระหว่างพาณิชย์ด้วยกันซึ่งจะคนละประเด็นกัน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนอยู่ในระดับมาตรฐานสากล เพียงแต่ว่าอาจมีปัญหาหรืออุปสรรคในมิติของภาคเอกชนกับเอกชน ส่วนที่เป็นเสี่ยงสะท้อน คือ ความรวดเร็ว เพราะธุรกิจในปัจจุบันเรื่องนี้ต้องการให้อนุมัติภายในหนึ่งชั่วโมงหรือครึ่งชั่วโมงเลย กล่าวคือ ยิ่งดำเนินการได้รวดเร็วมากเท่าไรยิ่งดีมากขึ้น ไม่น่าได้อยู่ในบริบทเวลานั้นหรือให้อนุมัติได้อีกหนึ่งเดือน ซึ่งขั้นตอนและระยะเวลาในส่วนนี้จะต้องมีการปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันต่อความต้องการลงทุนต่อไป ซึ่งต้องเข้าใจว่าหากจะมีการแก้ไขกฎหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นค่อนข้างเยอะ จะต้องมีการศึกษาเยอะ มีการรับฟังประชาพิจารณ์ เสนอกฎหมายเข้าคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้ามาพิจารณาตีความกฎหมายซึ่งมีกระบวนการในการทำกฎหมายหลายขั้นตอน

ทั้งนี้ ในมิติของการลงทุนการทำธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี ทำให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างที่เห็นได้ชัดเจน บางคนบอกว่าอ่านไม่เกิน 8 บรรทัด ซึ่งส่วนตัวเห็นด้วยว่าปัจจุบันคนอ่านไม่เกิน 8 บรรทัด อ่านเยอะๆ ไม่ได้รูปแบบการทำงานจะสั่งงานรวดเร็ว เจ้านายสั่งงานได้ตลอดเวลา สั่งงานเที่ยงคืนก็สั่งได้ ส่งไลน์ทิ้งไว้กลัวลืม ทุกเรื่องในชีวิตเปลี่ยนไปเพราะเกิดขึ้นเร็วมากและทุกอย่างขึ้นอยู่กับความเร็ว ยกตัวอย่าง สมัยก่อนเจ้านายพิมพ์ดีดไม่เป็นหรือใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้เพราะพิมพ์ไม่เป็น ปัจจุบันนี้ทุกคนต้องใช้งานอุปกรณ์สำนักงานได้ ยิ่งบางหน่วยงานโดยเฉพาะเราไม่ได้มีคนเดียว เราอยู่ในโลกของ Big Picture เพราะฉะนั้นภาษาที่เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สำคัญ จึงขอเน้นย้ำว่าภาษาเป็นเรื่องสำคัญ มีคำกล่าวว่า หากคุณได้หนึ่งภาษา คุณจะเป็นคนหนึ่ง ในขณะเดียวกันในโลกของธุรกิจ หากคุณสามารถเพิ่มหนึ่งภาษาเงินเดือนเพิ่มขึ้นสองเท่าหรือสามเท่าตัว (multiple skills) ภาษาไทยค่าจ้างอยู่ในระดับนี้ ถ้ามีภาษาอังกฤษด้วยก็จะเพิ่มไปอีกหนึ่งเท่าหรืออาจจะเป็นภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่นด้วยจะได้เพิ่มมากขึ้น กล่าวโดยสรุป ภาษาจะเป็นปัจจัยความสำเร็จหนึ่งในการทำธุรกิจในปัจจุบัน (Key Success Factors) สำหรับตลาดแรงงานโดยเฉพาะตอนนี้ หากได้ภาษาจีนรับรองได้เลยว่าจะมีงานทำทุกคน เพราะนักลงทุนจากประเทศจีนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยจำนวนมาก

กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบหลักของบีโอไอนั้น ส่วนใหญ่เป็นด้านการคุ้มครองนักลงทุน เช่น ในรูปแบบที่เป็นข้อสัญญาว่า รัฐบาลไทยจะไม่ลงทุนแข่งขันในธุรกิจใดกับนักลงทุน หรือรัฐบาลไทยจะไม่เข้าไปยึดกิจการของนักลงทุน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักของบีโอไอ แต่ไม่มีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น จึงไม่ได้ใช้บังคับกฎหมาย ส่วนรูปแบบงานของบีโอไอ เป็นงานส่งเสริมการลงทุน จึงไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษในกฎหมายของบีโอไอโดยตรง ยกตัวอย่างกรณีที่บริษัทหรือนักลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จะกำหนดเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น การยกเว้นภาษีการนำเข้า - ส่งออกสินค้า หรือวัตถุดิบ แต่หากบริษัทไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือดำเนินการผิดเงื่อนไข บีโอไอจะส่งเรื่องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมศุลกากรจะรับไปดำเนินคดี หรือเป็นกรณีการยกเว้นภาษีเงินได้ หากบริษัทดำเนินการผิดเงื่อนไข บีโอไอจะเพิกถอนการยกเว้นภาษีเงินได้ และส่งต่อให้กรมสรรพากรบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่อไป ทั้งนี้ บีโอไอมีบริการนักลงทุนที่เข้ามาภายในประเทศซึ่งถือเป็นลูกค้าของบีโอไอ เพราะฉะนั้นหน้าที่หลัก

ของบีโอไอหลังจากนักลงทุนเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ตามอำนาจหน้าที่ของบีโอไอจะมีบริการให้กับนักลงทุน โดยการทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เช่น การนำเข้าวัตถุดิบหรือการนำเข้าเครื่องจักร ต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง และการแนะนำหรือประสานความร่วมมือข้อกฎหมายกับกระทรวงหรือหน่วยงานอื่นๆ เช่น กระทรวงแรงงาน กรณีมีพนักงานฟ้องร้องบริษัทหรือกรณีมีการนัดหยุดงาน (union strike) และอาจมาขอให้บีโอไอไปเป็นตัวกลางในการช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีกฎหมายควบคุมไว้เฉพาะ แต่บีโอไอก็จะให้ความช่วยเหลือนักลงทุนด้วยการไปช่วยเจรจาไปพูดคุยหารือ เพราะบริบททางวัฒนธรรมของประเทศนักลงทุนกับประเทศไทยมีความแตกต่างกัน การพูดคุยหารือจึงอาจหาข้อยุติไม่ได้ในบางกรณี บีโอไอจึงทำหน้าที่ในการเข้าไปช่วยไกล่เกลี่ยในส่วนนี้ และประเด็นเรื่องของกรณีที่เข้ามาลงทุนแล้วติดขัดในส่วนไหนอย่างไร บีโอไอมองในมิติความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ซึ่งนักลงทุนจะเจอกับทางบีโอไอว่ามีปัญหาหรือข้อติดขัดในเรื่องใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน แม้บางเรื่องที่รับมาอาจจะแก้ไขให้ไม่ได้ โดยในประเด็นที่ว่าหลังจากที่รับเงินตราต่างประเทศเข้ามาภายในประเทศแล้ว จะติดเงื่อนไขตามกฎหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ควบคุมโดยกำหนดระยะเวลาว่าภายในกี่เดือนที่ต้องแปลงเงินตราต่างประเทศเป็นเงินไทย เนื่องจากนักลงทุนอาจจะไม่อยากจะแปลงเป็นเงินไทย แต่อย่างไรก็ดี บีโอไอยังมีการอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนในเรื่องการขอ Visa และการขอใบอนุญาตทำงาน Work Permit หากขอที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองหรือกระทรวงแรงงานจะใช้เวลานาน บีโอไอจึงมีความร่วมมือกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกระทรวงแรงงาน ในการขออนุญาตทำงานของคนต่างชาติ (One Start One Stop Investment Center : OSOS) โดยสามารถยื่นขอทำธุรกรรมผ่านบีโอไอได้เลย โดยอำนวยความสะดวกในการกรอกข้อมูลที่บีโอไอแห่งเดียวและข้อมูลจะส่งต่อไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกระทรวงแรงงานได้เลย ซึ่งทำให้ระยะเวลาในการขอ Visa และการขอใบอนุญาตทำงาน Work Permit สั้นลง ลดขั้นตอน ประหยัดเวลา และไม่ต้องเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการหลายแห่ง สามารถทำเสร็จภายใน 1 - 3 ชั่วโมง รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการต่ออายุด้วย และปัจจุบันได้มีบริการขยายระยะเวลา Visa Work Permit โดยมีโปรแกรม Long term Resident Visa จากเดิมอนุญาตครั้งละ 2 ปี แต่หากเข้าเงื่อนไขจะอนุญาต 10 ปี เป็นระยะเวลาอนุญาตที่นานขึ้น เป็นการอำนวยความสะดวกโดยไม่ต้องเดินทางมาต่อ Visa บ่อยๆ

สำหรับนักลงทุนประเทศไทยที่ต้องการไปลงทุนในต่างประเทศ บีโอไอมีกิจที่ดูแลนักลงทุนเหล่านี้ด้วย โดยการให้คำแนะนำ บริการ จัดกิจกรรมโปรแกรมฝึกอบรมให้ความรู้ และให้คำแนะนำเรื่องที่ต้องระมัดระวัง รวมถึงมีกิจกรรมพานักลงทุนไปต่างประเทศ และหากเป็นกรณีที่ต้องการไปลงทุนในต่างประเทศซึ่งต้องมีการติดต่อกับหน่วยงานราชการในประเทศที่บีโอไอมีสถานงานอยู่ ก็จะทำดำเนินการประสานนัดหมายเพื่อให้ได้พบปะพูดคุยกับนักลงทุนหรือหน่วยงานของต่างประเทศและกิจกรรมการเปิดตลาด เช่น สินค้าอุตสาหกรรม บีโอไอก็จะมีกิจกรรมพานักลงทุนไปออกงานที่ต่างประเทศด้วย ทั้งนี้ หากมองในมิติการลงทุนจึงมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาดำเนินการหลายเรื่องด้วยกัน ไม่ใช่ว่านำเงินเข้ามาลงทุนแล้วจบงาน บริษัทอาจจะจบในขั้นตอนของบริษัท แต่ในมุมมองของบีโอไอมององค์ประกอบอีกหลายๆ ประเด็น อาทิ พิจารณาว่าหากนักลงทุนเข้ามาแล้ว ใครจะเป็น Suppliers และต้องพยายามให้เกิด Suppliers ในประเทศไทย จึงต้องมีการจัดกิจกรรมว่าต้องพา Suppliers ของประเทศไทยไปพบปะกับนักลงทุน หรือว่าส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น หรือ Suppliers ของประเทศไทยจะไปตลาดต่างประเทศ บีโอไอก็จะมีพาไปออกงานแสดงสินค้า (Fair) เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสเปิดตัวได้มากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้บีโอไอจะทำงานร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ โดยกระทรวงพาณิชย์จะเน้นในเรื่องเสื้อผ้า (Fashion) ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของประเทศไทย แต่บีโอไอจะเน้นหนักที่สินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งความเข้าใจอาจจะเป็นคนละรูปแบบ นอกจากนี้ บีโอไอยังมีบริการเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน โดยหลักการทั่วไปชาวต่างชาติจะซื้อที่ดินในประเทศไทยไม่ได้ ยกเว้นที่ดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมสามารถซื้อได้โดยตรง แต่หากเป็นที่ดินทั่วไป นักลงทุนต้องมาขออนุญาตจากบีโอไอ และบีโอไอจะมีหน้าที่ช่วยสำรวจดูว่าพื้นที่หรือที่ดินใดสามารถสร้างโรงงานหรือนิคมอุตสาหกรรมได้บ้าง เพราะในอดีตบีโอไอจะอนุญาตให้นักลงทุนไปเลย โดยอาจเกิดประเด็นปัญหาว่าไม่สามารถดำเนินการได้เพราะติดขัดเรื่องผังเมืองสีเขียว โดยปัจจุบันได้ปรับปรุงให้มีระบบมาตรการควบคุมมากยิ่งขึ้น โดยจะพิจารณาข้อมูลผังเมืองว่าสามารถก่อสร้างได้หรือไม่ หากสามารถทำได้จึงจะอนุญาตให้ดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตามจำนวนหรือสัดส่วนพื้นที่ที่ดินที่จะได้รับอนุญาตต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ไม่ใช่ว่านักลงทุนยื่นขออนุญาตแล้วจะพิจารณาอนุญาตทั้งหมด เพราะจะเกิดช่องว่างให้นักลงทุนนำที่ดินไปเก็งราคาทรัพย์สิน (Property Sale) บีโอไอมีมาตรการป้องกันในเรื่องนี้ไว้ด้วยแล้ว จะเห็นว่าองค์ประกอบของการลงทุนครอบคลุมไปถึงทุกเรื่องตามที่ได้อธิบายมาข้างต้น

วิทยากร :

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวณัฐ เจนการ

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการนักศึกษา

วิทยาลัยสภากาชาด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สิ่งสำคัญที่ประเทศไทยควรต้องเร่งขับเคลื่อน คือ การมีกฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงสอดคล้องกับประเทศที่มาลงทุน โดยตัวชี้วัดสากล พบว่า ประเทศไทยมีจุดอ่อนในเรื่องของขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ และดัชนีชี้วัดความยากง่ายในการทำธุรกิจในประเทศ ซึ่งประเด็นที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ ประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันค่อนข้างมาก เป็นผลทำให้นักลงทุนเกิดความลังเลและไม่เชื่อมั่นต่อการลงทุนกับประเทศไทย อีกประการที่สำคัญคือ ประเทศไทยมีกฎหมายจำนวนมากเกินไป หลายฉบับมีความทับซ้อนและมีความขัดแย้งกัน แม้ว่าประเทศไทยจะมีการกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงพอเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้า เพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชนก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการส่งคายนากฎหมาย และความไม่จริงจังต่อการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย รวมถึงการรับฟังความเห็นจากประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งเป็นนักลงทุนส่วนมากในต่างประเทศจึงมีความกังวลใจในการที่จะลงทุนภายในประเทศไทย เนื่องจากกังวลถึงข้อขัดข้องในเชิงกฎหมาย ซึ่งแนวคิดด้านกฎหมายในประเด็นนี้ อาจกล่าวได้ใน 2 แนวคิด ได้แก่

1. กฎหมายของประเทศไทยอาจดีอยู่แล้ว แต่ติดปัญหาในเชิงของการบังคับใช้กฎหมายที่อาจเป็นปัญหาในเชิงการดำเนินธุรกิจ และอาจทำให้เกิดความล่าช้า อาทิ การขออนุญาตดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องมีการประสานงานกับทางภาครัฐเพื่อขออนุญาตจากหลายหน่วยงาน

2. กฎหมายมีความล้าสมัย เป็นผลทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้นไม่เป็นไปตามบริบททางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน และสร้างภาระให้แก่การลงทุนและประชาชนในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ปัญหาการปฏิบัติให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางแพ่ง ที่มีผลต่อการตัดสินใจและความเชื่อมั่นของนักลงทุน

เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาทอดตลาดเกิน 10 ปี เป็นอีกเรื่องสำคัญที่กระทรวงยุติธรรมพยายามขับเคลื่อนอยู่ในขณะนี้ จากข้อมูลในปัจจุบันมีทรัพย์สินทางปัญญาทอดตลาดเกิน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 18,585 รายการ คิดเป็นมูลหนี้ตามคำพิพากษา จำนวน 26,270 ล้านบาท และมีราคาประเมินอยู่ที่ 44,719 ล้านบาท ซึ่งหากไม่มีการดำเนินการใดต่อทรัพย์สินทางปัญญาทอดตลาดเกิน 10 ปีขึ้นไปเหล่านี้ จะก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจจำนวน 258,669 ล้านบาท โดยทรัพย์สินทางปัญญาทอดตลาดปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 แหล่ง ได้แก่ (1) ทรัพย์สินนายประกัน คือ ทรัพย์สินที่นำมาวางประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี คิดเป็นร้อยละ 27.97 (2) พื้นที่ทางการเกษตร คือ เป็นที่ดิน น.ส.3 ที่ไม่มีแนวเขตชัดเจน หรือทับซ้อนพื้นที่ป่าหรือที่ดินของรัฐอื่นหรือเป็นที่ดินที่ไม่สามารถขอรังวัดที่ดินได้ ต้องให้เจ้าของทรัพย์สินหรือลูกหนี้เป็นผู้ร้องขอ หรือเป็นที่ดินจัดสรรทำให้ราคาประเมินสูงเกินจริง คิดเป็นร้อยละ 41.58 (3) อาคารร้างหรือห้องชุดด้อยมูลค่า คือ อาคารร้างแบ่งขายที่ละห้อง ไม่เหมาะเป็นที่พักอาศัยและการไม่มีนิติบุคคล อาคารทรุดโทรมและไม่สามารถขายต่อหรือโอนกรรมสิทธิ์ได้ คิดเป็นร้อยละ 10.14 และ (4) ทรัพย์สินด้อยมูลค่าโดยสภาพ คือ ตัวทรัพย์สินมีปัญหา เช่น เป็นที่ดินจัดสรรแปลงย่อยแต่ความเจริญเข้าไม่ถึง หรือพื้นที่ส่วนกลางของโครงการจัดสรรใช้ในธุรกิจเฉพาะถูกตักหน้าดินขาย ทำให้ไม่สามารถขายได้โดยสภาพ คิดเป็นร้อยละ 28.24 ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาทอดตลาดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร โดยปัญหาหลัก

ที่เป็นผลให้พื้นที่เหล่านี้ไม่สามารถขายทอดตลาดได้ เนื่องจากผู้ประมูลเกรงว่าที่ดินจะมีความทับซ้อนกับพื้นที่ป่าไม้ของรัฐ หรือพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือกันจากหลายหน่วยงาน จึงจะสามารถ แก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ การที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาทรัพย์สินค้างขายทอดตลาดของประเทศไทย เพราะปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในทางเศรษฐกิจหลายมิติ อาทิ การนำทรัพย์สินขายทอดตลาดกลับมาขายใหม่หลายครั้ง ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้า สร้างภาระงานแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และฝ่ายลูกหนี้จะถูกคำนวณดอกเบี้ยทุกวันตามคำพิพากษา ทำให้โอกาสในการชำระหนี้ของลูกหนี้มีน้อยลง และฝ่ายเจ้าหนี้เองก็เกิดปัญหาทำให้ไม่มีเงินมาหมุนในธุรกิจของตนได้

จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมอาจบริหารจัดการกับปัญหาทรัพย์สินค้างขายทอดตลาดแต่ละประเภทได้ เช่น กรณีทรัพย์สินนายประกัน อาจแก้ไขโดยให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของเจ้าหนี้โดยไม่ต้องขายทอดตลาด หรือกรณีพื้นที่ทางการ เกษตร อาจแก้ไขโดยให้ที่ดินเหล่านั้นตกเป็นของแผ่นดินเพื่อเป็นประโยชน์แก่วิสาหกิจชุมชน หรือกรณีอาคารร้างหรือห้อง ชุดต่อยมูลค่า อาจให้ทางกรุงเทพมหานครเข้ามาพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นชุมชนแห่งใหม่ และให้เกิดประโยชน์ในด้านที่พัก อาศัย ซึ่งหากกระทรวงยุติธรรมสามารถขับเคลื่อนหรือวางแผนทางในการบริหารจัดการทรัพย์สินค้างขายทอดตลาดในปัจจุบัน ให้กลายเป็นทรัพย์สินอันมีมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ก็จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ในอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ การวางระบบการดำเนินการต่างๆ ที่ชัดเจน ก็เป็นสิ่งสำคัญเทียบเท่ากับการมีกฎหมายที่ดี เช่น การขออนุญาตดำเนินการต่างๆ ควรจัดทำให้เป็นระบบ One Stop Service โดยกำหนดระยะเวลามาตรฐานในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ และให้ผู้รับบริการสามารถดำเนินการต่างๆ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้ายได้ในทีเดียว รวมถึงการพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ที่นอกจากจะทำให้การดำเนินการเชิงธุรกิจเป็นไปด้วยความสะดวกและคล่องตัวแล้ว ยังสามารถป้องกันปัญหาคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย อีกทั้ง กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน มีความพยายามที่จะปรับตัวในหลายประการ ได้แก่ เรื่องการทำสัญญาทางธุรกิจ ซึ่งหากเป็นประเทศด้อยพัฒนา ก็จะแก้ไขข้อพิพาทระหว่างกันโดยอำนาจศาล แต่ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีความพยายามผลักดันให้มีระบบนำคนกลางมาเป็นกลไกในการแก้ไขข้อพิพาท ไม่ว่าจะเป็น Notary Public ซึ่งเป็นการกำหนดให้มีบุคคลที่ทำหน้าที่รับรองลายมือชื่อที่มีการลงชื่อต่อหน้าในเอกสารนั้นๆ หรือรับรองเอกสารว่าเป็นเอกสารที่ถูกต้องแท้จริงจากต้นฉบับหรือทำคำรับรองประเภทอื่นๆ รวมทั้งการลงชื่อในฐานะเป็นพยานในเอกสารเช่นว่านั้นไว้ รวมถึงการแก้ไขข้อพิพาทโดยการอาศัยระบบอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเป็นคนกลางที่ได้รับการยอมรับจากคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย ให้ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินข้อพิพาท

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1. กระบวนการยุติธรรมในทุกภาคส่วนตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เป็นธรรม ไม่สองมาตรฐาน และผู้บังคับใช้กฎหมายทุกภาคส่วน ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้นานาชาติที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเกิดความเชื่อมั่น
2. ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากหลายภาคส่วน ซึ่งจะต้องพิจารณาว่ากฎหมายนั้นเทียบเคียงกับต่างประเทศอย่างไร เป็นกฎหมายที่ได้มาตรฐานนานาชาติหรือไม่ และจะนำกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายไทยอย่างไร
3. หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ควรมีการดำเนินการในรูปแบบ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน
4. กระบวนการยุติธรรมควรต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนากฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การทำสัญญาทางธุรกิจ การตั้งระบบสมาคมทางธุรกิจมากำกับดูแลทางธุรกิจ (Self - Regulation) เป็นต้น รวมถึงการมีระบบดิจิทัลที่ดีและมีกระบวนการขออนุญาตที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถตอบสนองการพัฒนาในทางเศรษฐกิจได้
5. การขับเคลื่อนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกับปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาโดยกระทรวงยุติธรรม
6. ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันถูกพูดถึงมา 10 - 20 ปี แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งเห็นว่าประเด็นการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยได้ หากเป็นเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) และมองว่าการคอร์รัปชันเกิดจากรีเอจระยะเวลา หากทุกเรื่องทุกขั้นตอนสามารถอนุมัติอนุญาตได้ด้วยความเร็ว ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันก็จะลดลง ยกตัวอย่างการทำหนังสือเดินทาง (Visa หรือ Passport) หากใช้เวลาทำเพียงแค่ 5 นาทีและกลับบ้านไปรอรับได้เลยจะมีบริการจัดส่งให้ถึงบ้าน ก็จะไม่เกิดการจ่ายใต้โต๊ะ หรือกรณีปกติจะทำแล้วเสร็จภายใน 3 วัน หากต้องการให้เสร็จก่อน 3 วัน ต้องเปิดบริการแบบทางด่วนที่ชัดเจน เป็นระบบกำหนดเวลาที่แน่นอน เพราะผู้ที่เข้ามาติดต่อขอรับบริการจะประเมินหรือวางแผนมาแล้วว่าจะใช้เวลาเท่าไรอย่างไร ประเด็นนี้คิดว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ในระดับหนึ่ง และเรื่องระยะเวลาจึงถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
7. การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน สามารถดำเนินการได้โดยการปลูกฝังจิตสำนึก ว่าคุณต้องไม่ทำ ไม่ทุจริต แต่หากปัจจุบันคุณยังเห็นการทุจริตอยู่แบบนี้จะแก้ไขได้ยาก จึงต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

15.00 - 15.30 น. พิธีปิดการประชุม :

- สรุปผลการประชุม และกล่าวปิดการประชุม โดย พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

สรุปผลการประชุม และกล่าวปิดการประชุม :

พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ

ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

เรียน ท่านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และท่านผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน กระผม ต้องขอขอบคุณท่านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ให้กับที่ประชุม ขอขอบคุณบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) ที่มีส่วนช่วยให้การจัดประชุมครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอขอบคุณผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน ที่ได้ให้ความสนใจเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้

ตลอดการประชุมสองวันที่ผ่านมา โดยใช้การประชุมในรูปแบบผสมผสานทั้ง On-site และ Online ผ่านช่องทาง ZOOM, FACEBOOK LIVE ของสำนักงานกิจการยุติธรรมและเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคม รวมถึงถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียมทาง MCU CHANNEL ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมงานทั้งสองวันมากกว่า 10,000 คน จึงเห็นได้ชัดว่าบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐ นักวิชาการ คณาจารย์ ภาคประชาสังคม นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่สนใจ ต่างมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับฟัง ให้ข้อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองต่างๆ ที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม อันจะก่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา ต่อยอดระบบการบริหารงานยุติธรรมให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และมาตรฐานสากล โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนในการสร้างความเป็นธรรม

สำหรับสรุปผลการประชุมทั้ง 2 วันที่ผ่านมา กระผมขอสรุปประเด็นสาระสำคัญ ดังนี้

วันแรก (วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2567)

- **ช่วงพิธีเปิดการประชุม และปาฐกถาพิเศษ** ได้รับความกรุณาจากท่านพันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในฐานะรองประธานกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เป็นประธานในพิธีเปิดและกล่าวปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ความยุติธรรมนำประเทศ เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและถ้วนหน้า” ซึ่งท่านได้กล่าวถึงการยกระดับการบริหารงานยุติธรรมผ่านมาตรฐานสากล เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 (SDG 16) และดัชนีหลักนิติธรรม โดยเริ่มจากการยึดหลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม โดยให้ความสำคัญกับบริบทของสังคมไทย ท่านได้กล่าวว่า **“ความยุติธรรมเป็นเรื่องที่รัฐต้องเข้าหาประชาชน ไม่ใช่ให้ประชาชนเข้าหารัฐหรือแสวงหาเอง”** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยุติธรรมให้กับประชาชน

- **ภายหลังพิธีเปิด ในช่วงเช้าของวันแรก** จะเป็นการบรรยายพิเศษและปาฐกถาพิเศษ 2 ช่วง คือ

ในช่วงแรก เป็นการบรรยายพิเศษ หัวข้อ “การยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยกับการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี” ได้รับเกียรติจากรองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ได้เริ่มต้นขึ้นในรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2468 โดยได้ศึกษาและคัดลอกเนื้อหากฎหมายจากประเทศญี่ปุ่นและเยอรมนี ปัจจุบันกำลังจะครบรอบ 100 ปี ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งฯ ของไทยไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญโดยรับเป็นเจ้าภาพในการพิจารณาทบทวนและแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งฯ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดี จะช่วยสร้างบรรยากาศของการเป็นนิติรัฐ และพัฒนาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งฯ ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและสถานการณ์ในปัจจุบัน

ในช่วงที่สอง เป็นการปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ผมนึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีกว่าเดิม ด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้รับเกียรติจาก ดร.เนติธร ประดิษฐ์สาร ได้กล่าวถึง สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย หรือ UNGCNT ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มภาคธุรกิจเพื่อมาร่วมกันแก้ไขปัญหาตามเป้าหมายของสหประชาชาติ ยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิบัติการที่สอดคล้องกับหลักสากล และครอบคลุมเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน การปกป้องสิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต นอกจากนี้ ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับสถิติตัวชี้วัดรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตาม SDG ว่าเกิดจาก “**ความไม่พร้อมของข้อมูล หรือยังไม่ได้ลงมือทำ**” และมีข้อเสนอให้มีการเร่งรัดจัดเก็บข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูล นำเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับดัชนีชี้วัดหลักนิติธรรม

- **ในช่วงบ่ายของวันแรก** จะเป็นเวทีการเสวนา 2 ช่วง คือ

เวทีในช่วงแรก เวทีเสวนาหัวข้อ “บทบาทของกระบวนการยุติธรรมต่ออาชญากรรมความรุนแรงที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ” เวทีนี้มีวิทยากรประกอบด้วย ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร นางสาวเอมอร เสี่ยงใหญ่ และมี ดร.ชัตติยา รัตนดิกล เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งในเวทีได้มีการกล่าวถึงองค์กร UNODC ที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าการเยียวยา และพูดถึงบทบาทของครอบครัวและโรงเรียนที่มีความสำคัญ มีข้อเสนอแนะให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับหน่วยงานรัฐ การส่งเสริมความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมและการป้องกันอาชญากรรมให้กับภาครัฐ และเน้นการป้องกันอาชญากรรมโดยตัดปัจจัยที่เป็นสาเหตุ คือ โอกาสและเครื่องมือสำหรับการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม ควรบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาเหยื่อแบบจุดเดียวอย่างเบ็ดเสร็จ

เวทีช่วงที่สอง หัวข้อ “นวัตกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” เวทีนี้มีวิทยากรประกอบด้วย พันตำรวจโท มนต์รี บุญยโยธิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ ดร.พิเศษ สอาดเย็น และมี ดร.วิศรา ศิริสุทธิเดชา เป็นผู้ดำเนินรายการ ในเวทีได้มีการกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาเสพติด โดยเริ่มต้นจากครอบครัวที่มีความเหลื่อมล้ำสูง การขาดโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี รวมถึงการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยง ได้กล่าวถึงกระบวนการยุติธรรม แม้จะดำเนินการได้โดยสมบูรณ์แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เริ่มต้นในวัยเด็ก มีข้อเสนอให้มีการ “**วินิจฉัยต้นเหตุการกระทำผิด เพื่อการแก้ไขปัญหาคือต้นเหตุ**” การจัดทำฐานข้อมูลของผู้กระทำผิดในรูปแบบ BIG DATA ระหว่างกรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิด หาสาเหตุความเชื่อมโยงสำหรับนำไปออกแบบกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู นอกจากนี้ ได้เสนอแนวทางธุรกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise เพื่อสร้างอาชีพให้กับผู้ต้องขัง ลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

วันที่สอง (วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม 2567)

- ในช่วงเช้าของวันที่สอง จะมีเวทีเสวนา 2 ช่วง คือ

เวทีช่วงแรก หัวข้อ “หลักนิติธรรมกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรม” เวทีนี้มีวิทยากรประกอบด้วย ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ดร.มานะ นิมิตรมงคล และมีนางสาวนริลักษณ์ แพไชยภูมิ เป็นผู้ดำเนินรายการ มีการกล่าวถึงนิยามของคำว่า **“หลักนิติธรรม”** ว่าโดยหลักแล้ว คือกระบวนการถูกต้อง เนื้อหากฎหมายเป็นธรรม ไม่เป็นภาระให้กับประชาชน การตีความและการบังคับใช้อยู่ภายใต้กรอบของเนื้อหาของกฎหมาย นอกจากนี้ในเวทีการประชุมได้มีการกล่าวถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและปัญหาการคอร์รัปชันในประเทศ ที่เกิดจากภาครัฐไม่เปิดเผยข้อมูล ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ และหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจไม่ปฏิบัติหน้าที่ โดยได้มีข้อเสนอให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องเปิดเผยข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีคำกล่าวที่ว่า **“หากการคอร์รัปชันอย่าแย่ หลักนิติธรรมก็จะอย่าแย่ไปด้วย”**

เวทีช่วงที่สอง เป็นการบรรยายพิเศษ หัวข้อ **“สิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเดินทางสู่กระบวนการยุติธรรม”** โดยได้รับเกียรติจาก ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม โดยได้กล่าวถึงสิทธิของผู้ต้องขังในระหว่างการเดินทางสู่กระบวนการยุติธรรม ที่ควรจะต้องได้รับความคุ้มครองในเรื่องสิทธิในการดำเนินคดีและพิจารณาตัวอย่างเป็นธรรมในระยะเวลาที่เหมาะสม ยึดถือหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งมีการระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมมีการแก้ไขปรับปรุงในประเด็นดังกล่าวในการกำหนดสถานที่อื่นที่ใช้แทนเรือนจำ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการควบคุมตัวผู้ต้องขัง

- **สำหรับในช่วงบ่าย** จะเป็นเป็นเวทีเสวนา หัวข้อ **“คิดเชิงธุรกิจ เพื่อสร้างความยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ตอบโจทย์สากล”** เวทีนี้มีวิทยากรประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรธน์ พลวิชัย นายวิรัตน์ รัชตฤกษ์กุล รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวันศักดิ์ เจนการ และมีนายฤกษ์พงษ์ พงศ์แสนยากร เป็นผู้ดำเนินรายการ ในเวทีเสวนาจะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวโน้มทิศทางของเศรษฐกิจไทยในอนาคต ความต้องการของนักลงทุนที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ ที่ช่วยส่งเสริมภาคธุรกิจในการประกอบธุรกิจ

กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ มุมมอง และข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมทั้งสองวัน จะทำให้ทุกท่านมองเห็นภาพรวมการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การมองเห็นทิศทางการบริหารงานยุติธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมในอนาคต เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานยุติธรรมและกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับบริบทต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานเพื่อรองรับกับสถานการณ์ความท้าทายใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ในส่วนของสำนักงานกิจการยุติธรรม ในฐานะผู้จัดงาน จะนำข้อสรุปจากการประชุม ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะไปเสนอเป็นกรอบทิศทางในการปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี สำหรับนำไปกำหนดเป็นนโยบายด้านการบริหารงานยุติธรรมและกฎหมายของประเทศต่อไป

สุดท้ายนี้ กระผมขอขอบคุณ ท่านวิทยากรทุกท่าน ขอขอบคุณ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคม และทีมงานทุกท่านที่ได้ร่วมแรงร่วมใจเตรียมงาน และจัดการประชุมฯ ให้สำเร็จลงด้วยดี หากมีข้อผิดพลาดประการใด กระผมขออภัยแทนทีมงานไว้ ณ ที่นี้ และขออวยพรข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกท่านไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้เหมาะสมต่อไป

ภาคผนวก

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. พันตำรวจโท พงษ์ธร ธัญญศิริ	ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
2. นายชาติรี จันทรเพ็ญ	รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

1. นางสาวปริญญ จรุงจิตร	ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
2. นางสาวศุภิยา แก้วอ่อน	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
3. นายคณิน นันทนจินดา	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
4. ว่าที่ร้อยตรี พรชัย อรุณสงค์	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
5. นายอดิศักดิ์ จันทวิรัช	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
6. นางสาวหทัยทิพย์ แก้วชัยวงศ์	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
7. น.ส.ทิพยาภา วรรณทอง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
8. นางสาวธณวรรณ มะม่วงแก้ว	นักจัดการงานทั่วไป
9. นางสาวกัลยา ถ้ำทอง	นักวิชาการยุติธรรม
10. นางสาววิริยา วังทะพันธ์	นักวิชาการยุติธรรม
11. นางสาวศศิวิมล มากธรรม	นักวิชาการยุติธรรม
12. นายอุดมศักดิ์ คงสุข	นักวิชาการยุติธรรม

คณะทำงานด้านสารัตถะ

องค์ประกอบ

1. นายชาติรี จันทรเพ็ญ	ที่ปรึกษา
รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	
2. นายนิทัศน์ แสงวัฒนะ	ประธานคณะทำงาน
ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม	
3. นางสาวปริญญ จรุงจิตร	คณะทำงาน
ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ	
4. นางสาวจิตติยา พงษ์เกษมธำนันท์	คณะทำงาน
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	
5. นางสาวนวิรัตน์ นาควิจิตร	คณะทำงาน
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	

6. นางสาวรัตนาวรรณ หอมเนียม นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
7. นางสาวสุดาพร สกุลดี นิติกรชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
8. นางสาวสุพิชฌาย์ ฌาณวรสิทธิ์เดช นุชทัต นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
9. นายคงเดช จำปามูล นิติกรชำนาญการ	คณะทำงาน
10. นางสาวชนัญญา ลำเจียก นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
11. นางสาวดวงพร สอาด นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
12. นายนพพร ผิวขาว นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
13. นายนภศูล มงคลสวัสดิ์ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการคณะทำงาน	คณะทำงาน
14. นางสาวติมาส อ่องรุ่งเรือง นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
15. นางสาวรุ่งนภา ศรีตะปัญญะ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
16. นางวันทินีย์ โกเมศ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
17. นางสาวศุภกานดา สุขศรีวงษ์ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
18. นายอิทธิพร สงวนแสง นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงาน
19. นายคมพันธุ์ ปานสกุล นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ	คณะทำงาน
20. นางสาวจิตาภา วงศ์สัมพันธ์ นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
21. นางสาวจุรีรัตน์ โอมาก นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะทำงาน
22. นายณัฐวุฒิ อังกรทิพากร นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะทำงาน
23. นางสาวพิชญ์สินี พฤษภพ นิติกรปฏิบัติการ	คณะทำงาน

24. นางสาวรุปรรรมา สุขเนียม
นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะทำงาน
25. นางสาววนิดา พัดศรี
นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ	คณะทำงาน
26. นางสาววรรณนธ์ บรรณมาศ
นิติกรปฏิบัติการ	คณะทำงาน
27. นางสุจรรย์จิรา ช่วยศรี
นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะทำงาน
28. นางสาวฐนียา เครือบุญมา
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน	คณะทำงาน
29. นางสาวชนัดดา หนูชู
นักวิชาการยุติธรรม	คณะทำงาน
30. นางสาวธัญราณินทร์ วีระณรงค์
นักวิชาการยุติธรรม	คณะทำงาน
31. ว่าที่ร้อยตรีหญิง นที แวจะโปะ
นักวิชาการยุติธรรม	คณะทำงาน
32. นายสาคร บุญประชม
นักวิชาการยุติธรรม	คณะทำงาน
33. นางสาวบุรณชีรี ฟ้าพานิช
นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
34. นางสาวศุภิสยา แก้วอ่อน
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	คณะทำงานและเลขานุการ
35. ว่าที่ร้อยตรี พรชัย อรุณสงค์
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
36. นายอุดมศักดิ์ คงสุข
นักวิชาการยุติธรรม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

รวมภาพบรรยากาศภายในงาน

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

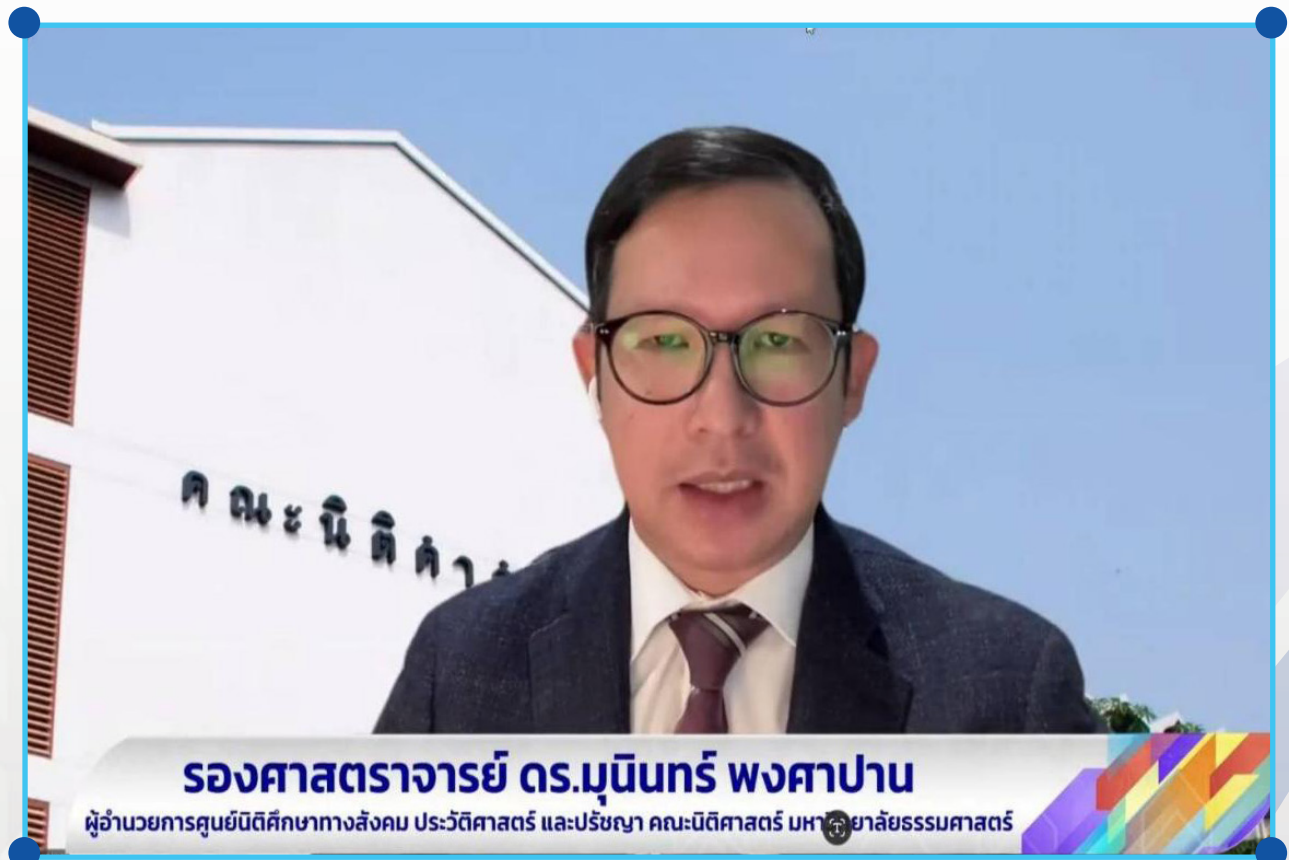

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

 www.oja.go.th 0 2141 3666